

BIBLIOTECA RROMĂ / RROMANÍ BIBLIOTÈKA

Nr. 2

Îngrijitorul colecției / E kolekciaqo arakhno
Prof. Gheorghe SARĂU / o profèsoro Gheorghe SARĂU

Lector : ELENA DIATCU

ISBN 973-26-0535-9

T 33. 141

GHEORGHE SARĂU

DICTIONAR RRROM (SPOITORESC) - ROMÂN

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ
INTRARE CARTI N. 32364

Editura KRITERION

București

Apare cu sprijinul Fundației SOROS
pentru o Societate Deschisă

CUVÂNT ÎNAINTE

În România există patru dialecte vorbite de minoritatea romă, anume, cele ale romilor *căldărari*, *carpatici*, *ursari* și *spoitori*. Trei dintre acestea sunt încadrate grupului de idiomuri vechi balcanice din *stratul I* de evoluție, adică, dialectele *ursăresc*, *spoitoresc*, și *carpatic* (la origine).

Celălalt dialect, *căldărăresc*, – în fapt, cel mai răspândit dialect rom din întreaga lume – este încadrat de specialiști în grupurile de idiomuri ale straturilor II – III de evoluție.

Lingvistul francez (rom occitan după tată) Marcel Courthiade, depășind clasicele distribuții geografice ale idiomurilor rome după criteriul național, procedează la clasificarea idiomurilor după principiul *straturilor dialectale*, sedimentate succesiv în spațiul european. Motivația unei astfel de abordări are la bază realitatea din teren, anume, diferențierile dintre un idiom sau altul ce nu pot fi demarcate clar pe baza isoglozelor.

Configurația idiomurilor grupate în cele trei straturi, în accepțiunea domnului Marcel Courthiade, se prezintă astfel:

Stratul I reunește idiomurile vechi rome, adică cele ale *mečkarilor*, *kabuziilor*, *xandurilor*, *drindarilor*, *erliilor*, *arliilor*, *bugurziilor*, *mahașerilor*, *ursarilor*, *spoitorilor*, ale

rromilor “carpatici”, polonezi, ale celor din Rusia septentrională, cele ale rromilor din Abruzzi (Italia), ale rromilor din Finlanda și dialectele *sinto-manuche*.

Stratul II înglobează idiomurile rrome ale:

– *čergarilor* (din Muntenegru, Bosnia, și din nordul Albaniei, în care se remarcă o puternică palatalizare a tuturor dorsalelor și dentalelor);

– *gurbeților* din Serbia;

– *zambazilor* (idiom apropiat de cel al “gurbeților” (Macedonia); cf. și român. *geambaș (de cai)*);

– *fićirilor și filipiziilor* (din Grecia);

– o parte din grupul de idiomuri denumite generic “*vlah*” din Bulgaria și România.

Stratul III cuprinde idiomul *kalderaś* (id. căldărarilor), cel mai răspândit id. rrom – întâlnit în Europa, în cele două Americi și în Australia – și idiomul *lovarilor* (vorbit și el pe o arie destul de largă (în Europa Centrală, Scandinavia, SUA) și confundat, uneori, cu idiomul căldărăesc. În raport cu *Stratul I*, idiomurile din *Stratul III* cunosc schimbarea africatelor în fricative (*čh* > *ś*, respectiv, *ǵ* > *ź*).

Pe lângă aceste idiomuri rrome, mai există și *pogadialectele* (denumite astfel de la dial. *pogadi* vorbit în Marea Britanic, devenit prototip), care se rezumă la un mic “vocabulary de rudimente de limbă rromani” (Marcel Kurtiade *Îndrumar metodic pentru folosirea abecedarului de față* “*Śirpustik amare čhibăqiri*, Toulouse, 1994, 17) grefat pe

limba dominantă din țara în care respectivii vorbitori trăiesc. De ex.: idiomurile *ibero-rrome* (idiomul *caló*, grefat pe limbile spaniolă, portugheză, catalană, occitană, bască), *idiomurile anglo-rromani* (sau “pogadi”, din Marea Britanie, cu varianta *scotto-rromani*) etc.

În România, rromii spoitori sunt prezenți preponderent în orașelele nord-dunărene din Sud-Vestul, Sudul și Sud-Estul României (Turnu-Severin, Calafat, Corabia, Turnu-Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Brăila, Galați), dar și în alte localități din Muntenia și Moldova, aflate pe firul unor ape, în care s-au așezat, în număr mai mic (Drăgănești-Olt, Slatina, Caracal, Drăgășani, com. Vâlcele din județul Buzău etc.).

Pe lângă meseria tradițională de “cositorari” (“spoitori”), exercitată ocazional de aceștia prin scurte deplasări de câteva zile în satele și comunele din vecinătatea localităților în care viețuiesc spoitorii – în totalitate sedentari – au îmbrățișat și meserii exercitate de autohtoni.

Rromii “spoitori” mai sunt denumiți și “cositorari” sau rromi “turci(ți)” ori “mahomedani”.

Apelativul de rromi “mahomedani” (“turcești”, “turci(ți)”) vizează, în principal, apartenența acestora la religia musulmană.

În bibliografia de specialitate există extrem de puține lucrări care să fi făcut obiectul studierii dialectului rromilor spoitori.

La noi, preocupări pentru folclorul spoitorilor a avut avocatul Petre Copoiu, din Giurgiu, din manuscrisele căruiua Editura Kriterion a publicat, postum, o culegere de povești **Rromane paramița** (București, 1996).

Iată de ce, în contextul puținătății lucrărilor consacrate rromilor spoitori, am purces la publicarea, într-o primă fază, a unui dicționar *rrom (spoitoresc)-român*, urmărind ca, pe viitor, să revenim cu noi contribuții privind acest dialect inedit în spectrul dialectelor rrome din Balcani.

Dialectul spoitorilor este caracterizat atipic, printr-un număr mare de împrumuturi turcești (13,17% din corpusul balcanic), în raport cu cele grecești (4,21% din același corpus), cunoscut fiind faptul că, în general, în dialectele rrome împrumuturile din limba greacă primează. Pe de altă parte, *Dicționarul de față* înregistrează pe lângă un număr însemnat de împrumuturi din aria balcanică (regăsite, uncori, cu forme apropiate, în două, trei, patru sau chiar cinci limbi balcanice) foarte multe elemente lexicale preluate (unele din ele fiind împrumutate, la rândul lor, din alte limbi balcanice) din limba română.

Această realitate lingvistică, firească de altfel, se explică prin aceea că după ce rromii spoitori s-au desprins de vorbitorii de limbă turcă din sudul Dunării, probabil la sfârșitul secolului trecut, au intrat într-o nouă matcă lingvistică, cea de influență românească.

Așadar, substanțiala componentă lexicală românească nu poate fi percepută ca un fapt îngrijorător, deoarece în exprimarea curentă ponderea cuvintelor împrumutate din limbile balcanice se diminuează la mai puțin de jumătate (comparabil cu procentul de reprezentare la nivelul întregului corpus lexical).

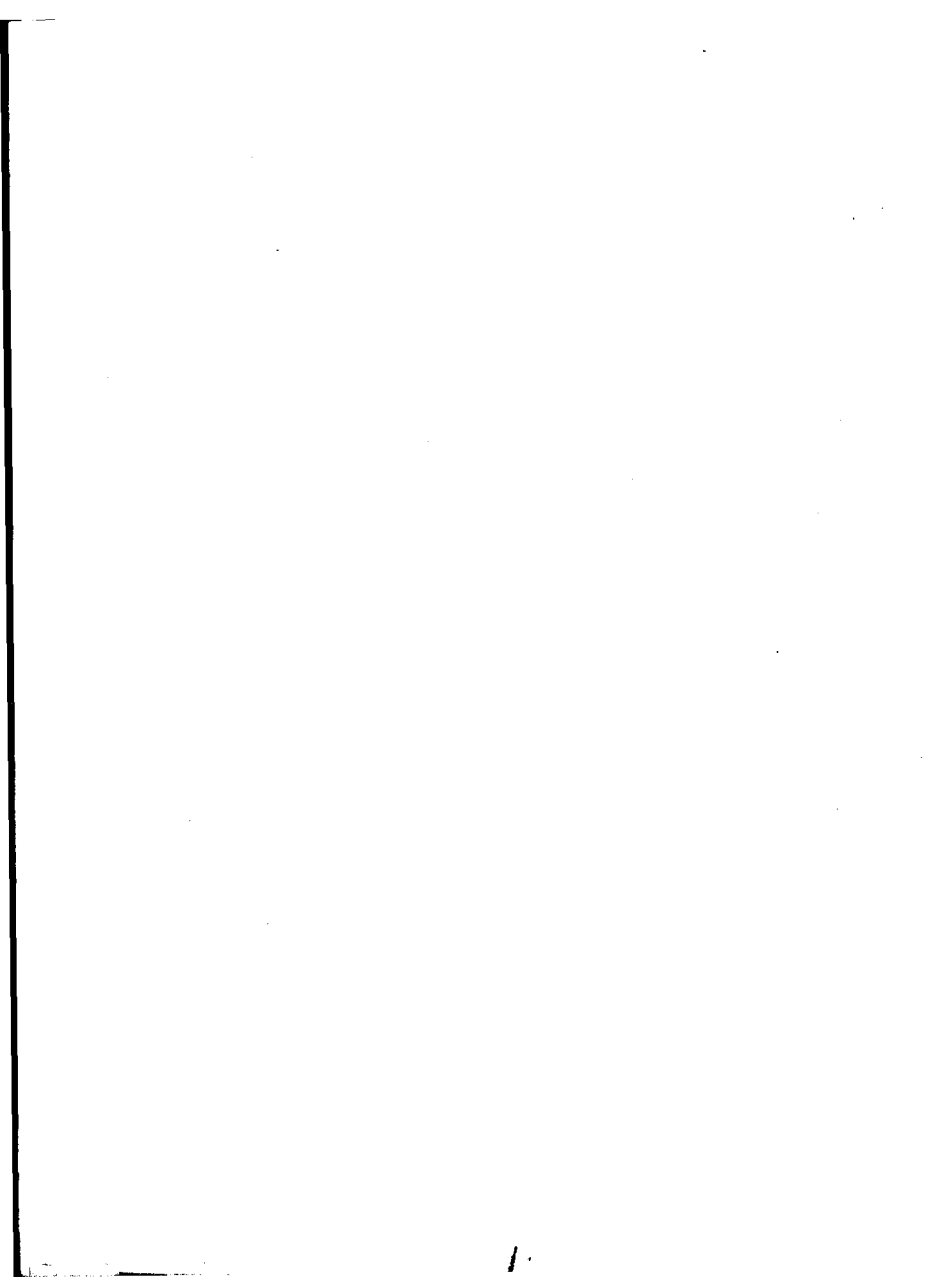
Altfel spus, dacă elementul românesc din acest dialect rrom reprezintă 44,64% la nivelul întregului corpus, respectiv 77,08% la nivelul celui balcanic, atunci, în vorbirea curentă, după cum am dedus dintr-o serie de teste aplicate la vorbitorii acestui dialect, procentul scade la 26,13%, iar elementul balcanic general scade de la 57,1% la 45,08%.

Pentru a scoate în evidență mai bine zestrea lexicală (pre)balcanică din acest idiom rrom, am considerat utilă anexarea unei liste cu cuvintele inserate în *Dicționar*, grupate din perspectiva limbilor donatoare (din ariile prebalcanică și balcanică). Aceasta va constitui, totodată, un câștig și pentru cercetătorii ce vor fi preocupați de etimologia cuvintelor rrome din diferitele dialecte ale limbii rromani.

Nu în ultimul rând, aducem mulțumiri, pe de o parte, domnului *Petre Marian*, din Oltenița, și familiei sale, care ne-au oferit răspunsuri la chestionarele de investigare a acestui dialect, și, pe de altă parte, reputatei specialiste în indo-europenistică, prof. univ. dr. *Lucia Wald*, care a avut amabilitatea să lectureze manuscrisul și să formuleze observații valoroase de care am ținut seamă.

AUTORUL

ABREVIERI ȘI SEMNE

ABREVIERI

- A* (în) limba arabă
acuz. (cazul) acuzativ.
adj. adjectiv; adjectival.
adv. adverb; adverbial.
Alb. (în) limba albaneză
AR (în) aromână
arg. argou; formă argotică.
Arm. (în) limba armeană
art. articol; articulat.
B (în) limba bulgară
card. (numeral) cardinal.
căld. căldărăresc; (rromii) căldărari.
conj. conjuncție.
cuv. cuvânt.
dem. (pronume; adjectiv) demonstrativ.
dial. dialect; dialectal.
dim. diminutiv; diminutival.
et. nec. etimologie necunoscută
f. (genul) feminin.
fam. familiar.
G. (în) limba greacă
gen. (cazul) genitiv; genitival.
- Gr.* (în) limba gruzină
hind. limba hindi.
hot. (articol; pronume; adjectiv) hotărât.
I (în) limbile indiene
id. idiom
imper. (modul) imperativ.
imperf. (timpul) imperfect.
impers. impersonal.
improb. improbabil
ind. (modul) indicativ.
interj. interjecție.
interog. (pronume, adjectiv) interogativ.
intr. (verb) intransitiv.
invar. invariabil.
înv. învechit; formă ieșită din uz.
K (în) limba kurdă
lb. limbă.
lingv. lingvistic; lingvistică.
locat. (cazul) locativ.
m. (genul) masculin.
magh. maghiar; limba maghiară.

<i>m.m.c.perf.</i> (timpul) mai mult ca perfect.	<i>pron.</i> pronume; (adjectiv) pronominal.
<i>neg.</i> (adverb; pronume; adjectiv) negativ.	<i>R</i> (în) limba română
<i>nehot.</i> (adjectiv; pronume) nehotărât.	<i>recipr.</i> reciproc.
<i>nom.</i> (cazul) nominativ.	<i>refl.</i> (verb; pronume) reflexiv.
<i>num.</i> numeral.	<i>rel.</i> (pronume) relativ.
<i>O</i> (în) limba osetă	<i>S</i> (în) limbi slave
<i>obl.</i> oblic; formă la cazurile oblice.	<i>s.f.</i> substantiv feminin.
<i>ord.</i> (numeral) ordinal.	<i>s.m.</i> substantiv masculin.
<i>P</i> (în) limba persană	<i>s.n.</i> substantiv neutru.
<i>Paș.</i> (în limba paštō (afgană)	<i>sg.</i> (numărul) singular.
<i>p. ext.</i> prin extensiune.	<i>skr.</i> limba sanscrită.
<i>peior.</i> peiorativ.	<i>spoit.</i> (rromii) spoitori; (dialectul) spoitoresc.
<i>perf.</i> (timpul) perfect.	<i>T</i> (în) limba turcă
<i>pers.</i> persoană; (pronume) personal.	<i>tr.</i> (verb) tranzitiv.
<i>pl.</i> (numărul) plural.	<i>urs.</i> (rromii) ursari; (dialectul) ursăresc.
<i>pos.</i> (pronume; adjectiv) posesiv.	<i>v.</i> vezi.
<i>pref.</i> prefix.	<i>var.</i> variantă.
<i>poz.</i> poziție.	<i>vb.</i> verb; verbal.
<i>prez.</i> (timpul) prezent.	<i>vb. intr.</i> verb în tranzitiv.
<i>prob.</i> probabil	<i>vb. refl.</i> verb reflexiv.
	<i>vb. tr.</i> verb tranzitiv.
	<i>voc.</i> (cazul) vocativ.
	<i>vulg.</i> vulgar.

SEMNE

- ~ tilda (suplinește o secvență invariabilă din corpul cuvântului-titlu).
- › “a dat”
- ‹ “provine din”
- ` accent “grav” (în cazul cuvintelor împrumutate).
- ˘ accent “ascuțit” (pentru a marca locul accentuării în toate situațiile).

ALFABETUL LIMBII RROMANI

- Litere care au aceleași valori ca și în limba română:
a, b, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, v, z.
- Litere care notează diferit în cele două limbi aceleași sunete:

<i>– în limba rromani:</i>	<i>– în limba română:</i>
ă	ă
c	[ts]-ț din cuvântul românesc <i>șap</i>
ć	[č] ca în grupurile <i>ce, ci</i>
čh	[čʰ] ca în grupurile <i>ce, ci</i> , dar cu pronunție aspirată
x	[h] notația <i>x</i> apare în cuvinte prebalcanice și în cele împrumutate din limbile greacă și bulgară

<i>i</i>	<i>i</i> (apare în cuvinte împrumutate din unele limbi balcanice)
<i>j</i>	<i>i</i> (la început de cuvânt, la sfârșit de cuvânt și în poziție intervocalică)
<i>k</i>	<i>c</i> , ca în cuvântul românesc <i>casă</i>
<i>kh</i>	<i>k^h</i>
<i>ph</i>	<i>p^h</i>
<i>rr</i>	<i>r</i> (vibrant și nazalizat totodată)
<i>ś</i>	<i>ș</i>
<i>th</i>	<i>t^h</i>
<i>w</i>	semiconsoana <i>w</i> (percepută ca un <i>u</i>)
<i>z</i>	<i>j</i> , ca în cuvântul românesc <i>jar</i>
<i>θ</i>	<i>t</i> (dar dacă înainte se aude sunetul [<i>n</i>] atunci se pronunță [<i>d</i>])
<i>ç</i>	<i>s</i> (dar dacă înainte se aude sunetul [<i>n</i>], atunci se pronunță [<i>ts</i>], ca <i>t</i> din limba română)
<i>q</i>	<i>k</i> (<i>c</i> în română). Dacă înainte se aude sunetul [<i>n</i>], atunci se pronunță [<i>g</i>]

• Notății pentru diftongi:

<i>ă</i>	<i>-ja</i> , <i>-ea</i> , în funcție de palatalizare
<i>ě</i>	<i>-je-</i>
<i>ĩ</i>	<i>-ji-</i>
<i>ǫ</i>	<i>-io-</i>
<i>ů</i>	<i>-iu-</i>

Dicționar rrom (spoitoresc) - român

A

abecédâr/i, -ă *s.m.* abecedar, ~e; *o nevé* ~i abecedarul cel nou.

âbur/os, -ôja *s.m.* abur, ~i; *o paji kërla âburos* apa produce (face) abur.

ačhin/ó, (-í, -é, -é) *adj.* 1. ră-m/as (-asă, -ași, -ase). 2. tăc/ut (-ută, -uți, -ute).

ačhóla (*perf.* ačhiás; *m.sg.* ačhinó, *f.sg.* ačhini, *m.f.pl.* ačhiné. *vb.* **I. intr.** 1. a ră-mâne; *ačh!* rămâi!; *ačhiás i men* a rămas gâtul; *ačhiúsas kòrkoni* rămăsese singur. 2. a tăcea; *ačhôn!* tăceți! **II. refl.** a (se) opri; *ačhinó* el (s-a) oprit.

adiká *adv.* adică.

ăeros *s.m.* aer.

agór, ~á *s.m.* capăt, margin/e,

-i; *k-o agór o gavésqo* la marginea satului.

agrâf/i, -ă *s.f.* agraf/ă, -e.

ah *interj.* ah.

ahîmâc/i, -ă *s.m.* prost, proști.

ahîmisár/la (*perf.* ahîmisardás) *vb. tr.* a amesteca.

ahîmisarzóla (*perf.* ahîmisardás) *vb. refl.* a se amesteca; *sar na ahîmisarzóna ek eké-ça?* cum de nu se amestecă unul cu altul?

axó/jla (*perf.* axojás) *vb.* **I. tr.** 1. a înțelege, a pricepe; *so na axójsa?* ce nu înțelegi?; *sóske na axójna man?* de ce nu mă înțelegeți? *na axojás el* nu a înțeles *me axojóm* eu am înțeles; 2. a simți; *oj naná axojás* ea nu a simțit; **II. refl.** 1. a se înțelege; *axójasa amén* ne înțelegem; *na axojné pumén* nu s-au înțeles; 3. a-și

- da seama, a înțelege *axojás pes* și-a dat seama.
- axór**, ~á *adj.* adânc, (~ă, ~i, ~i); *subst.* o ~ adâncul; o *axór o pajisko* adâncul apei.
- axori/mós**, -máta *s.m.* adâncim/e, -i.
- ăjde** *interj.* hai, hai!de.
- ajnára** *adv.* mâine; *ajnára ajnása* ~ mâine dimineață.
- ajnaráq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de mâine; o *zis ainaráko* ziua de mâine.
- ajnáça** *adv.* (de) dimineață; în zori; *ajnára* ~ mâine dimineață.
- ajrát** *adv.* 1. aseară; *ajratárla* de aseară 2. azi noapte.
- akaná** *adv.* acum; *zi* ~ până acum.
- akarèt/os**, -oja *s.m.* acaret, ~uri.
- áko** *interj.* iată!
- akordiòn/os**, -oja *s.m.* acorde/on, -oane; o *dat basála k-o akordiònos* tatăl cântă la acordeon.
- akvári/os**, -òja *s.m.* acvariu, -i; *ánθ-o* ~os în acvariu.
- akh**, ~á *s.f.* ochi, ochi; *bi akhénq/o*, (-i, -e, -e) orb, (oarbă, orbi, oarbe).
- akhór**, ~á *s.f.* nuc/ă, -i; *rışnica akhorénqi* rășniță de nuci.
- akhoráq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de nucă, al (a, ai, ale) nucii.
- akhorénq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de nuci, al (a, ai, ale) nucilor.
- akhorín**, ~á *s.m.* nuc, ~i.
- alám/a**, -es *s.f.* alamă, alămuri.
- aláw**, ~á *s.m.* nume, nume; *thódas lésko aláw* i-a pus numele.
- aldalár¹** (*perf.* *aldadī*) *vb. intr.*, *tr.* a sări; *me na aldáwa* eu nu sar; o *raklé aldanár ánθ-i kışáj* băieții sar în nisip; *aldanilár niște písomá* au sărit niște purici.
- aldalár²** (*perf.* *aldadī*) *vb. tr.* a alege, a lua; (*me*) *aldadim* (eu) am ales.

ale *formă vb.* 1. vino! ~ *mânþe!*
vino la mine! 2. þine; na;
poftim.

alelé *interj.* alele; vai.

alimentàr/a, -es *s.f.* alimen-
tarã, -e.

altàr/i, -ã *s.m.* altar, ~e.

altãr/os, -oja *s.m.* v. *altãri*.

altã/j, -jã *s.* galben, ~i.

aluminãq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
aluminiu.

alun/a, -es *s.f.* alunã, -e.

aluníc/a, -es *s.f.* aluniþã, -e; o
alunices pral i morci aluni-
þele de pe piele.

alvas *s.m.* halva.

alvic/a, -es *s.f.* (h)alviþã.

am *prep.* v. *a n.*

ãma *conj.* dar; însã; ci; în
schimb; ~*hen* dar þi; ~*sãsi*
dar numai.

amãl, ~ã *s.m.* prieten, ~i; *tar o*
amalã de la prieteni.

amar/ó, (-í, -é, -é) *pron. adj.*
pos. al nostru, a noastră, ai
noþtri, ale noastre; *amaró ozi*

inima noastră; *amarénþar*
decât ai noþtri; *trasála*
amaró zi (noi) ne temem.

amãrãt/os, (-a, -òja, -es) *adj. v.*
ciorró.

ambrãin, ~a *s.f.* copac, ~i; pom,
~i.

ambrãnãq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
copac (pom), al (a, ai, ale)
copacului (pomului).

amé *pron.pers.* (*pers. I, sg.*
nom.) noi; (*acuz.*) *amén* pe
noi; (*dat.*) *aménqe* nouã, ne
ni; (*abl.*) *aménþar* de
(cãtre) noi; (*soc.*) *aménqa*
cu noi.

aménþar *pron. pers. v. a m é*

amendisãrla (*perf.* amendi-
sardás) *vb. tr.* a amenda.

aménqe *pron. pers. v. a m é.*

amorcãl/a, -es *s.f.* amorþe/alã,
-li; *te ucãrela la ânþar i*
amorcãla sã o trezcascã din
amorþcalã.

amorcisãrla (*perf.* amorcisa-
jãs) *vb. intr.* a amorþi;

- amorcisajás mo pirró* mi-a amorțit piciorul.
- âm/os, -òja** *s.m.* ham, ~uri; *magarísqo àmos* ham de măgar.
- an** *prep.* în; *zánla pes sàsi ~ puménthe* se știe doar între ei; ~ *to than* în locul tău; ~ *lâthe* în ea; ~ *kadá timpos* în timpul acesta (între timp); ~ *kadă probléma* în problema asta. [*an* < *ántha* [*ánth-o, ánth-i, ánth-e*].
- andó, (anzi, andé, andé)** *adj.* adu/s, (-să, -și, -se).
- ánth-** *prep.* *ántha* (sub formele elidate *ánth-o, ánth-i, ánth-o; ánth-e*) în; *ánth-o grás* în cal; *ánth-i men* în gît; *ánth-o grastá* în cai; (*la cazurile obl.*) *ánth-e* în; *ánth-e láthe* în ea.
- ántha** *prep.* v. *ánth-*.
- ánthar** *prep.* din; dintre, printre, între, prin; ~ *o muj* din gură, ~ *i zis* din oraș, ~ *o akhá* din ochi, ~ *mánthe* din mine, ~ *lénthe* dintre ei (ele), ~
- aménthe o dónthe* dintre cei doi, ~ *o grastá* dintre cai; ~ *tuménthe* printre voi; ~ *lénthe* între ei (ele); *o murs zálás ánthar o gaw* bărbatul mergea prin sat.
- anthré** *adv.* înăuntru.
- angají, angajá** *s.f.* braț, ~e.
- angažísól** (*perf.* *angažisajás*) *vb. refl.* a se angaja; *i borí reușisardás te angažísól (te girsin) k-i fábrika nora* a reușit să se angajeze (să intre) la fabrică.
- angár, ~á** *s.m.* cărbun/c, -i; *angarénça* cu cărbuni.
- anglál I.** *prep.* înaintea; în fața ~ *o kher* înaintea casei; ~ *túthe* înaintea ta. **II.** *adv.* înainte.
- anglé** *adv.* înainte.
- angursí, -ă** *s.f.* inel, ~e.
- animà/los, -òja** *s.m.* v. *manzín*.
- ánla** (*perf.* *andás*) *vb. I. tr.* a aduce; *andás aménqe* ne-a adus; *te anél les* să-l aducă;

- án ta les! adu-l!*; (me) *andóm la* (eu) am adus-o;
- II. tr. refl.** ~ *pes* a-și aduce; ~ *pe gozãþe* a-și aduce aminte; (me) *andóm mángi* (eu) mi-am adus.
- aparát/os, -òja** *s.m.* aparat, ~e; ~os *murraimásko* aparat de ras (bãrbierit).
- apãrisóla** (*perf.* *apariseás*) *vb.* *intr. v.* *inkóla*.
- aplikisárta** (*perf.* *aplikisardás*) *vb. tr. v.* *d é l a*.
- apropimé** *adj. invar.* apropi/at, (-atã, -aþi, -ate).
- apropisóla** (*perf.* *apropisajás*) *vb. refl.* a se apropia; *te na apropisósa* să nu te apropii!
- arãb/os, -oja** *s.m.* arab, ~i; *o araboja mojisárna pes k-o Aláh* arabii se roagã la Alah.
- arai/mós, -máta** *s.m.* greșe/alã, -li; *te laçhãrél pe ~áta* să-și repare greșelile (sale).
- arakhéla** (*perf.* *arakhás*) *vb.*
- I. tr.** 1. a gãsi, *kon ródela, arakhéla* cine cautã, gãsește; *kam arakhén* veți gãsi. 2. a afla; *arakhóm la* am aflat-o. 3. a pãzi; *te arakhél o gonó* să pãzeascã sacul. 4. a întâlni; *na arakhán les* nu l-ai întâlnit.
- II. refl.** ~ *pes* a se gãsi, a se întâlni; (me) *arakhóm man kodalé niškénca* (eu) m-am întâlnit cu vacile acelea; *o dat arakhás pes láça tatãl* s-a întâlnit cu ea.
- arakhizóla** (*perf.* *arakhizajás*) *vb. tr. și refl. recipr.* a se întâlni, a se gãsi; *arakhizóna* (ei, ele) se întâlnesc.
- arav/dó, (-zí, -dé, -dé)** *adj. stric/at* (-atã, -aþi, -ate) *vinov/at* (-atã, -aþi, -ate).
- arbitr/os, -òja** *s.m.* arbitr/u, -i.
- arécic** *s.m.* cositor.
- aréla** (*perf.* *aradás*) *vb. intr.* a greși, a strica; *na aradóm*

- nikhaćik* nu am greșit nimic; *kon aréla?* cine strică?
- arésq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de faină, al (a, ai, ale) făinii.
- arestisárla** (*perf.* arestisardás) *v. p h a n d é l a.*
- aríc/ös**, -ója *s.m.* arici, arici.
- arisárla** (*perf.* arisardás) *vb. tr.* a ara; *te arisarés i phúw!* să ari pământul!
- arisazóla** (*perf.*) *vb. refl. tr.* a se ara; *o traktoriça arisar-zóla i phuw* cu tractorul se ară pământul.
- àrk/os**, -òja *s.m.* arc, ~uri.
- armât/a**, -es *s.f.* armă/ă, -e; *o kak kerdás but instrükcia ántθ-i armâta* unchiul a făcut multă instrucție în armată.
- armatáq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de armată, al (a, ai, ale) armatei; *o armatáqo kolègos* coleg de armată.
- armăq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de varză; *zumăçça armăqi* cu zeamă de varză.
- arm/i**, -ă *s.f.* varză, verze.
- aró** *s.m.* faină; *parnó aró* faină albă; *arq kokalánqo* faină de oase; *púnga aréça* pungă cu faină.
- arr/ó**, -é *s.m.* ou, ouă; *o arrén-ça* cu ouă; (*me*) *loljăráw o* ~é (eu) roșesc ouăle.
- artíkol/os**, -òja *s.m.* articol, ~e.
- artist/os**, -òja *s.m.* arti/st, -ști; *o cirkósqo* ~os artistul de circ.
- artizanát/os**, -oja *s.m.* artizanat, ~e; *o phral okupisóla o artizanatóçça* fratele se ocupă cu artizanatul; *piškiră* ~e ștergare de artizanat.
- artizanatósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de artizanat, al (a, ai, ale) artizanatului.
- asála** (*perf.* asajás) *vb. intr.1.* a râde; *o kak asála but unchiul* râde mult. **2.** a-și bate joc, a batjocori; a râde de cineva (ceva); (*amé*) *asása lésθar* (noi) ne batem

joc de el; (*tu*) *asása mánθar* (tu) râzi de mine.

asăw, ~a *s.m.* moară, mori; o *asăw xuzárla misiră* moara macină porumbi; ~ *bawlal-jáqo* moară de vânt.

asfált/os, -oja *s.m.* asfalt, ~uri.

aspiratôr/os, -oja *s.m.* aspirat/or, -oare; o *aspiratoriça* cu aspiratorul.

aspirimé *adj. invar.* aspir/at (-ată, -ați, -ate).

aspirisárlla (*perf.* *aspirisardás*) *vb. tr.* a aspira; o *pápus ~ ánth-o kher* o *aspiratoriça* bunicul aspiră în casă cu aspiratorul.

astalé *s.pl.* galbeni.

astar/dó, (-zí, -dé, -dê) *adj.* prin/s (-să, -și, -se); țin/ut, (-ută, -uți, -ute).

astárlla (*perf.* *astardás*) *vb. tr.*

1. a prinde, a apuca; a lega; o *žukél astardás i phabáj móça*; *astardás les o brišint* l-a prins (apucat) ploaia; *te*

astarés o balá să prinzi pârul; *astár!* ține! prinde!.

2. a începe să..., a prinde să (a)..., a se apuca să..., a se dezlănțui; *astárlla te del brišint* începe să plouă; (*tu*) *astardán te bašalés* (tu) ai început (prins) să cânti; *astárlla te šunzól* a începe să se audă. 3. a ține (unul la altul) 4. a păstra, a ține (a menține), a ține minte; *me manušá astárna i mol šudrí* părinții mei păstrează vinul rece; o *tèrmosos astárlla o pají šudró* termosul ține apa rece; *sar, me astaráw me gozăθe* după cum țin eu minte. 5. a opri; *na astardás* nu s-a oprit. 6. a ține (drumul); o *gras astárllas anglé* calul o ținea înainte.

ašar/dó, (-zí, -dé, -dê) *adj.* lăud/at, (-ată, -ați, -ate); *ašardó o diánsθar* lăudat de lume.

aşari/mós, -máta 1. *s.m.*
laud/ă, -e. 2. lup/ă, -e.

aşárla (*perf.* aşardás) *vb.* I. *tr.*
a lăuda; o kak astardás te
aşarél les unchiul a prins
(a început) să-l laude.

II. *refl.* ~ pes a se lăuda; o
phrál aşárla pes o zisáça.

aşı *vb.* a putea; te *aşı* de (dacă)
poți.

aşor, ~á *s.f.* fră/ă, -ie; căpăstru,
căpestre; i *aşor xarkumáqi*
frăul (căpăstrul de aramă).

atelièr/i, -ă *s.m. v. atelièros.*

atelièr/os, -oja *s.m.* atelier, ~e;
o ~os maşinèngo atelierul
de maşini.

athár *adv.* de aici.

athé *adv.* aici [*v. şi k a t h é*].

aurósq/o, (-i, -e, -e) *adj. v. s o-*
m n a k ó s q o.

autobùz/os, -oja *s.m.* autobuz,
~e.

avaştán *adv.* uşurel; încet, în-
cetişor; *zá ~!* mergi uşurel!;
~, ~ încet, încetişor.

avéla (*perf.* aviás) *vb. intr.* 1. a
veni; *prez.:* (*me*) aváwa (eu)
vin, (*tu*) avésa (tu) vii, (*ow*
da) avéla (el) vine, (*oj deá*)
avéla (ea) vine, (*amé*)
avása (noi) venim, (*tumé*)
avéna (voi) veniți, (*oná*)
avéna (ei, ele) vin; *perf.:*
(*me*) avióm (eu) am venit,
(*tu*) avián (tu) ai venit, (*ow*
da, oj deá) aviás (el, ea) a
venit, [(*ow da*) avinó, (*oj*
deá) avijí], (*amé*) avijám
(noi) am venit, (*tumé*) aviné
(voi) ați venit, (*oná*) aviné
(ei, ele) au venit; (*imper.*)
á! vino! 2. a fi; te avélas
(el, ea) să fi fost; te na
aváw să nu fiu; *putisárla te*
avél (el, ea) poate să fie;
3. a avea (în construcțiile de
posesiune de la viitor); te
avel tut să ai; te avélas les
(el) să fi avut.

avér *pron., adj. nehot., invar.*
alt(ul), alta, alți(i), alte(le);

hen ~ și alții (alte); (*la* cazurile oblice, *ca* *adj. nehot.*, *există f. invar. avré*): *avré phurés* pe alt bătrân; *avré vešenθar* din alte păduri; *sar avréñθe* ca alții (alte), (*acuz. sg*) *avrés* pe altul, *avră* pe alta, (*acuz. pl.*) *avrén* pe alții; *avrăn* pe altele; (*dat. sg.*) *avrésqe* altuia; *avrăqe* alteia, (*dat. pl.*) *avrénqe* altora, (*locat. sg.*) *avrésθe* [*k-e avrésθe*] la altul (alta), (*locat. pl.*) *avrénθe* [*k-e avréñθe*] la alții, *avrănθe* la altele, (*abl. sg.*) *avrésθár* [*tar o avér*] din (de la), de (căt-re) altul, *avrăθar* [*tar i avér*] din (de la) alta, de (căt-re) alta; *avrénθar* de căt-re alții, *avrănθar* de (căt-re) altele, (*soc. sg.*) *avréça* cu altul, *avrăça* cu alta, (*soc. pl.*) *avrénça* cu alții, *avrănça* cu altele; ~ *fêlos* altfel; ~ *cípa* altceva.

aviòn/os, -oja s.m. *avi/on*, -oane.

avrál *adv. v. a v r í.*

avráldán *adv. v. a v r í.*

avrénq/o, (-i, -e, -e) *adj. pos. al* (a, ai, ale) altora; *o ~o gras* calul altora; *i ~i borí* nora altora; *o ~e grastá* caii altora, *o ~e boră* nurorele altora.

avrí *adv.* afară; *avrál* în afară (de); *avrál lésθar* în afară de el; *avrál o kurkésθar* în afara zilei de duminică; *avraldán* de afară.

aws/ín, *awsă* s.f. lacrimă, -i; *thawdénas lésqe awsă* îi curgeau lacrimile.

awzín s.f. miere; *sar i ~* ca mierea.

awzináq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de miere, al (a, ai, ale) mierii.

awzís *adv.* azi, astăzi.

ázutimé *adj. invar.* ajut/at, (-ată, -ați, -ate).

ázutisár/la (*perf.* *ázutisardás*) *vb. tr.* a ajuta; *ázutisár!*

(var.: *ker jardimi!*); *te azutisáras tut amé* să te fi ajutat (noi).

azutòr/os, -oja *s.m.* ajut/or, -oare; *bi ~ósqo* fără ajutor [v. *și jardimi*].

azutoròsq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de ajutor, al (a, ai, ale) ajutorului.

B

babá *s.m.* tată (*acuz.*) *babás* tată! *bábo!*; (*voc.*) *babúko* tătici!

bagáz/os, -oja *s.m.* bagaj, ~e; o ~ o *pasternénça* bagajul cu boarfe.

bax, ~tá *s.f.* nor/oc, -oace; ~ *te del o Del, káko!* noroc să dea Domnul, nene [unchiule!]; ~ *hen zor!* noroc și sănătate!; *ti ~* norocul tău.

baxta/ló, (-jí, -lé, -lé) I. *adj.* noroc/os, (-oasă, -oși, -oase) *adj.* II. *subst.* noroc/os,

-oși (*m.*), norocoas/ă, -e (*f.*); *di o baxtalés* dă-i norocosului!

bair/i, -ă *s.m.* deal, ~uri. *s.n.*

baj, ~á *s.f.* mânec/ă, -i; *i baj si xarni* mâneca este scurtă; o ~á o *gadésqe* mânecile cămășii.

bàj/a, -es *s.f.* baie, băi; *kérta bája* a face baie.

bàjer/a, -es *s.f.* baieră, băieri; o *gonésqe bájeres* băierile sacului.

bajích/i, -ă *s.f.* porce/a, -le; scroaf/ă, -e.

bajíchă/nó, (-jí, -né, -né) *adj.* de porc; *bukhó kaló ~nó* ficat de porc.

bajích/ó, -é *s.m.* porc, ~i; *di len o bajíchén!* dă-le porcilor!.

bakr/i, -ă *s.f.* oaie, oi.

bakr/ó, -é *s.m.* 1. berbec, -i; 2. (*gener. pl.*) ~é oi; o ~énça cu oile.

bal, ~á *s.m.* păr, peri (fire de păr); o *žuklénqo balá* părul

- cânilor; *o manusésqo bal pârul omului.*
- balaj/i**, ~ă *s.f.* copaie, copăi.
tal i ~ sub copaie.
- balam/i**, -ă *s.f.* cucoană, -e;
negustore/asă, -se.
- baligâr/i**, -ă *s.m.* bălegar, ~e;
~iça cu bălegar.
- balòn/os**, -oja *s.m.* balon, -ane; *o balonóça cu balonul; o ~os si phucardó balonul este umflat.*
- baltà/a**, -es *s.f.* baltă, bălți.
- baltàn/os**, -oja *s.m.* palt/on, -oane.
- bang/ó**, (-í, -é, -é) *adj.* strâmb, (~ă, ~i, ~e).
- bânk/a**, -es *s.f.* bancă, bănci.
- banknòt/a**, -es *s.f.* bancnotă, -e.
- bânk/os**, -oja *s.m.* banc, ~uri;
p-o bânkos o hîsmecísqo pe bancul de lucru.
- bar**, -ă *s.f.* 1. gard, ~uri; *o dat laéhârla i bar tatâl repară gardul; o papónqi bar gardul bunicilor.* 2. cur/te, -ți.
- bâr/a**, -es *s.f.* bară, bări.
- barièr/a**, -es *s.f.* barieră, -e; ~a *trinósqi barieră de tren.*
- bârk/a**, -es *s.f.* barcă, bărci.
- bar/ó**, (-í, -é, -é) I. *adj.* mar/e, (-e, -i, -i). II. *subst.*; *o baró lénqo mai marele lor.*
- baróla** (*perf.* barijás (*m.*) barinó, (*f.*) bariji) *vb. intr.* a crește (a se face) mare; *grastá baróna javási caii cresc încet.*
- barr**, ~ă *s.m.* piatră, pietre; *ánðar o ~ din piatră; palalar o barrá o sílésðar crapă pietrele de frig.*
- barrorr/ó**, -é *s.m.* (*dim.*) pietric/ică, -ele.
- bàs/i** -ă *s.f.* 1. prinso/are, -ri; rămășag, ~uri. 2. ambiți/e, -i.
- baskulânt/a**, -es *s.f.* basculant/ă, -c.
- baskulisár/la** (*perf.* baskulisar-dás) *vb. tr.* a bascula; *o șoferi ~ i kîsáj șoferul a basculat nisipul.*
- bàs/os**, -oja *s.m.* contrabas, ~uri.

bastirla (*perf.* bastirdi) *vb. tr.* a îndesa; *bastirdi les o vas-téça ánth-o gonó* l-a îndesat cu mâna în sac.

bastôn/os, -oja *s.m.* bast/on, -oane; *o ~ si sastrisko* bastonul este de fier [v. și *ruwlî*].

bašála (*perf.* bašaldás) *vb. intr.*
1. (*k-o instrumenti*) a cânta; *o rakló ~ k-o piános* băiatul cântă la pian; *bašalén!* cântați! (*o éiriklé*) a cânta; *o bašno bašála* cocoșul cântă.

bašaldér/i, -ă *s.m.* lăutar, ~i; instrument/ist, -iști.

bašéla (*perf.* baštás) *vb. intr.*
1. a lătra *o žukelá bašéna* câinii latră. 2. (*o bašno*) a cucuriga.

bašnésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de cocoș, al (a, ai, ale) cocoșului.

bašn/ó, -é *s.m.* cocoș, ~i; *~eá-len!* cocoșilor! *o ~ó bašála*

cocoșul cântă; *o ~ó bašéla* cocoșul cucurigă.

bašnorr/ó, -é *s.m.(dim.)* cocoșe/l, -i; *bašnorréa!* cocoșelule!

batist/a, -es *s.f.* batist/ă, -e; *i ~a si ánthar ó pambúci* batista este din bumbac.

bawlajáq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de vânt; *vânt/os, (-oasă, -oși, -oase)*, al (a, ai, ale) vântului; *~o asăw* moară de vânt.

bawlál, -ă *s.f.* vânt, ~uri; *sar i ~ ca vântul*; *o bawlajáθar* de (către) vânt.

bawra/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.* bog/at, (-ată, -ați, -ate); *~lé (resté) manuśá* oameni (ajunși) bogați.

bălcăt/os, (-a, -oja, -es) *adj.* bălț/at, (-ată, -ați, -ate); *i niśka si ~a vaca este bălțată.*

bărbós/os, (-a, -oja, -es) *adj.* bărb/os, (-oasă, -oși, -oase).

be *interj.* mă, măi.

- băw**, ~á *s.m.* nun/tă, -ți; *o žamutró hen i borí kérna šukár băw* ginerele și mireasa fac nuntă frumoasă.
- bèc/i**, (-i, -ă, -ă) **I.** *adj.* urât, (-tă, -ți, -te) **II.** (*adv.*) bèci (în mod) urât.
- bekím** *adv.* poate, probabil, pe semne că; ~*ke* va poate că da.
- bèk/os**, -òja *s.m.* bec, ~uri; *o ~ o lumináqo* becul de iluminat.
- beng**, ~á *s.m.* drac, ~i.
- bengésq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de drac, drăce/sc, (-ască, -ești, -ești); al (a, ai, ale) dracului; ~*o de pharó* al dracului de greu.
- benír** (*perf.* bendi) *vb. intr.* a plăcea; *benír mo zi* îmi place.
- bénla** (*perf.* bendás) *vb.tr.* a naște.
- benzéla** [benzála] (*perf.* benzásas) *vb. refl.* a se naște; *o pápus bezásas othé* bunicul se născuse acolo.
- benzin/a**, -es *s.f.* benzin/ă, -e.
- berbék/os**, -oja *s.m. v. b akró.*
- berekèci** **I.** *adj. invar.* mulț, (-tă, -ți, -te) **II.** (*adv.*) berechet, din belșug.
- berúj**, ~á *s.f.* albin/ă, -e.
- berujénq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de albine, al (a, ai, ale) albinelor.
- bešéla** (*perf.* beštás) *vb. intr.* **1.** a sta; *beštóm so beštóm* (eu) am stat ce-am stat; (*ger.*) *bešindós stând*. **2.** a locui; *bisterdóm kon bešélas othé* (eu) am uitat cine sta acolo.
- beši/mós**, -máta *s.m.* **1.** ședere/e, -i. **2.** odihn/ă, -e.
- bewlé** **I.** *adv.* seara; noaptea *adv.*; *zówse hen ~* ziua și noaptea; *bewlăqe* deseară; *ži ~ până seara* **II.** *subst. f.* (sg., pl.): *i šukár ~* noapte (seară) frumoasă.

- bewlôla pes** (*perf.* bewlăs) *vb.*
intr. refl. și impers. a se
 însera, a se înnopta; *avinó*
kána bevlăs pes (el) a venit
 când s-a înnoptat.
- bezéx**, ~á *s.* păcat, ~e; ~! păcat!
- bež** *adj. invar.* bej; *ek sinia bež*
 masă (de culoare) bej.
- bi** 1. *prep. (cu genit.)* fără; ~
șerésqo fără cap; ~ *șerenqe*
 fără capete; ~ *gozăqo* fără
 minte; ~ *gozénqe* fără minți.
2. *conj. (cu val. de negație)*
 fără; ~ *te naśalél o vakici.*
- bi-** *pref. negat.* ne-; ~*xutandó*
 nerupt.
- bib/í**, -ă *s.f.* mătuș/ă, -i.
- biblioték/a**, -es *s.f.* bibliotec/ă,
 -i.
- bibotezimé** *adj. invar.* nebo-
 tez/at, (-ată, -ați, -ate).
- bičiklèt/a**, -es *s.f.* biciclet/ă, -e.
- bičikletáq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
 bicicletă, al (a, ai, ale)
 bicicletei; *bičikletáqo gidó-*
nos ghidon de bicicletă. .
- bidôn/os**, -oja *s.m.* bid/on,
 -oane; *thudésqo ~os* bidon
 de lapte.
- bixutan/dó**, (-zí, -dé, -dé) *adj.*
 nerup/t, (-tă, -ți, -te).
- bikénla** (*perf.* bikendás) *vb. tr.*
 a vinde; *te bikinén len* să-i
 (să le) vândă; *(me) biken-*
dóm o kher (eu) am vândut
 casa.
- bikenzóla** (*perf.* bikenziás) *vb.*
intr. refl. impers. a se vinde;
kathé bikenzóla brăga aici
 se vinde bragă.
- bil/a**, -es *s.f.* bil/ă, -e; ~es *p-o*
thaw si man trin am trei bile
 pe ață.
- bilázaw/dó**, (-zi, -dé, -dé) *adj.*
 nerușin/at (-ată, -ați, -ate).
- birkàci** *pron, adj. nehot. invar.*
 câtva, câtăva, câțiva, câteva.
- biròw/os**, -oja *s.m.* birou, ~uri.
- birowósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
 birou, al (a, ai, ale) biroului;
kalendaròja birowósqe ca-
 lendare de birou.

- bister/dó**, (-zí, -dé, -dê) *adj.*
uit/at, (-atã, -ați, -ate).
- bistréla** (*perf.* bisterdás) *vb. tr.*
a uita; (*me*) bisterdóm *te*
vakeráw tuménqe (eu) am
uitat să vă spun.
- biš** *num. card.* douăzeci; ~*udij*
douăzeci și doi, ~*uék* două-
zeci și unu (una), ~*ejná*
douăzeci și nouă, *bišueftá*
douăzeci și șapte, *bišuoxtó*
douăzeci și opt, *bišupáné*
douăzeci și cinci, *bišúsów*
douăzeci și șase, *bišústár*
douăzeci și patru, *bišutrin*
douăzeci și trei.
- bišal/dó**, (-zí, -dé, -dê) *adj.*
trim/is, (-isã, -iși, -ise).
- bišaléla** (*perf.* bišaldás) *vb. tr.*
a trimite; a goni; *bišál kolé*
žuklén! gonește câinii aceia!
- bitírla** (*perf.* bitirdi) *vb. tr.* a
termina; *sa na bitirdí* tot n-a
terminat.
- bitirmíši** *adj. invar.* 1. termin/at,
(-atã, -ați, -ate); *sawrró seás*
bitirmíši totul era terminat;
2. (*cu val. de adj.*) gata.
- bitóla** (*perf.* bitójas) *vb. refl.* a
se termina.
- bī** *interj.* bă.
- blät/os**, -oja *s.m.* blat, ~uri;
~*oja tortósqe* blaturi de tort.
- blīnd/os**, (-a, -oja, -es) *adj. v.*
lačhó.
- blòk/os**, -oja *s.m.* bloc, ~uri;
~*oja ucé* blocuri înalte.
- bobòk/os**, -oja *s.m.* boboc, ~i;
~*os luluzáqo* boboc de floare.
- bòb/os**, -oja *s.m.* bob, boabe;
~*oja misirisqe* boabe de
porumb.
- Bobotáza** *s.f.* Bobotează.
- bodăwa** *adv.* degeaba.
- bojering/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
boieri, al (a, ai, ale) boie-
rilor.
- boksèr/i**, -ă *s.m.* boxer, ~i.
- bokh** *s.f.* foame; *mulé bokhá-*
θar morți de foame.
- bokha/ló**, (-jé, -lé, -lé) *adj.*
flămân/d, (-dã, -zi, -de).

- bok/í** -ă *s.f.* turt/ă, -e.
- bokhõrr/í**, -ă *s.f. dim.* turti-
șoar/ă, -e.
- bolála** (*perf.* boldiás) *vb. tr.* a
boteza.
- bol/dó**, (-zí, -dê, -dê) *adj.*
botez/at, (-ată, -ați, -ate).
- bombòn/a**, -es *s.f.* bomboan/ă,
-e.
- bordéj**, ~a *s.m.* bordei, ~e.
- bor/í**, -ă *s.f.* 1. noră, nurori; 2.
mire/asă, -se.
- borkàn/os**, -oja *s.m.* borcan, ~e;
~os *stikláqo* borcan de sticlă.
- bòrz/í**, -ă I. *s.m.* împrumut, ~uri,
datori/é, -i. II. 1. *adj. (invar.)*
dat/or (-oare, -ori, -oare).
2. *adj. (subs.)* borzíski de
datorie, de împrumut.
- bråd/os**, -oja *s.m.* brad, brazi.
- bradósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
brad, al (a, ai, ale) bradului.
- bråg/a**, -es *s.f.* bragă, brăgi.
- bràvo** *interj.* bravo.
- breś**, ~á *s.m.* an, ~i; o *terni-
máske* ~á anii tinereții; k-o
maškár o bresésqo la mij-
locul anului; *er* ~ în fiecare
an.
- bresénq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
ani, al (a, ai, ale) anilor;
staré bresénqo kizáj copil
(în vârstă) de patru ani.
- bresésq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
an, al (a, ai, ale) anului.
- bresindésq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
ploaie, al (a, ai, ale) ploii;
~o *pají apă* de ploaie.
- briśín/t**, -dá *s.m.* ploaie, ploi;
avri déla ~t afară plouă.
- bronzósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
bronz, al (a, ai, ale) bron-
zului; *medàlia* ~i medalie
de bronz.
- bròsk/a**, -es *s.f.* v. *ž à m b a*.
- brunèt/os**, (-a, -oja, -es) *adj. v.*
karazli.
- bufèt/os**, -oja *s.m.* bufet, ~e;
ánθ-o bukătăriáqo bufetos
în bufetul de bucătărie.
- buhá/s**, -des *s.m.* bivol, ~i;
(*acuz.*) o *buhás* pe bivol; o

- buhás si les síngá* bivolul are coarne.
- buhásq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de bivol, al (a, ai, ale) bivolului.
- bux/ló**, (-í, -lé, -le) *adj.* larg, (~ă, ~i, ~i).
- bùk/a**, -es *s.f.* 1. bucată, bucăți; *ek bùka marró* o bucată de pâine; *xuzardás la bùkes* - *bùkes* a fărâmițat-o bucăți - bucăți. 2. cățel (de usturoi) *bùkes siráqe* căței de usturoi.
- bukătâr/i**, -ă *s.m.* bucătar, ~i; o ~i *kérle xamós* bucătarul face mâncare.
- bukătârì/a**, -es *s.f.* bucătări/e, -i.
- bukătârìaq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de bucătărie, al (a, ai, ale) bucătăriei.
- buklùc/i**, -ă *s.m.* gun/oi, -oaie.
- buk/ó**, -é *s.m.* fic/at, -ați ; ~ó *kaló* ficat.
- bul**, *bujá s.f.* fund, ~uri (*anat.*); *déla pes bujé* a avea contact sexual.
- buliòn/os**, -oja *s.m.* bulion, ~uri.
- bumbarák/os**, -oja *s.m.* gândac, ~i; *ústadás p-o ~ós* a călcat pe gândac.
- burèt/os**, -oja *s.m.* buret/e, -ți; ~oja *sine tazédes* bureții sunt proaspeți.
- burik/os**, -oja *s.m.* buric, ~e; o *kizajsko ~os* buricul copilului.
- burnik/a**, -es *s.f.* pumn, ~i; *ek ~a altijá* un pumn de galbeni.
- but I.** *adj. invar.* mul/t, (-tă, -ți, -te); ~ *diáns* multă lume; ~ *manusá* mulți oameni; *kidiás ~ frankòja* a strâns bani mulți; (*la cazurile obl.*); *buté - buté brešénθar* de mulți, mulți ani. **II.** *adv.* mult; *p-o ~* mai mult; *déla ~* oferă (dă) mult.
- butárla** *adv.* (de) demult.
- buzn/i**, -ă *s.f.* capr/ă, -e.
- buzán/dó**, (-zí, -dé, -dé) *adj.* 1. dește/pt, (-aptă, -pți, -pte); 2. iste/ț, (-ață, -ți, -țe).

C

cacár/la (*perf.* cacardás) *vb.*

I. tr. a încălzi; *i daj ~ o xamós* mama încălzește mâncarea. **II. refl.** ~ *pes* a se încălzi.

cacimásq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de căldură, al (a, ai, ale) căldurii.

caci/mós, -máta *s.m.* căldur/ă, -i.

cahác/i, -ă *s.m.* 1. ceas, ~uri. 2. oră, ore; *kibór si o ~i?* cât este ceasul?; *o kak našaldás ek ~i* unchiul a pierdut un ceas.

cambál/os, -oja *s.m.* țambal, ~e.

cancój, ~a *s.f.* geană, gene; ~ *zinzarzi* geană lungă.

căr/a, -es *s.f.* țară, țări; *an sawrré cãres o lumãqe* în toate țările lumii.

cărănk/a, -es *s.f.* țarancă, țărănci.

cărăn/os, -oja *s.m.* țăran, ~i; *o cãranoja êhínna o ziw țãranii seceră* (taie) grâul.

căf/a, căfá *s.f.* prun/ă, -e.

cídela (*perf.* cidias) *vb. tr.* a trage; (*me*) *cidióm lésqi ek dap* (eu) i-am tras (lui) lovitură; *cidi sízímisθar!* trage de sfoară!

cigl/a, -es *s.f.* țigl/ă, -e; *ciglãqa* cu țiglă.

cixáj, ~a *s.f.* tigaie, tigăi.

cixajáq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de tigaie, al (a, ai, ale) tigăii.

ciknár/la *adv.* de mic.

cikn/ó, (-í, -é, -é) *adj.* mic (~ă, ~i, ~i).

ciknorr/ó, (-í, -é, -é) *adj. dim.* micuț, (~ă, ~i, ~e).

cil *s.m.* unt.

cilésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de unt, al (a, ai, ale) untului.

ci/ló, (-jí, -lé, -le) *adj.* obos/it, (-ită, -iți, -ite); (*me*) *som ciló khainés* (eu) sunt obosit rău.

cínla (*perf.* cindás) *vb. tr.* a cumpăra, a târgui; *te cinés so si lazimi* să cumperi ce este necesar; *po sukár cínca ípa* mai bine cumperi ceva.

cinorr/ò, (-í, -é, -é) *adj. v.* *ciknorrò*.

ciráx, ~á *s.f.* papuc, ~i; ~á *kherésqe* papuci de casă.

cirál *s.m. sg.* brânză; *o ~ sino thuló* brânza este untoasă (grasă).

cirma/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.* viermăn/os, (-oasă, -oși, -oase).

cirmó, -é *s.m.* 1. râm/ă, -e. 2. vierm/e, -i.

cirnó, (-í, -é, -é) *adj.* putre/d, (-dă, -zi, -de); *i xuxúr na-í cirní* ciuperca nu este putredă.

cirnóla (*perf.*) *vb. intr.* a putrezi, a deveni putred; *kam cirnól* (el, ea) o să putrezească.

cisárlla (*perf.* cisardás) *vb. tr.* a scutura; *te cisárca i ambrin!* să scuturi pomul!; *i daj ~ o kovòri* mama scutură covorul.

ciw/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.* tra/s, (-să, -și, -se); *si ~zí o gras-tésθar* este trasă de cal.

cirkòvnik/os, -oja *s.m.* țarcovnic, ~i.

Ć

ćáčés *adv.* într-adevăr.

ćăci/mós, -máta *s.m.* adevăr, ~uri.

ćăćó, (-í, -é, -e) 1. adevăr/at, (-ată, -ați, -ate). 2. drept, (dreaptă, dreptși, drepte).

ćăjnik/os, -oja *s.m.* ceainic, ~e.

ćăisq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de ceai, al (a, ai, ale) ceaiului; *pají ~o apă* de (pentru) ceai.

ćăjar/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.* sătur/at, (-ată, -ați, -ate).

ćăjárlla (*perf.* ceajardás) I. *vb. tr.* a sătura; II. *refl.* ~pes

- a se sătura; (*me*) *čăjardómas man* (eu) mă săturasem.
- čăk** *adv.* chiar; *ta* ~ de chiar.
- čăliširila** (*perf.* *ceališti*) *vb. intr.*
a munci, a lucra; a trudi; *o manuša čălištilar but* oame-nii au lucrat mult.
- čăn/k**, ~*gá* *s.f.* picior, -oare; genunchi, genunchi.
- čădn/os**, -*oja* *s.m. v. čăúj.*
- čăr**, ~*á* *s.f.* 1. iarbă, ierburi.
2. fân.
- čăra** *s.f.* ceară; ~ *beruénqi* ceară de albine [v. și *mom*].
- čăráq/o**, (-*i*, -*é*, -*e*) *adj.* de ceară, al (a, ai, ale) cerii.
- čăraréla** (*perf.* *čărardás*) *vb. tr.*
a pune să pască; *te čărarél len* să-i pască.
- čăréla** (*perf.* *čărdas*) *vb. tr.* a linge; *o niškes čăréna nište lon* vacile ling niște sare.
- čăr/ó**, -*é* *s.m.* strachină, stră-chini; castr/on, -oane; ~*é pošikáqe* străchinile de pă-mânt.
- čăóla** (*perf.*) *vb. tr.* a paște; *o grastă čăróna p-i văzi* caii pasc pe câmp.
- čăšk/a**, -*es* *s.f.* ceașcă, cești.
- čăúj**, ~*á* *s.m. v. čădnos.*
- čékér** (*perf.* *čékti*) *vb. intr.* a pleca; a porni; a se căra; (*me*) *mangóm te čekerim* (eu) am vrut să plec; *čék!* pleacă!, cară-te!.
- čel** *art. adj., pron. adj. dem.* (urmat de *adv. maj* forma-ză super. relat.) cel, cea, cei, cele; ~ *maj* ... cel (cea, cei, cele) mai...; ~ *maj šukár* cel (cea, cei, cele) mai frum/os, (-oasă, -oși, -ose).
- čelik/os**, -*òja* *s.m.* țurcă, -i; *čelikósθe* la țurcă.
- čembèr/i**, -*ă* *s.* basma, ~le.
- čentimètr/os**, -*oja* *s.m.* centi-metr/u, -i.
- čèrb/os**, -*oja* *s.m.* cerb, ~i.
- čèrxá/n**, -*já* *s.f.* ste/a, -le.
- čèrk/os**, -*oja* *s.m.* cerc, ~uri; *o čèrkónča* cu cercurile.

éernèl/a, -es *s.f.* cerne/ală,
-luri; *~a mavis* cerneală
albastră.

èèr/os, -oja *s.m.* cer, *~uri*;
vazèla pes k-o ~os se înalță
la cer.

èerșetòr/os, -oja *s.m.* cerșetor,
~i [v. și *m a n g l i t ò r i*].

èik, ~á *s.f.* nor/oi, -oaie; *~ bari*
noroii mare.

èika/ló, (-jí, -lé, -lè) *adj.* no-
roi/os, (-oasă, -oși, -oase).

èikát, ~á *s.m.* frun/te, -ți.

èikiè/i, -ă *s.m.* ciocan, *~e*; *o*
cikisa cu ciocanul.

èima *adv.* puțin; *po ~ mai*
puțin; *dénas amén ~ ne*
dădeau puțin; *po ~ sar* mai
puțin decât.

èimanikos câtva; puțin.

èimifiris *s.m.* cimitir, *~e*; *o evre-*
inço ~ cimitirul evreiesc.

èingádela (*perf.* èingádiás) *vb.*
tr. a striga, a chema; a
invita; *èingádi les!* chea-
mă-! (strigă-! poștește-!).

èingadin/ó, (-í, -é, -è) *adj.* stri-
g/at, (-ată, -ați, -ate), che-
m/at, (-ată, -ați, -ate), pof-
t/it, (-ită, -iți, -ite).

èingár, ~á *s.f.* ceartă, certuri;
scandal, *~uri*; *kérta ~ a se*
certa [v. și: *xála pes*].

èingarâq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
ceartă; de scandal, al (a, ai,
ale) scandalului.

èípa *pron., adj.* nehot. ceva;
hen avér ~ și altceva.

èirès/a, -es *s.f.* cire/așă, -și; *ek*
kófi ~énça un coș cu cireși.

èircésénq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
cireși, al (a, ai, ale) ci-
reșilor; *ambrîn èircésénqo*
cireș.

èirikl/ó, -é *s.m.* păsăroi (orice
pasăre de sex masculin).

èirk/os, -oja *s.m.* circ, -uri.

èirkosq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
circ, al (a, ai, ale) cercului; *o*
~ o artistos artistul de circ.

èirkulâci/a, -es *s.f.* circula-
ți/e, -i.

- ćirkulaciaq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* al
 (a, ai, ale) circulației.
- ćirkulisárļa** (*perf.* ćirkulisar-
 dás) *vb. intr.* a circula.
- ćism/a**, -es *s.f.* cizmă/ă, -e.
- ćís/ló**, (-í, -le, -le) *adj.* slab,
 (~ă, ~i, ~e).
- ćísm/á**, **ćedes** *s.f.* cișme/a, -le; *i*
bar o ćișmăqi gardul ciș-
melei.
- ćítisárļa** (*perf.* citisardás) *vb.*
tr. a citi; *o phuró ćítisárļa o*
ziáros bătrânul citește ziarul.
- ćóbbáj**, ~a *s.m.* cioban, ~i; *o ~*
thóla thút ánth-o kazànos
 ciobanul pune laptele în
 cazan.
- ćóbb/os**, -oja *s.m.* ciob, ~uri;
ćóboja gledanósqe cioburi
 de oglindă.
- ćókolàt/a**, -es *s.f.* ciocolat/ă,
 -e; ~a *thudéça* ciocolată cu
 lapte.
- ćókk/os**, -oja *s.m.* cioc, ~uri;
xutadás ćókkóça (el, ea) a
 rupt cu ciocul.
- ćórr**, ~á *s.m.* hoț, ~i *s.m.*, tâlhar,
 ~i; *ćóra!* hoțule!
- ćóraxáj**, ~á *s.f.* strigoaică, -e.
- ćóráł** *adv.* pe furiș, pe ascuns.
- ćóraldán** *adv.* v. *ćiorál*.
- ćórr/dó**, (-zí, -dé, -dé) *adj.*
 fur/at, (-ată, -ați, -ate).
- ćórkùn/a**, -es *s.f.* ciorchin/e, -i;
 ~a *drakhénqi* ciorchine de
 struguri.
- ćórnăq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
 hoață, al (a, ai, ale) hoaței.
- ćórn/í**, -ă *s.f.* hoață/ă, -e.
- ćówrrr/ó**, (-í, -é, -é) *adj.*
 sărac, (~ă, ~i, ~e); sărman,
 (~ă, ~i, ~e); amăr/ăt,
 (-ătă, -âți, -âte); biet, biată,
 bieți, biete; *ćówrrí láðar!*
 biata de ea!
- ćűć/í**, -ă *s.f.* țâț/ă, -e.
- ćűć/ó**, (-í, -ć, -é) *adj.* gol
 (goală, goi, goale).
- ćűdă** *s.f.* ciudă; (*me*) *merăwas*
 de ~ (eu) muream de ciudă.
- ćűgulisárļa** (*perf.* ćűgulisardás)
vb. tr. a ciuguli; *i papín*

čügulisardás bobòja misi-risqe ánth-i bar gâsca a ciugulit boabe de porumb în curte.

čümúdela (*perf.* čümudiás) *vb.*
tr. a săruta, a pupa; *čümüdiné les o dat hen i daj* l-au sărutat tatăl și mama.

čürrí, -ă *s.f.* cosiț/ă, -e, coadă, cozi (de păr); *čüră zinzardé* cozi lungi; *balá kaθár o ~ă* păr (fire de păr) din cozi (cosițe).

čütur/a, -es *s.f.* ciutur/ă, -i; *xaingáqi ~a* ciutură de fântână.

Čh

čhe *interj.* fă, făi.

čhăj, ~á *s.f.* fată, fete; *lénqi čhăj* fata lor; *i daj o čhăça* mama cu fata; *čhénça* cu fete; ~j *cikní* fetiță.

čhăm, ~á *s.m.* obraz/z, -ji; *o čhăm si parnó sar o thút* obrazul este alb ca laptele.

čhămizí, -ă *s.* lovitură pe obraz.

čhăr *s.m.* praf; *ánθ-o kabinètos seás ~* în cabinet era praf; ~ *kerdás pes* s-a făcut praf.

čhărésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de praf, al (a, ai, ale) prafului; *nòros ~o* nor de praf.

čhă/w, -vé *s.m.* băi/at, -eți; *o ~w thóla pe dandá* băiatul își spală dinții; *o dat ánla o čhăvés* tatăl îl aduce pe băiat; *o čhavé déna duma ko telefònos* băieții discută la telefon.

čhăworrí, -ă *s.f.* fetiț/ă, -e (de rrom).

čhăworr/ó, -é *s.f.* băiețe/l, -i (de rrom).

čhii *interj.* fă!

čhíla (*perf.* čhidás) *vb.* *tr.* a băga, a pune, a așeza; *čhidé len anθré* i-au băgat înăuntru.

čhíla *pes* (*perf.* čhidás *pes*) *vb.* *intr. refl.* 1. a se pune, a se

așcza, a se băga; *na čhi tut ánθ-o pherás!* nu te băga în vorbă!; *čhi tut!* așază-te!
2. a se urca, a se sui, a se cocoța; *(me) čhidóm - an o-pré* m-am urcat sus.

čhin/dó, (-zi, -dč, -de) *adj.*
tăi/at, (-ată, -ați, -ate), rup/t,
(-tă, -ți, -te) *adj.*; *xurbúzo čhindó* pepene tăiat; *kaštá čhindé* lemne tăiate.

čhinimásq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
tăiat; *lâma ~i* lamă de tăiat.

čhinla (*perf. čhindiás*) *vb. tr.* a
tăia; a rupe; *i màmi čhinla ek luluzi* bunica rupe o floare; *čhinén marró!* tăiați pâine!; *(me) čhindóm kaštá* (eu) am tăiat lemne.

čhip, **čhibá** *s.f.* limb/ă, -i.

čhüdela (*perf. čhüdiás*) *vb. tr.*
a arunca.

čhüngár, ~á *s.m.* scuiپ/at, -ați.

čhüngádela (*perf. čhüngadás*)
vb. intr., tr. a scuipa; *čhün-gádaw tut ánθ-o muj!* te

scuip în (pe) față!; *ow da ~ rat* el scuipă sânge.

čhüngádi/mós, -máta *s.m.*
scuipătur/ă, -i.

čhürénq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
cuțite, al (a, ai, ale) cuțitelor.

čhür/i, -ă *s.f.* cuțit, ~e.

čhűw/dó, (-zi, -dč, -dé) *adj.*
băg/at, (-ată, -ați, -ate).

D

da *adv.* și, de asemenea; *avéla o phral da* vine și fratele; *tu ~ și tu*; *kibór gozi si les ~!* câtă minte are și el!

dadénq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
tați, al (a, ai, ale) taților.

dadésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
tată, al (a, ai, ale) tatălui.

dadorr/ó, -é *s.m. dim.* tătic, ~i.

daj, ~á *s.f.* mam/ă, -e; *me deáθar* de (către) mama mea; *amaré dénθar* de (către) mamele noastre; *dále!* mamă!

dàkã conj. dacă.

damiğ/ăna, -ènes s.f. damige/ană, -ne; *triné okânqi ~ăna* damigeană de trei ocale.

dandârla (perf. dandardás) vb. *tr., intr.* a mușca; *kána inervisârca les, ~ tut când îl enervezi, te mușcă.*

dân/t, -dâ s.m. din/te, -ți.

dap (în construcții de tipul: ~ o) de (căt-re).

dap, dabá s.f. lovitură, -i; *cídias lésqi ek dap* i-a tras o lovitură; *diás len dap* (el, ea) i-a lovit.

dat, dadá s.m. tată, tați; *o dadés seás les... tatâl avea; di les, o dadés!* dă-i tatălui!

dâtin/a, -es s.f. datină, -i.

davás s.m. judecată, proces; *déla ánth-o davás* a da în judecată.

de prep. de *prep. sa kidă ~ bužanzí* tot așa de deșteaptă; *vaj ~ mânqe!* vai mie!

deáq/o, (-i, -e, -e) adj. de mamă, al (a, ai, ale) mamei.

dèci conj. deci; așadar; prin urmare.

deini/mós, -máta s.m. nebun/ie, -i; *kibór ~máta kérna o kizajá!* câte nebunii fac copiii!

dein/ó, (-í, -é, -é) adj. nebun/(-nă, -ni, -ne).

dekündârla adv. de când.

dekît adv. decît [v. și *s à c i s*].

Del s.m. v. De vé l.

déla (perf. diás) vb. I. tr. a da, a aplica; *di len drom!* dă-le drumull!; *na diás man nikhačik* nu mi-a dat nimic; ~ *dûma* a vorbi, a discuta; ~ *trat* a striga; a țipa; (despre câini) a lătra; ~ *selëmi* a saluta [a da salutul cuiva]; ~ "lačhó zis!" a da "bună ziua!"; ~ *ánth-o davás* a da în judecată; ~ *jak* a da foc; a aprinde; ~ *muš* a miroși, a emana un miros; *diás lésqe*

muš i-a mirosit (lui); ~ *dap* a lovi; ~ *brišint* a ploua; ~ *cacimós* a încălzi, a emana căldură; ~ *o singença* a împunge. **II.** *intr.* a intra; *délas ánθ-o kher* intră în casă; **III.** *refl.* ~ *pes* 1. a se da; *di tut telé!* dă-te jos! 2. a se certa; *i phurí hen o phuró déna pumén* bătrâna și bătrânul se ceartă; *o kak diás pes láça* unchiul s-a certat cu ea; 3. *déla pes gozí* a-și da seama. 4. *déla pésqe dūma* a se vorbi, a se înțelege.

dep de (către); *dep o bokserísθar* de (către) boxer.

der conj. v. z e r.

deráw, ~á s.m. gărlă, -e.

derawésq/o, (-i, -e, -e) de gărlă; al (a, ai, ale) gărlei; *pas o mállos derawésqo* lângă malul gărlei.

derbedé/os, -oja s.m. derbede/u, -i; o ~*óndar* de (către) derbedei.

desenimakós/qo, (-i, -e, -e) *adj.* de desenat.

desenisárla (*perf.* *desenisar-dás*) *vb. tr.* a desena; *me desenisaráw ek ambrín* eu desenez un pom.

destúl *adv.* destul.

des *num. card.* zece; (*num. adv.*) *des déwră*; (*num. distr.*) *po des* câte zece; *de ~ bres* de zece ani; (la cazurile oblice) *desé*; ~*é fran-kónqe banknòtes* bancnote de zece franci.

desudúj *num. card.* doisprezece.

desueftá *num. card.* șaptesprezece.

desuejné *num. card.* nouăsprezece.

desuék *num. card.* unsprezece.

desuoxtó *num. card.* optsprezece.

desupáné *num. card.* cincisprezece.

deşuşów *num. card.* şaisprezece.

deşuštár *num. card.* paisprezece.

deşutrin *num. card.* treisprezece.

detót *adv.* de tot.

Devél, ~á *s.m.* Dumnezeu, -i;
Devlá! Doamne!; *Somnála Dévla!* Sfinte Doamne!;
Aéh o Devléça! La revedere! ["Rămâi cu Dumnezeu!"]; *Ža Dvléça!* La revedere! ["Mergi cu Dumnezeu!"].

devenimé *adj. invar.* devenit, (-ită, -iți, -ite).

devenisárta (*perf.* devenisajás) *vb. intr.* a deveni.

Devlésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de Dumnezeu, dumnezeiesc; al (a, ai, ale) lui Dumnezeu.

dèwr/i, -ă *s.f.* oară, ori; dată, dată; (în formarea num.) *duj dèwră* de două ori; *pánda*

ek ~i încă o dată; *ni ek ~i* nici o dată; *ek ~i* o dată.

di *vb. tr.* (*forma de imper. a vb. déla*) *v. déla*.

dians, diándes *s.m.* lume, oameni *sawrré* ~ toată lumea (toți oamenii); *p-o okór* ~ pe lumea cealaltă; *po* ~ lumea sa (lui); *o* ~ *kérna hismèci* oamenii lucrează; *but* ~ multă lume; *aşardó o ~tar* lăudat de lume.

dib/i, -ă *s.m.* fund, ~uri; *o ~ o gonésqo* fundul scaunului; *o pirăqo* ~ fundul oalei.

diferisárta (*perf.* diferisardás) *vb. intr.* a diferi; *oná dife-risárna máşkár lénþe* ele diferă între ele.

dikhéla (*perf.* dikhiás) *vb.*
I. *tr.* a vedea; a privi, a se uita la ceva, a zări; *dikh ta les!* uite-l!; (*me*) *na dikhóm les šukár* (eu) nu am văzut bine. II. *intr.* a vedea, a îngriji, a avea în

- îngrijire pe cineva; (*me*) *dikháwa túθar* (eu) văd de tine. **III. refl.** 1. *impers.* a se vedea, a se zări; *èko, dik-hèla pes o zis!* iată, se vede (zărește) orașul! 2. a se uita la ceva (cineva); (*me*) *dikháwa man othé* (eu) mă uit acolo.
- dikhi/mós, -máta** *s.m.* veder/e, -i; *k-o* ~os la vedere.
- dili/mós, -máta** *s.m.* nebuni/e, -i; *na maj kërla ~ máta* nu mai face nebunii.
- din/dó, (-zí, -dè, -dè)** *adj.* lov/it, (-ită, -iți, -ite); *o šošoj seás dindó merimasθár* iepurele a fost lovit de moarte.
- dìniás** *v. d`ians.*
- dinzóla** (*perf.* *dinzójas*) *vb.* *refl.* a se da.
- direktòr/os, -òja** *s.m.* director, ~i.
- dišinír** (*perf.* *dišindi*) *vb.* **I. refl.** a se gândi; a reflecta; (*me*) *dišinirim k-e túθe* (eu) mă gândesc la tine; *o phral so dišindi?* fratele ce s-a gândit? **II. intr.** a gândi, a crede, a socoti; a cugeta; *na dišinircin kidă?* nu gândești (socoți, crezi) așa?
- dišinmák/os, -oja** *s.m.* gând, ~uri; *sar ~* ca gândul.
- dišóla** (*perf.* *dišadás*) *vb.* **I. refl. impers.** a se vedea, a se zări; a apărea, a se arăta; *na ~ šukár* nu se vede bine; *sar ~ (după)* cum apare (se arată). **II. tr.** a arăta cuiva ceva; *diša lésqi i zis!* arată-i orașul!
- divírla** (*perf.* *divírdi*) *vb.* *tr.* a răsturna.
- doktoríc/a, -es** *s.f.* doctoriț/ă, -e.
- dòktor/os, -oja** *s.m.* doctor, ~i; *avral o ~ósθar* în afară de doctor.
- dolàp/i, -ă** *s.m.* dulap, ~uri.
- dolók** *adv.* deloc.
- dòmn/a, -es** *s.f.* doamnă, -e.

dòmno/os, -oja *s.m.* domn, ~i.

dòp/os, -oja *s.m.* dop, ~uri; ~os
gumàqo dop de gumă.

dorí, -ă *s.f.* frânghi/e, -i;
funi/e, -i; *o gras cidela o*
dorăþar calul trage de
frânghie [v. și: *śižimi*].

dośéla (*perf.* doślās) *vb. tr.* a
mulge; *te dośés o niśká!* să
mulgi vaca!

dowrulúsi drept/ate, -ăþi *s.f. o*
dadés seás les ~ tatăl avea
dreptate.

dowrùs I. *adv.* drept; direct;
aviás ~ *kheré* a venit drept
(direct) acasă; *vakér* ~!
spune drept! **II.** *adj.* dre/pt
(-aptă, -pþi, -pte); *arbitros si*
~; corec/t, (-tă, -þi, -te).

drab, ~á *s.m.* iarbă pentru
descântat; ~ *kerkó* medi-
cament.

drabárla (*perf.* drabardás) *vb.*
tr. a descânta; a ghici.

drabarní, -ă, *s.f.* doftoroaie,
ghicitoare.

drákh, ~á *s.f.* strugur/e, -i.

drakhénq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
struguri, al (a, ai, ale)
strugurilor.

drom, ~á *s.m.* drum, ~uri; *diné*
~ au dat drumul; *dikh te*
dromésþar! vezi-þi de dru-
mul tău!

dùd/os, -òja *s.m.* dud, duzi.

dudósq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
dud, al (a, ai, ale) dudului.

dùh/os, -òja *s.m.* duh, ~uri; *te*
traśas o khainé duhósþar!
să te temi de duhul rău!

duj *num. card.* doi, două;
(*num. distr.*) *po* ~ câte doi
(două); *po* ~ *po* ~ doi câte
doi; *o* ~ *žené* amândoi; *hen*
o ~ amândoi; *ánþ-o than*
kolé dónqo în locul celor
doi; (*abl.*) ~ *okánqo phari-*
mós greutate de două ocale;
~ *polónþar* de doi poli.

dukhála (*perf.* dukhajás) *vb.*

I. *intr.* a durea; *impers.* ~
mo śoro mă doare capul.

II. refl. impers. ~ *man othé khainés* mă doare tare acolo.
dùm/a, -es *s.f.* vorb/ă, -e; *déla* ~a a vorbi [v. și *pherás*].
dum/ó, -é *s.m.* umăr, umeri; spin/are, -ări
dumúk, ~á *s.f.* pumn, ~i.
dur *adv.* departe.
duran/dó, (-zí, -dé, -dê) *adj.* îndepărt/at, (-ată, -ați, -ate); ~*dó gaw* sat îndepărtat.
durn/í, -ă *s.f.* but/oi, -oaie.
duśmáj, ~á *s.m.* dușman, ~i
duśmànk/a, -es *s.f.* dușmanc/ă, -e.
duśmanisárla (*perf.* dușmanisardás) *vb. tr.* a dușmăni; a urî.

E

e *interj.* e!
eftá *num. card.* șapte; (*num. adv.*) ~ *dêwră* de șapte ori.
ejná *num. card.* nouă; (*num. adv.*) ~ *dêwră* de nouă ori.

ek I. 1. num. card. unu, una; (*la caz. oblice*) *eké: eké kuzúça* cu un miel; *eké siniáça* cu o masă. **2. num. distr.** ~ *po* ~ unul (una) câte unul (una). **II. art. nehot.** un, o; ~ *dat* un tată; ~ *daj* o mamă. **III. pron. nehot.** unul, una; ~ *ekéça* unul cu altul; *ekésqe* unuia; ~ *ánθar grastá* unul din(tre) cai.

ekipamènt/os, -*oja s.m.* echipament, ~e; *o* ~*os sino mavis* echipamentul este albastru.

èko *interj.* uite!, iată!

eksàmen/os, -*oja s.m.* examen, ~e; *na reuśisardás k-o* ~ nu a reușit la examen.

ekskùrsi/a, -es *s.f.* excursi/e, -i.
elefànt/os, -*oja s.m.* elefant, -ți.

elèv/a, -es *s.f.* elev/ă, -e.

elèv/os, -*oja s.m.* elev, ~i.

elkăzîn I. s.m. primăv/ară, -eri;
II. loc. adv.: *ánθ-o* ~ în pri-

măvară, în timpul primăverii.

er I. *adj., pron. nehot. fiecare; oricare; II. (în loc. adv.): ~bres în fiecare an.*

ertimé *adj. invar. v. jertimé.*

ertisárla (*perf. ertisardás*) *vb. tr. v. jertisárla.*

eskavatòr/i, -ă *s.m. excavat/or, -oare.*

etáz/os, -oja *s.m. etaj, ~e; ek ~os, po opré un etaj mai sus.*

evreínq/o, (-i, -e, -e) *adj. de evrei, al (a, ai, ale) evreilor.*

F

fâbrik/a, -es *s.f. fabric/ă, -i.*

fâjd/a, -es *s.f. 1. dobân/dă, -zi; o ~áça cu dobândă. 2. profit, ~uri.*

fâpt/a, -es *s.m. v. k e r i / m ó s, -m á t a.*

farás/i, -ă *s.m. v. f. o r á s i.*

farfurì/a, -es *s.f. farfuri/e, -i.*

fâr/os, -oja *s.m. far, ~uri; o ma-*

sináqe ~oja farurile mașinii.

fasúj *s.m. fasole; fásui.*

lasuísq/o, (-i, -e, -e) *adj. de fasole, al (a, ai, ale) fasolei; o bobòja ~i* boabe de fasole.

feli/a, -es *s.f. feli/e, -i; ek ~a cirál* o felie de brânză; *~es xurbuzésqi* felii de pepene.

feràr/i, -ă *s.m. fierar, ~i.*

fericímé *adj. invar. feric/it, (-ită, -iți, -ite).*

ferisárla (*perf. ferisardás*) *vb. tr. a feri; o źukél ~ amén o sapésθar* câinele ne ferește de șarpe; *Dévla ferisár!* Doamne ferește!

fěšnik/os, -oja *s.m. sfeșnic, ~e.*

filáj *pron., adj. nehot. cutare.*

filánka *pron., adj. nehot. cutăriță.*

film/os, -oja *s.m. film, ~e; me dikhóm o ~os* eu am văzut filmul.

financisárla (*perf. financisardás*) *vb. tr. a finanța; o*

- pàpus putisárla te financisarél tut* bunicul poate să te finanțeze.
- fir/os**, -o**ja** *s.m.* fir, ~e; *pošo-máqe firoja* fire de lână.
- flanèr/a**, -es *s.f.* flanelă, -e.
- flùjer/os**, -o**ja** *s.m.* fluier, ~e.
- fòj/a**, -es *s.f.* 1. bancnot/ă, -c; *i ~a eké frankósqi* bancnota de un franc. 2. foaie, foi; *i ~a o lilésqi* foaia de hârtie.
- fòl/a**, -es *s.f.* foale, foale.
- foràs/i**, -ă *s.m.* făraș, ~e.
- fòrm/a**, -es *s.f.* formă, -e; *i fòrma nakhésqi* forma nasului.
- formimé** *adj. invar.* formă, -at, (-ată, -ați, -ate).
- fotogrâf/i**, -ă *s.m.* fotograf, ~i.
- fotografi/a**, -es *s.f.* fotografie, -i.
- fotòli/os**, -o**ja** *s.m.* fotoliu, -i.
- frànk/os**, -ò**ja** *s.m.* ban, ~i; franc, ~i; *naséla pal o ~òja* a alerga după bani.
- frankónq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de franci (bani), al (a, ai, ale) francilor (banilor).
- frankósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de ban (franc), al (a, ai, ale) banului (francului).
- frîgîdèr/i**, -ă *s.m.* frigider, ~e.
- frîška** *s.f.* frișcă; *tòrtos frîškáca* tort cu frișcă.
- frizèr/i**, -ă *s.m.* frizer, ~i; bărbier, ~i; *o ~i murréla* frizerul bărbierește.
- frîn/a**, -es *s.f.* frână, -e; *~a vastésqi* frână de mână.
- frùkt/a**, -es *s.f.* fruct/ă, -e; fruct, ~e.
- frùnz/a**, -es *s.f.* [v. *patraj*].
- fùlg/os**, -ò**ja** *s.m.* v. *porr*.
- fùnd/a**, -es *s.f.* fundă, -es; *~a zîlci* fundă galbenă.
- furkulic/a**, -es *s.f.* furculiță, -e.
- furéla** (*perf.* furlatí) *vb.* I. *tr.* a arunca, a azvârli; *fúrla!* aruncă!; (*amé*) *fúrlása les k-o zúkelá* (noi) îl azvârlim la câini; *furlatí les avrí* (el, ea) l-a azvârlit (aruncat) afară. II. *refl.:* ~ *pes* a se arunca; a plonja; *o phralá*

furléna pes ánth-i jak frații
se aruncă în foc.

füst/a, -es s.f. fust/ă, -e; ~es
pošomáke fuste de lână.

G

gadésq/o, (-i, -e, -e) adj. de
cămășă, al (a, ai, ale) cămă-
șii; *i baj o ~i* măneca
cămășii.

gadénq/o, (-i, -e, -e) adj. de
cămăși, al (a, ai, ale)
cămășilor.

gadorr/ó, -é s.m. dim. cămă-
șuț/ă, -e.

gainác/i, -ă s.m. găinaț, ~i.

gàrd/a, -es s.f. gardă, gârzi.

garéla (perf. garadás) vb. I. tr.
a ascunde; *(me) garadóm o*
frankòja (eu) am ascuns
banii. **II. refl.** ~ *pes* a se
ascunde; *sar te garás amé?*
cum să ne ascundem?

garòf/a, -es s.f. garoaf/ă, -e.

gat, gadá s.m. cămășă, cămăși.

gàta adj. invar. (cu val. de
adv.) gata.

gavésq/o, (-i, -e, -e) adj. de sat,
al (a, ai, ale) satului; *k-o*
agór o gavésqo la marginea
satului.

gaw, gavá s.m. sat, ~e; ánth-o
maskár o gavésqo în mijlo-
cul satului.

gawn/ó, -é s.m. 1. săte/an, -ni;
o ~énθar de (căt-re) săteni.
2. țăran, ~i.

gáz/os, -oja s.m. petrol lampant
(gaz); gaz, ~e.

gáz/i, -ă s.f. persoană de sex
feminin din afara etniei
rromilor.

gázikanésθe adv. într-altă lim-
bă; pe limba "gagiilor".

gáz/ló, -é s.m. persoană de sex
masculin din afara etniei
rromilor.

ge- (rădăcina la formele de
perf. și compusele cu *perf.*
ale vb. intr. (v.) *zála*.

gè/m/i, -ă s.m. ghem, ~e.

gèm/os, -oja s.m. v. *g è m i*.

gèt/a, -es s.f. gheată, ghete.

gićisárla (perf. gićisardás) vb.

tr. a ghici; *gićisár mánqi o drom!* ghicește-mi drumul!

[v. și: *drabárla*].

gićitòr/a, -es s.f. ghicitoare, ghicitoare (persoană care se ocupă cu ghicitul).

gićitòr/i, -ă s.m. ghicitor, ~i; (me) *zánáwa eké ~is* (eu) cunosc un ghicitor.

gićitòr/os, -oja s.m. v. *g i ć i t ó r i*.

gidòn/os, -oja s.m. ghidon, ~uri; ~os *bićikletáqo* ghidon de bicicletă.

gind/a, -es s.f. ghindă, -e.

gözdàn/os, -oja s.m. ghiozdan, ~e; ~os *školáqo* ghiozdan de școală.

gírla (perf. girdi) vb. intr. a intra; *gir!* intră!; *o sap girdí ánθ-o gat* șarpele a intrat în cămașă.

givět/a, -es s.f. chiuvetă, -e.

gizín I. s.m. toamnă, -e.

II. loc. adv.: *ánθ-o ~* în toamnă, toamna.

gîndák/os, -oja s.m. gândac, ~i [v. *b u m b a r à k o s*].

gîskàn/os, -oja s.m. găscan, ~i. s.m.

gledàn/os, -òja s.m. oglinďă, -zi.

glòb/os, -òja s.m. glob, ~uri.

glòt/a, -es s.f. gloată, -e; *sawr-ré ~áça* cu toată gloata.

godîn/os, -òja s.m. godin, ~uri. goj, ~á s.m. cărn/at, -ați.

gon/ó, -é s.m. sac, ~i; *mašina gonénça* mașină cu saci.

goš/ó, -é s.m. excrement, ~e.

gozér, ~á, adj. cumin/te, -ți.

goz/í, -ă s.f. 1. min/te, -ți; *bi gozáq/o, -i, -e, -e* fără minte; *bi gozénqo, -i, -e, -e* fără minți; *kibór ~i si les da!* câtă minte are și el! 2. adv. aminte (în expr.) *ánla pe gozãþe* a-și aduce aminte. 3. seamă: (în expr.)

- dèla pes gozí* a-și da seama.
- gozn/í**, -ă *s.f.* balig/ă, -i.
- gras**, ~tá *s.m.* cal, cai; *grastéa!* calule!; *di o grastés!* dă-i calului!
- grasn/í**, -ă *s.f.* iapă, iepe.
- grastàic/a**, -es *s.f.* castrave/te, -ți.
- grasténq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de cai, al (a, ai, ale) cailor; o ~e poră cozile de cai.
- grastésq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de cal, al (a, ai, ale) calului; o *číkát* o ~o fruntea calului; o ~ésqe *akhá* ochii calului.
- grastorr/ó**, -é *s.m.* dim. căluț, ~i.
- grăzd/ós**, -oja *s.m.* grajd, ~uri; o ~os *niškénqo* grajdul de vite (vacilor).
- grebl/a**, -es *s.f.* grebl/ă, -e.
- gri** *adj. invar.* gri, cenușiu.
- gròp/a**, -es *s.f.* groapă, gropi; *kisáisqi* ~a groapă de nisip.
- gudárla** (*perf.* *gudiás*) *vb. tr.* a îndulci.
- gudi/mós**, -máta *s.m.* 1. dulce, dulciuri (mai ales la pl.)
2. îndulcir/e, -i.
- gud/ó**, (-í, -é, -é) *adj.* 1. dulc/e, (-e, -i, -i); *bobòja* ~é boabe dulci. 2. gust/ós, (-oasă, -oși, -oase); *zumí* ~í ciorbă gustoasă.
- gùler/ós**, -oja *s.m.* guler, ~e; o *nevè* ~oja *gadénqe* gulerele noi de cămăși.
- gùm/a**, -es *s.f.* gum/ă, -e; *dòpos* ~áqo dop de gumă.
- guraliv/ós**, (-a, -oja, -es) *v. m u j a l ó.*
- gurmus/ó**, -é *s.m.* 1. șobolan, ~i [v. și *k i c i r à n o s*].
2. șoarec/e, -i; ~é *pakhénça* șoareci cu aripi (lilieci).
- gurn/í**, -ă *s.f.* bivoliț/ă, -e; o ~énca cu bivolițele.
- gur/ó**, -é *s.m.* bou, boi.
- gùster/ós**, -òja *s.m.* gușter, ~i.
- gutúj/a**, -es *s.f.* gutuie, gutui.

X

xabâr/i, -ă *s.m.* veste, vești.

xain/k, -gá *s.f.* 1. fântân/ă, -i.

2. izv/or, -oare.

xaingáq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de fântână, al (a, ai, ale) fântânei; ~i *bar* gardul fântânii.

xála (*perf.* xajás) *vb.* I. *tr.intr.* a mânca; *sósqe na xása?* de ce nu mănânci? II. *refl. recipr.* (fig.) ~ *pes* a se certa (a se mânca); *sàsi te xan pumén* doar să se certe (mănânce).

xaló, (-jí, -lé, -lé) *adj.* 1. mânc/at, (-ată, -ați, -ate). 2. ros, (roasă, roși, roase). 3. cheli/os, (-oasă, -oși, -oase); *xaló šerésqo* chelios.

xamásq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de mâncare, al (a, ai, ale) mâncării; comestibil, de mâncat.

xa/mós, -máta *s.m.* mânc/are, -ăruri.

xamusârla (*perf.* xamusardás)

vb. tr. a spoi (vasele de bucătărie) cu cositor, a cositori.

xan/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.*

1. mânc/at, (-ată, -ați, -ate).

2. ros, roasă, roși, roase.

xanzóla (*perf.* hanziás) *vb. impers. refl.* a se mânca; (*oná*) *xanzóna kerawdé* (ei, ele) se mănâncă fierte (fierți).

xarikérla (*perf.* xarikerdás) *vb. tr.* a spála.

xarkúma *s.f.* aramă.

xarkumáq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de aramă, al (a, ai, ale) aramei; *i asór* ~i frăul de aramă.

xarkumâr/i, -ă arămar, -i.

xarnar/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.* scurt/at, (-ată, -ați, -ate).

xarnó, (-í, -é, -é) *adj.* scurt/t, (-tă, -ți, -te).

xarróla (*perf.* xarrodás) I. *vb. tr.* a pieptăna. II. *refl.* ~ *péski* a se pieptăna.

- xijéla pes** (*perf.* xindás pes) *vb.*
refl. a defeca.
- xinzáj**, ~á *s.f.* closet, ~e.
- xiw**, ~á *s.f.* gaură, găuri.
- xiwárla** (*perf.* hīwardás) *vb. tr.*
a găuri; (*tu*) *te hīwarés o kas!* (*tu*) să găurești lemnul.
- xnamík**, ~á *s.m.* cuscr/u, -i;
aviné hen o ~á au venit și
cuscrii.
- xoxaw/dó**, (-zī, -dē, -dē) *adj.*
mincin/os, (-oasă, -oși, -oase).
- xoxójla** (*perf.* xoxadás) *vb. tr.* a
minți; a înșela, a păcăli; *hen*
~ *pànda* mai și minte; *o*
žamutró xoxa-dás pe sas-
trén ginerele și-a înșelat
socrii; (*me*) *xoxadóm tut!*
(*eu*) *te-am păcălit!*
- xojí**, **xojă** *s.f.* 1. mâni/e, -i;
sawrrí xoji toată mânia.
2. (*anat.*) fiere; bil/ă, -e.
- xojámé** *adj. invar.* 1. mâni/os,
(-oasă, -oși, -oase). 2. supă-
r/at, (-ată, -ați, -ate).
- xojisóla** (*perf.* xojsiás) *vb. refl.*
a se supăra; *te na xójsol* să
nu se supere.
- xomòt/os**, -òja *s.m.* jug, ~uri;
te thowás len k-o ~os să-i
punem la jug.
- xoraxáj**, ~á *s.m.* turc, ~i; *tar o*
~á de la turci.
- xoraxa/nó**, (-jí, -né, -né) *adj.*
turce/sc, (-ască, -ști, -ști).
- xòr/os**, -oja *s.m.* hor/ă, -e.
- xucéla** (*perf.* xuciás) *vb. intr.* a
scăpa; *i niška xuciás avri*
vaca a scăpat afară.
- xuxúrr**, ~á *s.f.* ciuperc/ă, -i.
- xujóla** (*perf.* xujás) *vb. intr.* a
coborî; *xujón!* coborâți!
- xum**, ~á *s.m.* muc, ~i.
- xuma/ló**, (-jí, -lé, -le) *muc/os*,
(-oasă, -oși, -oase).
- xumér** *s.m.* cocă; aluat, ~uri.
- xurainásq/o**, (-i, -e, -e) *adj. v.*
urainásqo.
- xurbùz/o**, -e *s.m.* pepen/e, -i.
~o *éhindó* pepene tăiat.
- xur/dó**, (-zī, -dē, -dē) *adj.* 1. mic,
(~ă, ~i, ~i); 2. scun/d, (-ă, -zi,

-de); *kherá* ~é case scunde;

3. mărun/t, (-tă, -ți, -te).

xuréla *vb. tr. v. uréla*.

xutan/dó, (-zí, -de, -de) *adj.*

1. rup/t, (-tă, -ți, -te). 2. sfâși/at, (-ată, -ați, -ate).

xutéla (*perf.* xutandás) *vb.*

I. *tr., intr.* 1. a rupe. 2. a sfâșia. II. *refl.*; ~ *pes* a se rupe (sfâșia).

xuzárla (*perf.* xuzardás) *vb. tr.*

a măcina, a fărâmița; *o asăw* ~ *ziw* moara macină grâu.

H

haj *interj.* hai!

hájde *interj.* haide!

hej *interj.* hei!

hen *conj.* 1. și; *seás* ~ *o dirèk-toros othé* era și direc-torul acolo; ~ *rasáj* ~ *çör* și popă și hoț. 2. *s.n.* plus (*cu val. de prep.*): ~ *k-o* plus; *cu.*

hismèc/i, -ă *s.m.* treabă, treburi; *munc/ă*, -i; *servici/u*,

-i; *dikháwa me* ~*isθar* îmi vād de treaba mea; *kérla* ~i a lucra, a face treaba.

hismecisq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de lucru, al (a, al, ale) lucrului; *o bānkos o* ~o bancul de lucru.

I

i *art. hot.*(encl., pentru s.f., la nom. sg.) *i grasní* iapa.

ibrik/os, -oja *s.m.* ibric, ~e; ceainic, ~e.

idér (*perf.* idertí) *vb. tr.* a restitui, a înapoia.

id/os, -oja *s.m.* 1. lucru, ~uri; *idoja (x)uraimásqe* lucruri de îmbrăcat; îmbrăcăminte. 2. obiect, ~e; 3. chești/e, -i.

ilèc/i, -ă *s.m.* ilic, ~e.

important/os, (-a, -oja, -es) *adj.* importan/t, (-tă, -ți, -te); *so si* ~os ce este important.

indāja *s.m.* rude; *bi pe inda-ínqo* fără rudele sale.

inervisárla (*perf.* inervisardás)

vb. tr. a enerva; *kána inervisárca les, dandárla tut* dacă îl enervezi, te mușcă.

ingéla (*perf.* ingeldás) *vb. tr.* a

duce, a conduce; a purta; a căra; *ingél les! du-!!* con-
du-!!

ingelimásq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de

cărat; *si pharó ~i* este greu
de cărat.

ingelzóla (*perf.*) *vb. intr.* a fi

cărat, a se căra; *o vapo-
rónça ~ i márfa.*

inkan/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.*

sco/s, (-asă, -și, -ase).

inkánla (*perf.* inkandás) *vb. tr.*

1. a scoate; a extrage; *o dòktoros inkandás i thar* doctorul a extras mășeua; *pal inkanása les* și-l scoatem. 2. a scoate (a emana, a eșapa); *i motorèta inkánla thuw* motoreta scoate fum. 3. (*despre apă*) a seca.

inkóla (*perf.* inkijás) *vb. intr.*

1. a ieși; *o sap inkólas avri* șarpele ieșea afară. 2. a încăleca, a se urca, a sc sui; *inkón!* încălecați!

instrùkci/a, -es *s.f.* instrucți/e,

-i; *kérla ~a* a face instrucție.

instrumènt/os, -oja *s.m.* instru-

ment, ~e.

interesàut/os, (-a, -oja, -es) *adj.*

interesant, (-tă, -ți, -te).

invitisárla (*perf.* invitisardás)

vb. tr. a invita.

invitimé *adj. invar.* invit/at,

(-ată, -ați, -ate).

ipás, **ipašalá** *s.f.* jumăt/ate, -ăți;

~ *ánθar o žukelá* jumătate din câini.

irgác/i, -ă *s.f.f.* arga/t, -ți; ~*éa!*

argate!

irisárla (*perf.* irisajás) *vb. refl.*

1. a (se) înapoia, a (se) întoarce 2. a se răsturna; *i bårka irisajás* barca s-a răsturnat.

it/o, -òja *adj.* (sg. m. f., pl. m. f.) iute, iuți *adj.* (sg. m. f. pl. m. f.); ager (~ă, ~i, ~e).

ivén/t, -dá *s.m.* iarnă, ierni; (loc. adv.) *ánθ-o* ~t în iarnă, în timpul iernii.

ivésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de zăpadă, al (a, ai, ale) zăpezii; *manús ivésqo* om de zăpadă.

iw, ~á *s.m.* zăpadă, zăpezi.

izvòr/os, -oja *s.m.* v. *x a i n k.*

J

jadími *s.m.* pas, pași; *si les o ~ javàsi* (el) are pasul lent.

jaga/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.* foc/os, (-oasă, -oși, -oase).

jak, ~á *s.f.* foc, ~uri; *déla* ~ a da foc, a aprinde; *léla* ~ a lua foc.

jaló, (jaji, jalé, jalé) *adj.* crud (crudă, cruzi, crude), necopt (necoaptă, necoptți, necoapte).

jardími *s.* ajutor, -oare; *kérla* ~ a ajuta.

jarmaròk/os, -oja *s.m.* v. *obòros*.

jaśárla (*perf.* jaśardí) *vb. intr.* a trăi; *kibór jaśarcîn* cât trăiești; *na maj jaśarim lénça* nu trăiesc cu ci (ele).

jaùrc/i, -ă *s.m.* iaurt, ~uri; *ja-urciça* cu iaurt.

javàsi I. *adj. invar.* încet, (-ată, -ți, -te), len/t, (-tă, -ți, -te), calm, (~ă, ~i, ~e) II. *adv.* încet, lent, ușor; calm; *o grastá zána ~ p-o drom* caii merg încet pe drum.

jertimé *adj. invar.* iert/at, (-ată, -ați, -ate); ~ o *Devlés-θar* iertat de Dumnezeu.

jertisárla (*perf.* jertisardás) *vb. tr.* a ierta; *jertisár man!* iartă-mă!

jil, ~á *s.m.* hârtie, -i; carte, cărți.

jilésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de hârtie, al (a, ai, ale) hârtiei.

jindra *s.f.* somn; *ánthar i~* din somn; *léla les i~* (pe el) îl ia somnul.

jubír/ă, -es *s.f.* iubir/e, -i. [v. *mangi/mós, -máta*].

jubisárla (*perf.* jubisardás) *vb.* *tr. și refl. recipr.* a (se) iubi; *na ~ les nu-l iubește.* [v. și *m a n g é l a*].

İ

ïmpäkisóla (*perf.* ïmpäkisajás) *vb. tr. refl. recipr.* a se împăca; *k-o agór, o xna-miká ïmpäkisajné* în cele din urmă, cuscii s-au împăcat.

ïmprumùt/os, -oja *s.m.* împrumut, ~uri.

ïnkovoimé *adj. invar.* încovoiat, (-ată, -ați, -ate).

Ğ

ğăm/os, -òja *s.m. v. z à m / os.*

ğánt/a, -es *s.f.* geantă, genți.

ğimnàstika *s.f.* gimnastică; *o éhăw kérla ~* băiatul face gimnastică.

ğiràfl/a, -es *s.f.* giraf/ă, -e.

ğürgüv/ăwa, -èles *s.f.* giurgiuve/a, -le; *~elénça* cu giurgiuvele.

K

k-e *prep.* ke (la cazurile oblice) *v. ke.*

k-i [*prep. ka + art. i*] la; *~ vâzi* la câmp; *~ škòla* la școală.

k-o [*prep. ka + art. o*] la; *~ maškár* la mijloc; *~ kherá* la case; *~ grastá* la cai; *~ bibă* la mătuși.

ka *pron. dem.* acest(a); *ăsta; ~ (o) kòkalos* acest os (osul acesta), *~ manús* acest om [v. și *ka k á*].

ka-r (*în construcții cu art. hot. o (m.,sg.), i (f., sg.), o (m., f., pl.)*) *v. k a θ á r.*

kabás, kabàdes *adj.* 1. gras, (~ã), grași, grase; *pepèrà kabàdes* ardei grași; mare, mari; volumin/os, (-oasă, -oși, -oase).

kabinèt/os, -òja *s.m.* cabinet, ~e.

kacimánde *adv.* undeva.

kačík *pron. neg.* nimic; *naná leás kačík* n-a luat nimic.

kadá *pron. dem.* acest(a); ~ *làhos* acest țigan; *kadaléça* cu acesta; *an ~ tímpos* în acest timp; *kadalés dikhéla orkóm* pe acesta îl vede oricine.

kadaná *pron. dem.* aceștia, acesteia; ~ *frankòja* acești bani; ~ *rakaica* aceste mânuși.

kadă *pron. dem.* aceasta; asta; *an ~ problèma* în problema asta;

kadalàki pentru asta; *laś po bari kadaláθar* rușine mai mare ca aceasta [var.: *kakã*].

kadòw/os, -oja *s.m.* cadou, ~ri.

kafé/s, ~des *s.f.* café/a, -le.

kafésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de cafea, al (a, ai, ale) cafelei; ~o *gonó* sac de cafea.

kaxn/í, -ã *s.f.* găin/ã, -i; o *bažnó* o *kaxnénça* cocoșul cu găinile.

kajăr/dó, (-zí, -dè, -de) *adj.* înnegr/it, (-itã, -iți, -ite).

kajár/la (*perf.* *kajardóm*) *vb.* I. *tr.* a înnegri; *me kajaráva* eu înnegresc; *kajarén!* înnegriți! II. *refl.* ~ *pe* a se înnegri; *me kajardómas* man eu mă înnegrisem.

ka/ló, (-jí, -lé, -lé) negru, (neagrã, negri, negre); *ánθar o parnó* tu *kérca* ~ó din alb faci negru.

kak, ~á *s.m.* unchi, unchi *s.m.*; *kàko!* unchiule!

kaká *pron. dem.* acesta; ~ *kaś* acest lemn; ~ *gras* acest cal [v. și *ka*].

kakajá *pron. dem.* aceasta; ~ *lelèka* această barză.

kakaji, kakajă *s.f.* căldare, căldări.

kakaná *pron. dem.* aceștia, acestea.

kakă *pron. dem.* aceasta, asta; *so sanlar ke si ~? ce credeți că este asta?* [v. var. *ka dă*].

kalcùja *s.m.* ciorapi; ~ *pošo-máqe* ciorapi de lână.

kaldarin/a, -es *s.f.* central/ă, -e (termic/ă, -e).

kăldărâr/i, -ă *s.m.* căldărar, ~i.

kalé *pron. dem.* **kaká** și **kadă** [**kakă**] (la cazurile oblice); *o muj ~ gadésqo* gura acestei cămăși; ~ *gonéça* cu acest sac; ~ *lahós* pe acest țigan; *sar kalénthe* ca aceștia; *kalénthar* de (către) aceștia (acestea).

kalendăr/i, -ă *s.m.* calendar, ~e; *amaró ~i* calendarul nostru.

kalorifer/i, -ă *s.m.* calorifer, ~e; *kaloriferinça* cu calorifere.

kalpăc/i, -ă *s.m.* căciul/ă, -i.

kam¹ (*formă invar.* *vb.* **kaméla** "a vrea; a dori", folosită pentru exprimarea viitorului) *voi* (vei, va, vom, veți, vor)...; *ozumánt ~ avés* atunci vei veni (fi); ~ *arakhén* veți găsi; ~ *avél* o să (va) veni (fi); *palā sar kam kerés hismèci* după cum vei lucra.

kam² *adv.* cam.

kămer/a, -es *s.f.* camer/ă, -e.

kamil/a, -es *s.f.* cămil/ă, -e.

kamiòn/os, -oja *s.m.* cami/on, -oane.

kan, ~á *s.m.* urech/e, -i; *o kaná o grasténqi* urechile cailor.

kaná¹ *pron., adj. dem.* acești(a), aceste(a),ăștia, astea; ~ *gadá* aceste cămăși; ~ *purumá* aceste cepe; (la cazurile oblice: *kadalé (kalé) phénthar* de la aceste surori; *nîște lazaimáta sar kalénthe (kadalénthe) na dikhóm*

- pánda* niște rușini ca aceea n-am mai văzut; *kalé phralénça* cu acești frați; *kadalénθar* de (către) aceștia (acestea).
- kána²** *adv., conj.* 1. când; ~ *hen* ~ când și când. 2. dacă.
- kàn/a³**, -es *s.f.* ceașcă, cești; can/ă, -e; *kanénça posikáqe* cu ceștile de lut; *kána thudésqi* cană de lapte.
- kándela** (*perf.* *kandiás*) *vb. tr., intr.* a asculta; *o éhávè kándena hen respektisárna o profesorín* băieții îi ascultă și îi respectă pe profesori; *o kak kandiás pe éhavén unchiul și-a ascultat copiii.*
- kang/í**, -ă *s.f.* piepten/e, -i.
- kantâr/i**, -ă *s.m.* cântar, ~e.
- kapàc/i**, -ă *s.m.* capac, ~e; *piri* ~iça oală cu capac.
- kapriòr/a**, -es *s.f.* căprioar/ă, -e; *i* ~a *xála éär* căprioara mănâncă iarbă.
- car**, ~á *s.m.* penis, ~uri.
- karamí/o**, -ă *s.m.* întuneric.
- karazlí**, *karazlídes* *adj. invar.* brun/et, (-etă, -eți, -ete).
- karf/í**, -ă *s.f.* cui, ~e; *kerpedéj* ~éngo clește de cuie.
- karia** *adv.* încoace.
- karík** *adv.* încotro.
- kárt/a**, -es *s.f.* carte, cărți [v. și *jíl*].
- kartièr/os**, -oja *s.m.* cartier, ~e.
- kartòf/i**, -ă *s.m.* cartof, ~i.
- karùc/a**, -es *s.f.* căruță/ă, -e; ~a *o grasténça* căruță cu cai.
- karr/ó**, -é *s.m.* țep, ~i; ~é *zorálé* țepi tari.
- kasèt/a**, -es *s.f.* caset/ă, -e.
- kasièr/a**, -es *s.f.* casier/ă, -e.
- kàsk/a**, -es *s.f.* cască, căști; ~a *telefonósqi* cască de telefon.
- kaskàd/a**, -es *s.f.* cascad/ă, -e.
- kásqi** *pron. interog.* *kon* (în cazul dativ) cui.
- kastèl/os**, -oja *s.m.* castel, ~e.
- kastròn/os**, -oja *s.m.* castr/on, -oane.
- kaś**, ~tá *s.m.* lemn, ~e; *ánθar o* ~ din lemn.

kaškavàlos *s.m.* cașcaval.

kaškavalósqo, (-i, -e, -e) *adj.*
de cașcaval, al (a, ai, ale)
cașcavalului.

kaštésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
lemn, al (a, ai, ale) lemnului.

kaštu/nó, (-jí, -né, -né) *adj.* din
lemn.

kat, -ă *s.f.* foarfece, foarfece; *o*
katăça cu foarfecele.

kat(h)é *adv.* 1. aici; *kát(h)ar* de
aici [var.: *at(h)é*] 2. unde,
încotro.

kathé *adv.* v. *kat(h)é*.

kàuza, -es *s.f.* cauză, -e; *ănthar*
i kàuza... din cauza...

kazàn/i, -ă *s.m.* v. *kazàn os*.

kazàn/os, -oja *s.m.* cazan, ~e;
căld/are, -ări.

kazmà/wa, -des *s.f.* cazma, ~le.

kaθár I. *prep.* 1. către,
(în)spre. 2. de la. II. *adv.*
(pe; de) unde. [var. **ka-r**,
contrasă, urmată de art. *o*
sau *i*: **ka-r o gaw** "spre
sat"].

kärisárta (*perf.* *kärisardás*) *vb.*
tr., *intr.* a căra.

ke 1. (*prep.* **ka** la cazurile
oblice) la; ~ *lénthe* la ei
(ele); ~ *sósqe?* la ce?; ~ *mo*
gras la calul meu. 2. *conj.*
că, pentru că; căci; *so*
sanlar ke si? ce credeți că
este? 3. (suplinește pron.
interog. *so* "ce" și pron. in-
terog.-rel. *sawó*, *sawí*, *sawé*
"care"); *othé sin-ó* ~ *diás*
les acolo este cel căruia i-a
dat; *ek lăhos* ~ *seās othar*
un rrom ce era pe acolo.

kerárta (*perf.* *kerardás*) *vb. tr.*
a fierbe; *tu kerárca* tu fierbi;
amí kerarása noi fierbem.

keraw/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.*
fiert, (fiartă, fierți, fierte);
xanzóna ~*dé* se mănâncă
fierți (fierte); *si* ~*zí* este
fiartă.

ker/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.*
făc/ut (-ută, -uți, -ute); ~*dó*
mánthar făcut de mine.

kerimásq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de făcut; *si man ek himèci ~i* am o treabă de făcut.

keri/mós, -máta *s.m.* 1. fapt/ă, -e. 2. făcer/e, -i.

kerk/ó, (-í, -é, -é) *adj.* amar, (~ă, ~i, ~e).

kérla (*perf.* kerdás) *vb.* I. *tr.* 1. a face; *i daj ~ xamós* mama face mâncare; *o kizajá kérna spòrtos* copiii fac sport; 2. ~ *himèci* a face treabă. 3. ~ *jardimi* a ajuta; *te keráw túqi jardimi* să te ajut. 4. ~ *cingará* a se certa, a face scandal. 5. a costa; *o gat ~ but* cămașa costă mult. 6. a produce; ~ *àburos* a produce abur. II. *refl.*; ~ *pes* a se (pre)face; *ow da kerdás pes* el s-a (pre)făcut; *te kerés tut!* să te faci!

kerpedéj, ~a *s.m.* cleșt/e, -i; o ~ *karfênqo* cleștele de cuie.

kerzóla (*perf.* kerzosajás) *vb.* *refl.* a se face; *dikh sar ~!*

vezi cum se face!

kèsti/a, -es *s.f.* chești/e, -i [v. și *id o s*].

keś, **keža** *s.m.* mătase, mătă-suri; *ánθar ó keś* din mătase.

kì/a, -es *s.f.* cheie, chei.

kiár *adv.* chiar; ~ *palál* chiar după; ~ *te [dàkã]* chiar dacă.

kibór I. *pron., adj. interog.* (*invar.*) cât, câtă, câți, câte; ~ *frankòja mangás?* câți bani a cerut? ~ *si o cahàci?* cât este ceasul? II. *adv.* 1. (*în construcția corelativă kidibór... kibór* atât (atâta, atâția, atâtea) ...cât (câtă, câți, câte). 2. (*în exclamații sau interogații*) cât de (uneori calchiindu-se prepoziția *de* din limba română ~ *de* "cât de": *kibór de but* "cât de mult", "oricât"). 3. *prep.* (*în comparații*) ~ *túte* cât tine.

kiboré (*adj. interrog. kibór la cazurile oblice*); ~ *frankónça?* cu câți lei?

kibric/i, -ă *s.m.* chibrit, ~uri.

kidă *adv.* așa; *sa* ~ tot așa; de asemenea; *la fel*; *na-i* ~? nu-i așa?

kídela (*perf. kidiás*) *vb.* **I.** a aduna, a strânge, a culege; *i chăj* ~ luluză fata adună flori. **II.** *refl.*; ~ *pes* a se strânge; (*amé*) *kidásas amén othé* (noi) ne strângem acolo.

kidibór *adv., pron., adj. nehot.* **I.** atât; (*în expr.*) *sa* ~ tot atât, *ku* ~ cu atât. **II.** *pron., adj. nehot. (invar.)* atât, (atâta, atâția, atâtea); ~ *frankôja kibór mangás atâți(a)* bani câți a cerut.

kidin/ó, (-í, -é, -é) *adj.* strân/s, (-să, -și, -se), adun/at, (-ată, -ați, -ate).

kilòc/i, -ă *s.m.* chiloți; ~ă *mur-šíkané* chiloți bărbătești.

kilomètr/os, -òja *s.m.* kilometr/u, -i.

kiošk/os, -oja *s.m.* chioșc, ~uri.

kisa/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.* astfel de; ~lé *kherá* astfel de case; ~lé *idoja* astfel de chestii; ~le *lénθar* dintr-acestea.

kisáj, ~á *s.f.* nisip, ~uri; *ánθ-i kisáj* în nisip; ~ *zilci* nisip galben.

kiciràn/os, -òja *s.m.* șobolan, ~i. [v. și *g u r m u s ó*].

kilc/ös, -ă *s.m.* câlți.

kínd *adv.* când; *dekindárla* de când [v. și *ka n á²*].

kírüisárla (*perf. kírüisardás*) *vb.* *intr.* a cârâi.

kírkar (*perf. kirtī*) *vb. tr.* a tunde; *o kak* ~ *o kizais* unchiul îl tunde pe copil.

kír(k)mš/i, (-i, -ă, -ă) *adj.* tun/s, (-să, -și, -se).

kírlig/os, -oja *s.m.* cârlig, ~e.

kistírla (*perf. kistírdī*) *vb. tr.* a strânge, a strangula.

- kīstīgisárġa** (*perf.* kīstīgisar-dás) *vb. tr.* a câștiga; *o pianistos kīstīgisardas ek medàlia* pianistul a câștigat o medalie.
- kīzáj**, ~á *s.m.* copil/l, -i; *o kizáis* pe copil; *i thar o ~ kizáisqi* maseaua copilului.
- kīzainq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* 1. de copii, al (a, ai, ale) copiilor; *kolé triné~i[e]* celor trei copii. 2. copilăr/esc, (-ească, -ești, -ești).
- kīzáisq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de copil, al (a, ai, ale) copilului; *gozi ~i* minte de copil.
- klàm/a**, -es *s.f.* clam/ă, -e; *o ~es te astarés o balá* clame de prins pârul.
- klàs/a**, -es *s.f.* clas/ă, -e.
- klòpot/os**, -òja *s.m.* clopot, -e; *o ~os na mârġa pànda* clopotul nu mai bate.
- klòšk/a**, -es *s.f.* cloș/că, -ti; *i ~a cūgulisardás ánθ-i bar* cloșca a ciugulit în curte.
- kočáj**, ~ă *s.m.* știule/te, -ți; *coce/an, -ni; bobòja baróna p-o kočáj* boabele cresc pe știuleți.
- kočák, kočáká** *s.f.* 1. nastur/e, -i; pastil/ă, -e; bulin/ă, -e; *kočák sérésqi* pastilă de cap (pentru durere de cap); *kočák ozésqi* pastile de inimă.
- kočík**, ~á *s.f.* genunchi, genunchi.
- kodá** *pron., adj. dem.* acel(a); cel; ăla; (*acuz.*) *kodolés* pe acela; *kodalé* (*var.* kolé); ~ *žukél* acel câine, câinele acela; *ko(da)lé žukléça* cu câinele acela, cu acel câine.
- kodaná¹** *pron., adj. dem. v. koná¹.*
- kodaná²** *pron., adj. dem. v. koná².*
- kodá** *pron., adj. dem.* (a)ceea; cea; aceea; aia; (*la cazurile oblice*) *kodalé* (*var.* kolé)

- kolé lelekáça* cu acea barză
(cu barza aceea).
- kodowá pron., adj. dem. v.*
kodá.
- kofetări/a, -es s.f.* cofetări/e, -i
s.f.; *k-i ~a arakhésa gudi-
máta* la cofetărie găsești
dulciuri.
- kófi/i, -ă s.m.* coș, ~uri (imple-
tite); *~ia frukténça* coșuri
cu fructe.
- kojá pron., adj. dem. v. k o d á.*
- kojîn, ~á s.m.* piept, ~uri; *o
bašnésqo ~ si zoraló* pieptul
cocoșului este puternic.
- kòkal/o, -a [-òja] s.m.* os, oase;
mas ~ânça carne cu oase;
*kan cirnól lésqe kòkala o
să-i* putrezească oasele.
- kòk/os, -òja s.m.* coc, ~uri (de
păr).
- kokostirk/os, -òja s.m.* cocos-
târc, ~i.
- koláj, ~á s.m.* cure/a, -ele; ~
pantalunáqo curea de pan-
talon.
- kòlc/os, -òja s.m.* colț, ~uri.
- kolèg/os, -òja s.m.* coleg, ~i.
- kolivi/a, -es s.f.* colivie, -i.
- kolòl/os, -òja s.m.* 1. roată, roți;
~os *mašináqo* roată de
mașină. 2. sul, ~uri.
- kolòr/a, -es s.f.* culoare; *ánθar
savré ~es* din toate culorile.
- kolorimé adj. invar.* color/at,
(-ată, -ați, -ate).
- komandisárla (perf. komandi-
sardás) vb. tr.* a comanda.
- kombîn/a, -es s.f.* combin/ă, -e;
~a *ziwesqi* combină de grâu.
- kòmb/os, -òja s.m.* nod, ~uri.
- komeræiál/os, (-a, -òja, -es)*
adj. comercial, (~ă, ~i, ~e).
- komin/a, -es s.f.* coș, ~uri (de
evacuat fumul).
- kon pron. interog.-rel.* cine;
(*acuz.*) *kas* pe cine, (*gen.*)
kásq/o (-i, -e, -e) al (a, ai,
ale) cui, (*dat.*) *kásqi (kásqe)*
cui, (*locat.*) *ke kásθe* la
cine, (*abl.*) *kásθar* [var.: *tar
kásθe*] de la (din) cine, de

- către cine, (*soc.-instr.*) *káça*
cu cine; *me vakerdóm kásqi*
na zánla eu i-am spus cui
nu știe.
- koná¹** *pron., adj. dem.* acci(a);
cei; ăia; (*la acuz.*) *ko(do)lén*
pe aceia; (*la cazurile obl.*)
ko(dá)lé; *kolé žuklénça* cu
acei câini, cu câinii aceia
(ăia); *ánθ-o than kolé dón-*
go în locul celor doi.
- koná²** *pron., adj. dem.* acele(a);
cele; alea; (*la acuz.*) *ko(do)-*
lén; (*la cazurile oblice*)
ko(da)lé; *ko(da)lé lelekénça*
cu berzele acelea, (cu acele
berze); *diferisárta kolénθar*
diferă de acelea.
- konák/os, -òja** *s.m.* conac, ~e;
o~os bojeringo conacul
boierilor.
- koncinisárta** (*perf.* *koncinisar-*
dás) *vb. tr.* a conține.
- kondici/a, -es** *s.f.* condiție/e, -i.
- konducisárta** (*perf.* *conduci-*
sardás) *vb. tr.* a conduce.
- konkùrs/os, -òja** *s.m.* concurs,
~uri; ~os *pianòsgo* concurs
de pian.
- kòn/os, -òja** *s.m.* con, ~uri (de
brad).
- konsultisárta** (*perf.* *konsulti-*
sardás) *vb. tr.* a consulta; *o*
dòktoros ~ *o nawsalén* doc-
torul îi consultă pe bolnavi.
- kòntra** *prep.* contra; împotrivă.
- kòrb/os, -òja** *s.m.* corb, ~i.
- korèkt/os, (-a, -òja, -es)** *adj.* 1.
corect, (-tă, -ți, -te); *po*
èima ~os mai puțin corect.
2. *ácé/bó* (-í, -é, -é) drept
(dreaptă, drept, drepte).
- korìa** *adv.* încolo; *po* ~ mai
încolo.
- kòrkoni** *adj. invar.* singur, (-ă,
-i, -e); *ža* ~! du-te singur!
- kòrn/os, -òja** *s.m.* corn, coarne
[v. și *s i n g*].
- kor/ó, -é** *s.m.* brăț/ară, -ări.
- kòrp/os, -òja** *s.m.* corp, ~uri; *o*
paparudénço ~os corpul
fluturilor.

- kòrt'os, -òja s.m.** cort, ~uri.
kòs/a, -es s.f. coas/ă, -e.
kostòm/os, -òja s.m. costum,
 ~e; ~òja *mursikané* costume
 bārbātești.
koťòj, ~a s.m. motan, ~i.
koťòr, ~á s.m. 1. cārp/ă, -e.
 2. bucată, bucăți; *ek ~ than*
 o bucată de loc.
kothé adv. aici.
kovlintir/i, -ă s.m. coviltir, ~e.
kovòr/i, -ă s.m. cov/or, -oare; *i*
daj cisārla ~i mama scutură
 covorul.
kovòr/os, -òja s.m. v. *ko-*
vòri.
kowá pron., adj. dem. v. *ko-*
dowá.
kowár/i, -ă s.m. ghem, ~e.
kowjar/dó, (zí, -déd, -déd) adj.
 mui/at, (-ată, -ați, -ate).
kowj/ló, (-í, -lé, -lé) adj.
 moale, (moale, moi, moi).
kowrr/í, -ă s.f. oarb/ă, -e.
kowrr/ó, -é s.m. orb, ~i.
kožokār/i, -ă s.m. cojocar, ~i.
- kračūnósq/o, (-i, -e, -e) adj.** de
 Crăciun, (al, a, ai ale) Cră-
 ciunului.
krāk/a, -es s.f. cracă, crăci;
 creangă, crengi.
kratic/a, -es s.f. cratiță, cratițe.
krceimé adj. invar. încreț/it,
 (-ită, -iți, -ite).
krèc/os, (-a, -òja, -es) adj. creț,
 (creață, ~i, ~e).
kredinc/a, -es s.f. credinț/ă,
 -e; *sawrrí ~a* toată cre-
 dința.
kredincòs/os, (-a, -òja, -es)
adj. credinci/os, (-oasă,
 -oși, -oase).
krèm/a, -es s.f. crem/ă, -e; *déla*
~áça a da cu cremă (a face
 pantofii cu cremă); ~a
šekerisqi thari cremă de
 zahăr ars.
kriòn/os, -òja s.m. crei/on,
 -oane.
kròsetisārla (perf. kròseti-
sardás) vb. tr. a croșeta.
krùc/ă, -es s.f. cruce, -i.

ku *prep.* (< *lb. română* cu “cu”;
apare în calcuri românești)
cu.

kùc/i, -ă *s.f.* sămânță, semințe;
o phabajáqe ~ă semințele
de măr; *luluzi kucénqi*
floarea soarelui [“floare de
semințe”].

kùfâr/os, -òja *s.m.* cufăr, cufe-
re; ladă, lăzi.

kùjb/os, -òja *s.m.* cuib, ~uri.

kují, **kujă** *s.f.* cot, coate.

kùk/os, -òja *s.m.* cuc, ~i.

kukurigisárlla (*perf.* kukurigi-
sardás) *vb. intr.* a cucuriga.
[v. și *b a s a l a*].

kulòr/ă, -es *s.f.* culo/are, -ri; *mi*
~ă *ke benir mo zi si grìos*
culoarea mea preferată este
griul.

kumnàt/a, -es *s.f.* v. *zéstáj*.

kumòtros, **kumètră** *s.m.* cu-
mătru, cumetri.

kùrk/a, -es *s.f.* curc/ă, -i.

kurkàn/os, -òja *s.m.* curcan,
~i.

kurk/ó, -é *s.m.* 1. săptămân/ă, -i;
pal ó duj kurké după cele
două săptămâni; *zisá o kur-*
késqe zilele săptămânii. 2.
duminic/ă, -i; *avrál o kurkés-*
òar în afară de duminică.

kušík, ~á *s.f.* brâu/u, -ie; *o thui-*
mós o kušíkáo grosimea
brâului.

kùsk/a, -es *s.f.* cușcă, cuști.

kutí/a, -es *s.f.* cuti/e, -i.

kuzú/s, -des *s.m.* mie/l, -i; ied,
iezi; *o kuzúnça* cu mieii.

Kh

khaikásqi *pron. nehot.* v.
khójik.

khainés *adv.* 1. rău; *po* ~ mai
rău. 2. foarte; ~ *importànto*
foarte important. 3. tare;
~ *phuró* tare bătrân; ~ *bari-*
mánqo tare și mare.

khaini/mós, -máta *s.m.* răut/a-
te, -ăți; *lénqe* ~máça cu rău-
tatea lor.

khaín/ó, (-í, -é, -é) *adj.* rău,
(rca, răi, rele) periculos,
(-oase, -oși, -oase).

khaj, ~á *s.f.* (anat.) vânt, ~uri.

khak, ~á *s.f.* subsu/oară, -ori.

kham, ~á *s.m.* soare, sori.

khamésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
soare, al (a, ai, ale) soarelui;
okelără khamésqe ochelari
de soare.

khamn/í, -ă *s.f.* gravid/ă, -e.

khanger/í, -ă *s.f.* biseric/ă, -i.

khélla (*perf.* kheldás) I. *vb. tr.*
a juca; a dansa; *o chă
khénla xorós* fetele joacă
hora. II. *vb. refl.* a se juca;
*o zukelá khénla pésqi o to-
páça* câinii se joacă cu min-
gea; (*me*) *kheláwa mánqe*
láça (eu) mă joc cu ea.

kher, ~á *s.m.* cas/ă, -e.

kherál(dán) *adv.* de acasă.

kheré *adv.* acasă.

kherésq/o, (-i, -c, -e) *adj.* 1. de
casă, al (a, ai, ale) casei.
2. domestic (~ă, ~i, ~e).

khojí *s.f.* seu, unsoare.

khoja/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.* un-
sur/os, (-oasă, -oși, -oase).

khójik *pron. nehot.* cineva;
(*acuz.*) *khajikás* pe cineva;
(*dat.*) *khaikásqi* cuiva.

khuidés *adv.* împletit.

khui/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.*
împlet/it, (-ită, -iți, -ite).

khur, ~á *s.f.* călcâi, ~e.

khur/ó, -é *s.m.* mânăz, mânji.

khuwéla (*perf.* khuwidás) *vb.*
tr. a împleti; *te khuwín pu-
ménqi* (ei, ele) să-și împle-
tească.

L

la¹ *pron. pers.* oj "ea" (*la* *acuz.*,
sg.) pe ea, o; (*pos.*) *si* ~ ea are.

la² *pron. pers.* v. *l á q i* ².

lačhăr/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.*
repar/at, (-ată, -ați, -ate);
îndrept/at, (-ată, -ați, -ate).

lačhărla (*perf.* lačheardás) *vb.*
tr. 1. a repara; *lačhăr tu da i*

- bar!* repară și tu gardul!
 2. a îndrepta; *te lăchărel pe araimáta* să-și îndrepte greșelile.
- achés** *adv.* bine.
- ači/mós,** -măta *s.m.* 1. bine.
 2. bunătate (faptă bună), bunătăți. 3. favoare, favoruri; (*me*) *kerdóm túqe o ~mos* (eu) ți-am făcut favoarea.
- ačh/ó,** (-i, -é, -é) *adj.* bun, (~ă, ~i, ~e); blând, (-dă, -zi, -de).
- id/a,** -es *s.f.* ladă, lăzi.
- ihînk/a,** -es *s.f.* țigancă, țigănci [v. și *rromni*].
- ih/os,** -òja *s.m.* țigan, ~i; rrom, ~i *be, làho!* măi, țigane!.
- ikat/os,** -òja *s.m.* lacăt, ~e.
- qe¹** *pron., adj. pos. v. l á q o.*
- qe²** *pron. pers. oj "ea" (la dat., sg.) v. l á q i².*
- qi¹** *pron., adj. pos. v. l á q o.*
- qi²** *pron. pers. oj "ea" (la dat., sg.) ei, îi, -i, -i; di ~ te xal!* dă-i (ei) să mănânce!
- lâq/o,** (-i, -e, -e) *pron., adj. pos. al (a, ai, ale) ei; ánth-o than ~o* în locul ei; ~o *dat* tatăl ei; ~e *phralá* frații ei; ~i *phen* sora ei; ~e *akhá* ochii ei.
- lâkrim/a,** -es *v. a w s i n.*
- lalâwa, lalêles** *s.f. lalé/a, -le.*
- lal/ó,** -é *s.m.* mut, muți.
- lâm/a,** -es *s.f. lam/ă, -e;* ~a *murraimásqi* lamă de ras; ~a *činimásqi* lamă de tăiat.
- lâmb/a,** -es *s.f. lamp/ă, -e;* ~a *peretósqi* lampă de perete.
- lancišor/i,** -ă *s.m. lântiș/or,* -oare; ~i *somnakósqo* lântișor de aur.
- lânc/os,** -òja *s.m. lanț, ~uri;* *cahâci -óça* ceas cu lanț.
- lantèrn/a,** -es *s.f. lantern/ă, -e.*
- lâça** *pron. pers. oj "ea" (la soc. sg.) cu ea.*
- laś, lazá** *s.f. rușin/e, -i; ek bari laś o* mare rușine [v. și *la zá i m ó s*].

lautâr/i, -ă *s.m.* lăutar, ~i [v. și *b a s a l d è r i*].

lazimi I. *adj. invar.* necesar, (~ă, ~i, ~e), trebuinci/os, (-oasă, -oși, -oase), util, (utilă, utili, utile). **II.** *vb. tr. unipers. și impers.* trebuie, este necesar: *tu ~ te zănés* tu trebuie să știi; *so si ~?* ce este necesar?; *sar si ~* cum trebuie. **III.** *vb. intr.* a avea (a fi nevoie) de ceva; *nî-i mánqi* ~ nu am nevoie; *si ~* trebuie (este nevoie). **IV.** nevoie, nevoi; *si mánqi* ~ am nevoie.

lazai/mós, -máta *s.m.* rușin/e, -i; rușin/are, -ări; ~máștar de rușine, din cauza rușinii.

lazála (*perf.* lazáwziás) *vb. refl.* a se rușina; *lésqo ozi lazála* el se rușinează.

lažan/dó, (-zí, -dč, -dč) *adj.* rușin/os (-oasă, -oși, -oase).

lăžar *pron. pers. oj* "ea" (*la abl., sg.*) din (de la) ea, de (către) ea.

lăže *pron. pers. oj* "ea" (*la loc., sg.*) în ea, la ea; *ánθ-e* ~ în ea.

lăgan/os, -òja *s.f.* leagăn, ~e; ~oja *kizainqi* leagăne de copii.

legùm/a, -es *s.f.* legum/ă, -e.

lèğă, lèges *s.f.* leg/e, -i; *i léğă o zisáqi* legea orașului.

lèla (*perf.* liás) *vb. tr.* a lua; (*imper.*) *li!* ia!; *len!* luați!; *tu kam les i phabáj* tu vei lua mărul; ~ *jak* a lua foc; ~ *les i lindra* a-l lua (apuca) somnul.

lèlèk/a, -es *s.f.* barză, berze; *di o leleká(qi) te xal!* dă-i berzei să mănânce!

len *pron. pers. onă* "ei, ele" (*la acuz. pl.*) pe ei; pe ele; *li ~!* ia-i! (ia-le!).

lénça *pron. pers. oná* "ei, ele" (*la soc. -instr.*) cu ei (ele).

lénθar *pron. pers. oná* "ei, ele" (*la abl. pl.*) de la (din) ei (ele), de (către) ei (ele).

- lénθe** *pron. pers. oná* "ei, ele"
(*la locat. pl.*) la ei (la ele),
în ei (în ele); *ke* ~ la ei
(ele); *pála* ~ după ei (ele).
- lénqe¹** *pron., adj. pos. v.*
l é n q o.
- lénqe²** *pron. pers. oná* "ei, ele"
(*la dat. pl.*) v. *l é n q i²*.
- lénqi¹** *pron., adj. pos. v. l é n -*
q o.
- lénqi²** *pron. pers. oná* "ei, ele"
(*la dat. pl.*) lor, -le-, li; *di* ~
o kočáká! dă-le nasturii!
- lénq/o, (-i, -e, -e)** *pron., adj.*
pos. al (a, ai, ale) lor; ~o
gras calul lor; ~i *mâmi*
bunica lor; ~e *grastá* caii
lor; ~e *akhá* ochii lor.
- lèntos** *adv. v. j a v à s i.*
- les¹** 1. *pron. pers. ow da* "el"
(*la acuz. sg.*) pe el, îl -l-;
o kak andás ~ unchiul l-a
adus. 2. (*în construcțiile*
pentru marcarea posesiunii
(imposesiunii)) *si* ~ el are;
na-i ~ el nu are.
- les²** *pron. pers. ow da* "el" (*la*
dat. sg.) v. *l é s q i¹*.
- léça** *pron. pers. ow da* "el" (*la*
soc.-instr. sg.) cu el.
- lésqe¹** *pron., adj. pos. v.*
l é s q o.
- lésqe²** *pron. pers. v. l é s q i¹*.
- lésqi¹** *pron. pers. ow da* "el"
(*la dat. sg.*) lui, îi, -i-;
so andás ~? ce i-a adus
(lui)?; *cidiás* ~ *ek dap*
(el, ea) i-a tras (lui) o
lovitură.
- lésqi²** *pron., adj. pos. v. l é s q o.*
- lésq/o, (-i, -e, -e)** *pron., adj.*
pos. al, (a, ai, ale) lui;
~o *khur* călcâiul lui; ~i *daj*
mama lui; ~e *dandá* dinții
lui; ~e *akhá* ochii lui.
- lésθar** *pron. pers. ow da* "el"
(*la abl. sg.*) de la (din) el,
de (căt-re) el, despre el;
avrál ~ (în) afară de el.
- lésθe** *pron. pers. ow da* "el" (*la*
locat. sg.) la (în) el; *sar* ~
ca el; *ke* ~ la el.

- lêw/os**, -òja *s.m.* leu, lei (și moneda).
- liğân/os**, -òja *s.m.* lighe/an, -ne; ~òja *thowimásqi* lighe-ne de spălat.
- liliäk/os**, -òja *s.m.* liliac, lilieci (șoarec/e, -i cu aripi.).
- lináj**, ~á **I.** *s.m.* vară, veri; *sawrró* ~ toată vara. **II.** *loc. adv.*; *ánθ-o lináj* vara (în timpul verii).
- lipimé** *adj. invar.* lip/it, (-ită, -iți, -ite).
- lojărla** (*perf.* lojărdás) *vb. tr.* a înroși; (*me*) lojără(w) o arré (eu) roșesc ouăle.
- lojăla** (*perf.* lojás) *vb. refl.* ~ pes; a se înroși; (*me*) lojăw ma(n) (eu) mă înroșesc.
- lokomotiv/a**, -es *s.f.* locomotivă, -e; o lokomotivá-θar de (către) locomotivă.
- lokhésθe** *adv.* ușor; lesne; ~ te vakerés... ușor de zis...
- lokh/ó**, (-í, -é, -e) **I.** *adj.* ușor, (ușoară, ușori, ușoare) **II.** *adv.* lokhó ușor; mánqi si lokhó (mie) îmi este ușor.
- lol/ó**, (-jí, -lé, -lê) *adj.* roșu, (roșie, roșii, roșii); i pori o lolé gras:ésqi coada calului roșu.
- lon** *s.m.* sare; te cǎrrél niște ~ să lingă niște sare.
- lon/dó**, (-zí, -dê, -dê) *adj.* săr/at, (-ată, -ați, -ate).
- lonésq/o**, -i, -e, -e) *adj.* de sare, al (a, ai, ale) sării; mîna ~i mină de sare.
- lopăt/a**, -es *s.f.* lopată, lopeți.
- lowa/ló**, (-jí, -lé, -lê) *adj.* băn/oș (-oasă, -oși, -oase).
- lučisárla** (*perf.* lučisardás) *vb. intr.* a luci [v. și *ś i l a r*].
- luluzăq/o** (-i, -e, -e) *adj.* de floare, al (a, ai, ale) florii; bobòkos ~o boboc de floare.
- luluzénq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de flori, al (a, ai, ale) florilor; vâzes ~i vase de flori.
- luluz/í**, -ă *s.f.* floare, flori; i ~i kucénqi floarea soarelui.

lumîn/a, -es *s.f.* lumină, -i; de
~ă, al (a, ai, ale) ~ii.

lumináq/o, (-i, -c, -e) *adj.* de
lumină, al (a, ai, ale) lumi-
nii; *o bèkos o ~o* becul de
lumină.

luminisár/la (*perf.* luminisar-
dás) *vb. tr., intr.* a lumina.

lună *adv.* luna, în ziua de luni.

M

ma *pron. pers. v.* m a n.

maci/mós, -máta *s.m.* beți/e, -i.

mac/î, -ă *s.f.* muscă, muște; *o*
~énça cu muștele.

măcos, -òja *s.m.* maș, ~e.

maćinisár/la (*perf.* maćinisar-
dás) *vb. tr. v.* x u z á r l a.

machésq/o, (-i, -e, -e) *adj.*
de pește, al (a, ai, ale) peș-
telui.

naćh/ó, -é *s.m.* peșt/e, -i.

nagâr/i, -ă *s.m.* măgar, ~i.

nagarisq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
măgar, al (a, ai, ale) măga-

rului; *~o àmos* hamul măga-
rului.

magazi/a, -es *s.f.* magazie, -i.

magazin/os, -òja *s.m.* magazin,
~e.

maxarimé *adj. invar.* spurc/at,
(-ată, -ați, -ate).

ma(h)mud/ă, -édes *s.f.* mah-
mude/a, -le.

maj *adv.* mai 1. (*intră în con-
strucțiunile de comparativ și
superlativ relativ*); *~ šukâr*
mai frumos; *ćel ~ šukâr* cel
mai frumos. 2. (*cu verbe ce
exprimă caracterul durativ,
repetabilitatea*): (*me*) *na*
~dikhóm kadă! (eu) n-am
mai văzut așa ceva!

majmùc/a, -es *s.f.* maimuț/ă, -e.

makaràw/a, -es *s.f.* macara,
~le; *i ~a šillár ánθ-o* *kham*
macaraua lucește în soare.

măk/os, -òja *s.m.* mac, ~i.

makósq/o, (-i, -c, -e) *adj.* de
mac, al (a, ai, ale) macului;
kucă ~i semințe de mac.

malàja *s.m.pl.* mălai.

malăk/os, -òja *s.m.* bivol, ~i;
matahală, -e.

màl/os, -òja *s.m.* mal, ~uri.

mamalg/a, -es *s.f.* mămăligă,
-i.

màm/i, -ă *s.f.* bunică, -i; *o maménça* cu bunicile; *amáré maménthar* de (către) bunicile mele.

man¹ *pron. pers. me* "eu" (*la acuz. sg.*) pe mine, mă, mi; *púchélas man* (el, ea) mă întreba.

man² *pron. pers. me* "eu" (*la dat. sg.*) *v. mánq i*.

mănça *pron. pers. me* "eu" (*la soc.*) cu mine.

mánthar *pron. pers. me* "eu" (*la abl., sg.*) de (către) mine.

mánthé *pron. pers. me* "eu" (*la locat.*) la (în) mine; *pasál ~ (pe) lângă mine*; *tar ~ de la mine*; *anthár ~ din mine*.

mánqe *pron. pers. v. mánq i*.

mangéla (*perf. mangás*) *vb. tr.*

1. a cere; a vrea; a dori; *kibór mangás? Cât ceri? Mangésa te kerés, ker túqi!* Vrei să faci, fă-ți!; *na mangás te besél pànda* n-a vrut să mai stea; *hen me mangóm te cékerim* și (eu) am vrut să plec. 2. a iubi; *na ~ la* nu o iubește.

mangi/mós, -máta *s.m.* 1. cerer/e, -i; rugăm/înte, -inți. 2. rugăciun/e, -i, 3. dorință, -i, vrer/e, -i; iubir/e, -i.

mănqi *pron. pers. me* "eu" (*la dat. sg.*) mie, îmi, -mi-; *dí ~! dă-mi! ker ~ kadă! fă-mi asta!*; *~ si lokhó* mie îmi este ușor; *vakér ~! spune-mi!*

manglitòr/ă, -es *s.f.* cerșetoare, cerșetoare.

manglitòr/os, -òja *s.m.* cerșetor, ~i.

manús, ~á *s.m.* 1. om, oameni; *ivésqo ~ om de zăpadă*; *ek ~ gavénthar* un om de la țară;

2. (*pl.*) părinți; *pe manu-sénça* cu oamenii săi.
- manušénq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de oameni, al (a, ai, ale) oamenilor; *o kher me ~e* casa părinților mei.
- manušésq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de om, al (a, ai, ale) omului.
- manzín**, ~á *s.m.* lighioan/ă, -e; dihanie, dihănie; animal, ~e.
- mărcă** *adv.* marți, marțea; în ziua de marți.
- mărci** *s.f.* marți.
- mar/dó**, (-zí, -dé, -dé) *adj.* băt/ut, (-ută, -uți, -ute); *karfă ~dé* cuic bătute.
- mărf/a**, -es *s.f.* marfă, mărfuri; *kibór kërla i ~a?* cât face marfa?
- nargaritâr/i**, -ă *s.m.* mărgăritar, ~e.
- nari/mós**, -máta *s.m.* 1. bătaie, bătăi. 2. răzb/oi, -oaie.
- nár/la** (*pes*) (*perf.* mardás) *vb.* *tr. (refl.)* a (se) bate; *na mardóm tut* nu te-am bătut;
- o faròja mârna dur* farurile bat departe; *astardás te marél* a început să bată.
- martòr/os**, -òja *s.m.* martor, ~i; *sawrré martorónça lénqe* cu toți martorii săi.
- marrésq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de pâine, al (a, ai, ale) pâinii; *ek felia ~i* o felie de pâine.
- marr/ó**, -e *s.m.* pâine/e, -i; *marró thudéça* pâine cu lapte; *duj goné marréça* doi saci cu pâine.
- mas**, ~á *s.m.* carne, cărnuri; ~ *kokalânça* carne cu oase.
- màsik**, ~a *s.m.* lun/ă, -i; *o ~a o brésésqi* lunile anului.
- mašin/a**, -es *s.f.* mașin/ă, -i; ~a *cikni* mașină mică.
- mașínáq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de mașină, al (a, ai, ale) mașinii; *o ~e faròja* farurile mașinii; *kolòlos mașínáqo* roată de mașină.
- maškár I.** *s.m.* 1. mijloc, ~uri. 2. centr/u, -e. 3. miez, -uri;

o ~ o raciaqo miczul nopții.

II. *prep.* printre, între;
~ *puménthe* între ei.

maškarun/ó, (-i, -é, -é) *adj.*
mijloci/u, (-e, -i, -i).

mal'tó, (-cí, -tè, -tè) *adj.* beat
(beată, beți, bete).

maví/s, -des *adj.* albastru, -ă,
albaștri, albastre; *o gat si ~s*
câmașa este albastră; *o*
gadá si ~des cămășile sunt
albastre.

màzară *s.f.* mazăre.

mazarăq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
mazăre, al (a, ai, ale)
mazărei.

mărg/ăwa, -èles *s.f.* [v. *m i -*
r i k l ó].

me¹ *pron. pers.* (la nom. sg.) eu.

me² *pron., adj. pos.* mo "al
meu", mi "a mea", me "ai,
ale mele" (la cazurile oblice)
al (a, ai, ale) mele; *di ~ ka-*
kósqi! dă-i unchiului meu!; ~
rromnăça cu nevasta mea; ~
gonénça cu sacii mei; ~ *se-*

résθar din capul meu; *vakér*
me chénqi! spune-le fetelor
mele!

medáli/a, -es *s.f.* medalie, -i.

méjos *s.m.* mei; *kucă mejisqi*
semințe de mei.

melai/mós, -máta *s.m.* mur-
dări/e, -i.

mela/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.*
murdar, (~ă, ~i, ~e).

mèlk/os, -òja *s.m.* melc, ~i.

memòri/a, -es *s.f.* memorie,
-i; *ánθ-i ~a láqi* în memoria
ei [v. și *g o z í*].

men, **meá** *s.f.* gât, ~uri; *duk-*
hála man ánθ-i men mă
doare în gât.

merèos *adv.* mereu; tot timpul.

meri/mós, -máta *s.m.* moarte,
morți.

mérta (*perf.* muljás; munó-θar)
vb. intr. a muri; *o ruw na ~ sí-*
lésθar lupul nu moare de frig.

mèšk/a, -es *s.f.* urs, urși; *i ~a*
xála awzín ursul mănâncă
miere.

- mêster/os, -òja** *s.m.* meșter, ~i; *o* ~os *láchãrla i bar* meșterul reparã gardul.
- mêtr/os, -òja** *s.m.* metr/u, -i; *o* ~òja cu metrul.
- mi** *pron., adj. pos.* (un posesor de gen *m.* sau *f.*, de pers. *I* și un obiect posedat, de gen *f.*) a mea; ~ *daj* mama mea.
- mî/a, -es** *s.f.* mi/e, -i; *po ek* ~a câte o mie.
- miliçiã/os, -òja** *s.m.* miliçi/an, -eni [v. și *ș e r a l ó*].
- militãr/i, -ã** *s.m.* militar, ~i; (*acuz.*) *o* ~is pe militar; *o* ~in pe militari.
- mîn/a¹, -es** *s.f.* plãcint/ã, -c.
- mîn/a², -es** *s.f.* min/ã, -c; ~a *lonêsqi* minã de sare.
- minerãl/os¹, -òja** *s.m.* mineral, ~e.
- minerãl/os², (-a, -òja, -es)** *adj.* mineral, (~ã, ~i, ~e); *paj* ~os apã mineralã.
- ministr/os, -òja** *s.m.* ministru, miniștri; *les kerdé les* ~ós el a fost numit ministru [pe el l-au făcut ministru].
- minus** *adv.* minus [v. și *b i*].
- mirãsa, mirése** *s.f.* mireasã, mirese. [v. și *b o r î*].
- mirikl/ó, -é** *s.m.* mãrge/a, -le; *len si len* ~e ele au mãrgele.
- mirisóla** (*perf.* mirisojás) *vb.* *refl.* a se mira; *mirisósa sóçã* te miri cu ce.
- misir/i, -ã** *s.m.* porumb, ~i; *o* ~is *si les bobòja* porumbul are boabe.
- mistrèc/os, -òja** *s.m.* mistreț, ~i; *balíchó* ~os porc mistreț.
- mistri/a, -es** *s.f.* mistri/e, -i.
- miștó** *adv.* bine.
- miž, miňã** *s.f.* vulv/ã, -e.
- měrkurea** *adv.* miercurea, în ziua de miercuri.
- měrkuri** *s.m.* miercuri, ziua de miercuri.
- měz/os, -òja** *s.m.* miez, ~uri; *o kokalósqo* ~os miezul (mãduva) osului.

- mînèr/i**, -ă *s.m.* mâner, ~e; *o cixajáqo* ~i mânerul tigăii.
- mo** *pron., adj. pos.* al meu; ~ *kak* unchiul meu; ~ *phra-lésqo ašarimós* lauda fratelui meu.
- mòbil/a**, -es *s.f.* mobilă, -e.
- mojăk/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de vin, al (a, ai, ale) vinului.
- mojšari/mós**, -máta rugămintele, -ți; *sawrré* ~mânça cu toate rugămintile.
- mojšárla** (*perf.* molisardás) *vb.* I. *tr.* a ruga. II. *refl.* a se ruga; *oná mojšárna k-o Aláh* ei (ele) se roagă la Alah.
- mol**, **mojă** *s.f.* vin, ~uri; *parní mol* vin alb; *ek okás mol* o oca de vin.
- mòli/a**, -es *s.f.* moli/e, -i; *mo-liendar* de (către) molii.
- mom** *s.f.* ceară.
- mom/i**, -ă *s.f.* lumân/are, -ări.
- monèd/a**, -es *s.f.* mone/dă, -zi; ~a *ekhé frankósqi* monedă de un franc.
- morci/i**, -ă *s.f.* piele, piei; *pral i morci* de pe piele.
- mórkov/os**, -òja *s.m.* morcov, ~i.
- mórla** (*perf.* morjás) *vb. tr.* (*refl.*) ~ (pes) a (se) freca; (*oná mórnas pumén pumaré duméça* (ei, ele) se frecau cu spatele lor.
- mormint/os**, -òja *s.m.* mormânt, morminte.
- mós, -máta *suf. abstract*; *šukarimós* frumusețe.
- mosorimásq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de măsurat, al (a, ai, ale) măsuratului; *rigla* ~i riglă de măsurat.
- mosori/mós**, -máta *s.m.* măsur/are, -ări.
- mosorisárla** (*perf.* mosorisardás) *vb. tr.* a măsură; (*amé*) *mosorisarása o metróça* (noi) măsurăm cu metrul; *mosorisár o thut!* măsoară laptele!
- mósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de gură, al (a, ai, ale) gurii.

mòs/a, -es *s.f.* moaş/ă, -c; *i* *žeštáj dušmănisărla o moşá* cumnata o duşmăneşte pe moaşă.

motòr/i, -ă *s.m.* mot/or, -oare.

mudárla (*perf.* mudardás) *vb.*

tr. 1. a omorî, a ucide; *na mudâr man!* nu mă omorî!

2. (*despre lumină*) a stinge.

3. (*despre sete*) a potoli.

muj, ~á *s.m.* 1. gur/ă, -i; *pher-dé mónça* cu gurile pline. 2. faţă, feţe.

muja/ló, (-jí, -lé, -léc) *adj.*
guraliv, (~ă, ~i, ~e).

mujísq/o, (-i, -e, -c) *adj. v.*
m ó s q o.

mujorr/ó, -é *s.m. (dim.)* 1. guriţ/ă, -e. 2. feţişoar/ă, -e.

mukhéla (*perf.* mukhás) *vb. tr.* a lăsa; a părăsi; *te na maj mukhés les!* să nu-l mai laşi!;
mukhóm la am părăsit-o.

mulcumimé *adj. invar.* mulţu-
m/it, (-ită, -iţi, -ite); ~ *o*
grasténθar mulţumiţi de cai.

muló, (mují, mulé, muié) *adj.*
mort, (moartă, morţi, moar-
te); *muló bokháθar* mort de
foame.

muncitòr/i, -ă *s.m.* muncitor,
~i; *o ~inço hismèci* treaba
muncitorilor.

mùnt/ă, -es *s.f.* mun/te, -ţi; *tal*
ó ~es sub munţi.

mùr/a, -es *s.f.* mur/ă, -e.

murş, ~á *s.m.* bărb/at, -aţi.

murşésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
bărbat, al (a, ai, ale) bărba-
tului.

murşikan/ó, (-í, -éc, -éc) *adj.*
bărbăt/esc, (-cască, -eşti,
-eşti).

murşi/mós, -măta *s.m.* bărbă-
ţi/e, -i.

murús, ~á *s.m. v.* *m u r ú.*

muruşn/i, -ă *s.f.* femeie, femei.

murraimásq/o, (-i, -e, -e) *adj.*
de bărbierit, al (a, ai, ale)
bărbieritului; ~i *lăma* lamă
de bărbierit.

murraimós *s.m.* bărbierit.

murréla (*perf.* murreljás) *vb.*
tr. a bărbieri.

musafir/i, -ă *s.m.* musafir, ~i.

mus/i, -ă *s.f.* braț, ~e; *o* ~iենça
cu brațele.

muskulòs/os, (-a, -òja, -es) *adj.*
muscul/os, (-oasă, -oși, -oase).

musorr/i, -ă *s.f. (dim.)* brăți-
ș/or, -oare.

mustàc/a, -es *s.f.* must/ață, -ăți;
o papúsqi ~a mustața buni-
cului.

musulmàn/os, (-òja, -a, -es)
adj. musulman, (~ă, ~i, ~e).

muș, ~ă *s.f.* 1. miros, ~uri; *bi*
~ăq/o, (-i, -e, -e) fără miros;
déla muș šukár a mirosi
frumos. 2. (~bèci) duho/are,
-ri; puto/are, -ri.

mušam/ăș, -ádes *s.f.* mușama,
~le.

mušecèlos *s.m.* mușețel; ~os
samaimé mușețel uscat.

muškaimós *s.m.* lene; *o his-
mèci našalla* *o* ~ munca
alungă lenea.

muška/ló, (jǐ, -léc, -léc) *adj.*
leneș, (~ă, ~i, ~e); putur/os,
(-oasă, -oși, -oase).

mutér, ~ă *s.m.* urin/ă, -e.

mutérla (*perf.* muterdás) *vb.*
1. *tr.* a urina. 2. *refl.* a se
urina.

N

n-aší *v.* na.

na 1. *adv.* nu; ~di! nu da!; *sar*
na? cum să nu?. 2. (*în*
construcții invar. cu vb. aší
“a putea; a fi capabil, a fi în
stare să...”: *na-aší* > *n-aší*) a
nu putea (eu nu pot, tu nu
poți, el (ea) nu poate, noi nu
putem, voi nu puteți, ei
(ele) nu pot); ~ *kérca šakás*
léça nu poți să glumești cu
el; ~ *arakhésa* la nu poți să
o găsești.

na-í [na sí] 1. nu este, nu
există. 2. (*în construcții ce*
marchează lipsa posesiunii)

~ *man* nu am, ~ *tu tu* nu ai,
 (...) ~ *len* ei, ele nu au.
na-s [na sas] *v.* *n a n á - s*.
naĵ, ~*á s.m.* deget, ~*e*; *o* ~
ciknó degetul mic.
naĵba *s.f.* (în *imprecaĵii*)
 naiba; *te lel les i ~!* să-l ia
 naiba!
naĵos, ~*oĵa s.m.* nai, ~*uri*; ~*oĵa*
bašalimásqi nairi de cân-
 tat.
naĵh, ~*á s.m.* nas, ~*uri*; *o* ~ *o*
manúsésqo nasul omului.
naĵha *adv.* nu.
naĵhela (*perf.* *nakhadás*) *vb.*
 I. *intr.* a trece; *o mašines*
nakhéna p-o pòdos mași-
 nile trec pe pod. II. *tr.* a în-
 ghiți; *o bašno nakhadás len*
cocoșul le-a (i-a) înghițit.
naĵhésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
 nas, al (a, ai, ale) nasului.
naná *adv.* na (*prin redupli-*
care) nu.
naná-s [naná sas] 1. nu era, nu
 exista. 2. a nu avea (~ *man*

(eu) nu am avut, ~ *tu(t)* (tu)
 nu ai avut, ~ *les* (el) nu a
 avut, ~ *la* (ea) nu a avut,
 ~ *amén* (noi) nu am avut,
 ~ *tumén* (voi) nu ați avut,
 ~ *len* (ei, ele) nu au avut.
nang/ó, (-i, -é, -é) *adj.* 1. gol
 (goală, goi, goale). 2. des-
 pui/at, (-ată, -ați, -ate).
naš/a, -es *s.f.* naș/ă, -e.
našalla (*perf.* *našaldás*) *vb. tr.* a
 pierde; (*me*) *našaldóm la*
 (eu) am pierdut-o; *našálca*
to timpos îți pierzi timpul.
našal/dó, (-zí, -dÉ, -dÉ) *adj.*
 pierd/ut, (-ută, -uți, -ute).
našela (*perf.* *nastás*) *vb. intr.* a
 fugi; a alerga; *o šošój naš-*
tás avrl iepurele a fugit
 afară.
naší *v. n - a š i*.
našindós (*forma de ger. a vb.*
našéla) alergând; fugind.
našónq/ó, (-i, -e, -e) *adj.* de
 naș, al (a, ai, ale) nașilor.
naš/os, ~*oĵa s.m.* naș, ~i.

nawsa/ló, (-jí, -lé. -lé) 1. *adj.*
bolnav, (~ã, ~i, ~e) 2. *s.m.*
nawsal/ó, -é bolnav, ~i.

nawsali/mós, -máta *s.m.* boală,
boli; *ferisár tut o nawsalí-*
maténθar! ferește-te de boli!

negustòr/i, -ã *s.m.* negustor, ~i.

nekàz/os, -òja *s.m.* necaz, ~uri;
kodalé ~oça cu necazul acela.

nekezisãr/la (*perf.* nekezisar-
dãș) *vb. intr.* a necheza; *o*
gras ~ calul nechează.

nepòt/a, -es *s.f.* nepoatã, -e.

nepòt/os, -òja *s.m.* nep/ot, -oți.

nev/ó, (-í, -é, -é) *adj.* nou,
(nouã, noi, noi); *pantalùna*
névi pantalon nou.

ni I. *adv.* nici; ~ *na* nici nu. **II.**
conj. *ni... ni... nici... nici...*

niékh *pron. neg.* nimeni;
(*acuz.*) *niekhés* pe nimeni,
(*gen.*) *niekhésq/o*, (-i, -e, -e)
al, (a, ai, ale) nimãnui,
(*locat.*) *niekhésθe* la (în)
nimeni, (*abl.*) *niekhésθar* de
(cãtre) nimeni, despre ni-

meni, de la (din) nimeni;
niekhéça cu nimeni.

niekhdèwri *adv.* niciodatã.

niekherigãθe *adv.* nicãieri; în
nici o parte; niciunde.

nikovãl/a, -es *s.f.* nicoval/ã, -e.

nikhaçimãnde *adv.* nicãieri,
niciunde.

nikhaçík 1. *adv., pron. neg.*
nimic; *na kèr/la pãnda* ~ nu
mai face nimic.

nikhaçí(k)sq/o, (-i, -e, -e) *adj.*
de nimic; ~o *manús* om de
nimic.

nišáj, ~á *s.m.* semn, ~e; rachiú,
~uri (la cãsãtorie).

nišk/a, -es *s.f.* vac/ã, -i; *o ~es*
déna o šingénça vacile
împung cu coarnele ["dau
cu coarnele"].

niškénq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
vite, al (a, ai, ale) vitelor.

nište *art. nehot.* (*precede sub-*
stantivele la pl. pentru a
indica o cantitate nedeter-
minatã) niște.

nówāzēcĭ *num. card.* nouāzēcĭ;
~ *și ȳnu* nouāzēcĭ și unu,
~ *și doj* nouāzēcĭ și doi, ~ *și*
trej nouāzēcĭ și trei, ~ *și*
pātru nouāzēcĭ și patru, ~ *și*
ćĭncĭ nouāzēcĭ și cincĭ, ~ *și*
șāse nouāzēcĭ și șase, ~ *și*
șāpte nouāzēcĭ și șapte, ~ *și*
opt nouāzēcĭ și opt, ~ *și*
nōwā nouāzēcĭ și nouā.

numimé *adj. invar.* num/it,
(-itā, -iĭ, -ite).

O

o¹ *art. hot (pentru s.m. la nom. sg.):* o *grast* calul.

o² *art. hot. o¹, i, sau o³ (la cazurile oblice):* o *grastēça* cu calul; o *dajāça* cu mama; o *grastēnça* cu caii.

o³ *art. hot. (pentru s.m. sau s.f., la nom. pl.):* o *dajā* mamele; o *dadā* taĭii.

obōr/os, -ōja *s.m.* iarmar/oc,
-oace.

odaná *pron., adj. dem.* aceia, acelea; *kanā aviné* ~? când au venit aceia? (acelea)?

odā/s, -des *s.f.* odaie, odāi; *an p-i* ~ în odaia sa.

oficēr/i, -ă *s.m.* ofiĭter, ~i.

oxtó *num. card. opt;* ~ *dēwră* de opt ori.

oj *pron. pers. (pers. a III-a, f., nom. sg.)* ea.

oj dă *pron. pers. v.* o j.

ojóla (*perf.* ojás) *vb. refl.* a se naște; *me ojóm ánθ-o breš...* eu m-am născut în anul...

ok/ās, -des *s.f.* 1. oca, ~le. 2. litr/u, -i.

okelāră *s.f. pl.* ochelari; *sap okelariñça* șarpe cu ochelari.

okojnér *pron., adj. dem.* ceilalĭi, cealalte; (la cazurile oblice: *okojré*); (*acuz.*) *okojrén* pe ceilalĭi, pe cealalte; (*locat.*) *sar okojrénθe* precum ceilalĭi.

okojrigăθe *adv.* dincolo.

okolisárla (*perf.* okolisardás)
vb. tr. a ocoli; *okolisár!*
ocolește!

okór *pron., adj. dem. invar.*
celălalt, cealaltă; *p-i ~ rik*
pe partea ccalaltă; *~ phral*
celălalt frate; (*adv.*) *~ zis*
alaltăieri; *poimăine (la*
cazurile oblice) okojré:
okojré gonésθar din celă-
lalt săc.

okupisóla (*perf.* okupisájas)
vb. refl. a se ocupa; *o phuró*
~ o artizanatóça bătrânul se
ocupă cu artizanatul.

olăr/os, -òja *s.m.* olar, *~i;* *o*
~os kërla piră olarul face
oale.

oná *pron. pers. (pers. a III-a,*
m., f., nom., pl.) ei, ele.

oprál *prep.* deasupra; *~ i sinia*
deasupra mesei; *~ o soró*
deasupra capului.

oprál(dán) *adv.* pe sus.

opré *adv.* sus.

oprisárla (*perf.* oprisardás) *vb.*

tr. a opri; *oprisár la!* opreș-
te-o!

optzèci *num. card.* optzeci; *~ și*
unu optzeci și unu, *~ și doj*
optzeci și doi, *~ și trei*
optzeci și trei, *~ și pàtru*
optzeci și patru, *~ și cinci*
optzeci și cinci, *~ și șase*
optzeci și șase, *~ și șapte*
optzeci și șapte, *~ și opt*
optzeci și opt, *~ și nõwä*
optzeci și nouă.

or *conj. v.* ò r i.

orgáj, ~á *s.m.* pătură, -i.

organizimé *adj. invar.* orga-
niz/at, (-ată, -ați, -ate).

organizisárla (*perf.* organizi-
sardás) *vb. tr.* a organiza.

òri *conj.* 1. dar, însă. 2. sau;
ori...ori. 3. *duj ~ duj kërna*
ștar doi ori doi fac patru.

orkăna *adv.* oricând.

orkathé *adv.* oriunde, ori încotro.

orkóm *pron. nehot. v.* o r k ó n.

orkón *pron. nehot.* oricine.

orsár *adv.* oricum.

orsáw *pron., adj. hehot.* oricare; ~ *zis* oricare *zi*.

òrzos *s.m.* orz.

othé *adv.* v. *k o t h é*.

ovàl/os, (-a, -òja, -es) *adj.* oval, (~ã, ~i, ~e).

ow da *pron. pers.* (*pers. a III-a, m., nom. sg.*) el.

ozésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de inimă; al (a, ai, ale) inimii; *kočãk ozésqi* pastilă pentru durerea de inimă.

ozi, ozã *s.m.* inimă, -i; *lažála mo-zi mánθar* îmi este rușine ["se rușinează inima din mine"]; *o šukarimós benír mo-zi* îmi place frumusețea ["frumusețea îmi place (îmi umple inima)"].

ozumánt *adv.* atunci.

P

p-e *pron., adj. pos v.* *p e*¹.

p-i¹ [*prep. pa + art. hot., f. sg.* i] *pe*; *p-i phuw* pe pământ.

p-i² *pron., adj. pos. v.* *p i*.

p-o¹ [*prep. pa + art. hot. m. nom. sg. o* sau *prep. pa + art. hot m., f., nom. pl. o*] *pe*; *p-o than* pe loc; *p-o kaštá* pe lemne; *p-o akhá* pe ochi.

p-o² *pron., adj. pos. v.* *po*.

pa *prep.* *pe*; (*apare numai sub formele elidate p-i, p-o, rezultate din asocierea prep. pa cu substantive precedate de art. hot. i (nom., f., sg.), o (nom., m., sg.) sau o (nom., m., f., pl.).*

pacaimós *s.m.* încredere; *si man ~ ánθ-e láθε* (eu) am încredere în ea.

pacála (*perf.* *pacajás*) *vb.* a crede; *me pacáwa ánθ-o Del* eu cred în Dumnezeu.

pacárla (*perf.* *pacardás*) *vb.* I. *tr.* a înfășura; II. *refl.* ~ *pes* a se înfășura; (*ow dá*) *pacardás pes ánθ-o thaw* (el) s-a înfășurat în ață.

pahalīs, pahalīdes *adj. invar.*

scump, (~ă, ~i, ~e)

painâr/i, -ă *s.m. bâlci, ~uri.*

paj, pajă *s.m. apă, ape; xain-găqo paj apă de fântână; paj minerălos apă minerală; paj zoraló apă tare.*

pajărla (*perf. pajărdás*) *vb. tr.*
a uda; *i chăj ~o luluză fata udă florile.*

pajísq/o, (-i, -e, -e) *adj. de apă, al (a, ai, ale) ape; piri ~i oală de (pentru) apă; p-o okór rik o ~i pe partea cealaltă a apei.*

paj/ló, (-i, -lé, -lé) *adj. ud, (udă, uzi, ude).*

pakèt/os, -ója *s.m. pachet, ~e.*

pal I. conj. 1. (*leagă două propoziții de același tip*) și; *sinó tharó ~ tharla este încins și arde. 2. (cu valoare de coordonare)* deci; prin urmare; *sinó tharó ~ tharca tut este încins și te arzi. 3. iar, dar; ~ o paj sinó*

mavis iar apa este albastră.

4. însă; ~ *na-s šukár* însă nu era bine. II. *adv. apoi.*

pal-i (*prep. palá + art. i*) după; ~ *cingăr* după nuntă.

pal-o (*prep. palá + art. o*) după; ~ *šosój* după iepure; ~ *grastá* după cai; ~ *xaingá* după fântâni.

palá (◁**palál**) *prep. (introducând complemente circumstanțiale)* după; ~ *lénthe* după ei (după ele), ~ *túthe* după tine, ~ *tuménthe* după voi; ~ *sar* după cum.

palál *prep. v. p a l á.*

palari/a, -es *s.f. pălări/e, -i.*

palăt/os, -ója *s.m. palat, ~e.*

palázáj, ~a *s.m. pătlăge/a, -le.*

pále *adv. iar, iarăși.*

palèt/a, -es *s.f. palet/, -e; ~a tenisósqi* paletă de tenis.

pallar (*perf. pallatí*) *vb. intr. a* crăpa; *o barrá pallalar o šilésθar* pietrele crapă de frig; *kam pallasilar o*

- bobokòja* vor plesni
bobocii.
- pàloš/os**, -òja *s.m.* paloș, ~e.
- pàlpal** *prep.* în spatele.
- pàlpale** *adv.* înapoi, îndărăt, în urmă.
- pambùci** *s.m.* bumbac; vată.
- pàn/a**, -es *s.f.* pană, pene [v. și *p o r r*].
- páné** *num.* 1. *card.* cinci.
2. *distr.*; *po* ~ câte cinci.
3. *col.*; *hen o* ~ tuscinci.
4. *adv.*; ~ *déwră* de cinci ori. 5. (la cazurile oblice, în varianta sonorizată *z*: *pan-zé*; *avrál kodalé panzénθar* în afara celor cinci; *panzé okánqi* de cinci ocale.
- pânda** *adv.* 1. (cu sens modal) încă; *bašaldé* ~ *duj* au cântat încă doi; *ek déwri* încă o dată. 2. (cu sens temporal, indicând caracterul durativ sau repetativ al acțiunii) mai; *na kerdás* ~ *nikhačik* n-a mai făcut nimic; *na siné* ~ nu mai sunt [nu mai există].
- pànglik/a**, -es *s.f.* panglic/ă, -i.
- panzé** *num.* v. *p á n é*.
- pantalùn/a**, -es *s.f.* pantalon, ~i; ~a *nevi* pantalon nou.
- pantalunáq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de pantalon, al (a, ai, ale) pantalonului; *koláj* ~o curea de pantalon.
- pantòf/i**, -ă *s.m.* pantof, ~i; ~ă *žujénqi* pantofi de femei; ~ea *mursénqi* pantofi de bărbați.
- papagàl/os**, -òja *s.m.* papagal, ~i.
- papagalósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de papagal; ~e *porré* pene de papagal.
- paparùd/a**, -es *s.f.* flutur/e, -i; o *čhăw astărla* ~én băiatul prinde fluturi.
- papín**, ~á *s.f.* găscă, găște.
- papiòt/a**, -es *s.f.* papiot/ă, -e; ~es *thawénqe* papiote de ață.
- pápus**, ~a *s.m.* bunic, ~i.

papús/a, -es *s.f.* păpușă, -i.

paramic/a, -es *s.f.* pove/ste, ști.

paramicénq/o, (-i, -e, -e) *adj.*
de povești; *o gonó* ~o
traista cu povești.

pàrbriz/os, -òja *s.m.* parbriz,
~uri; ~os *maşinąo* parbriz
de maşină.

parkä *adv.* parcă.

park/os, -òja *s.m.* parc, ~uri;
za hen dása o ~óstar! mergi
și dai de parc!

parnárļa (*perf.* *parnardás*)
vb. tr. a înălbi; (*me*) *parna-
ráw o pasternă* eu înălbcsc
rufe.

parni/mós, -máta *s.m.* albeață.
2. înălbir/e, -i.

parni/nó, (-jí, -né, -né) *adj.*
înălbit, (-ită, -iți, -ite).

parn/ó, (-í, -é, -é) *adj.* alb, (~ă,
~i, ~e).

parnóla (*perf.* *parnijás*); (*m.*)
parninó, (*f.*) *parnijí*, (*m. f.*
pl.) *parniné*) *vb. refl.* a se
albi, a se înălbi; *o pasternă*

parninéthar rufele s-au
înălbit.

pàrt/ă, -es *s.f.* parte, părți; *ek
~ă ânthar lénthe* o parte din
ele [*v. r i k*].

paruwi/mós, -máta *s.m.* schimb,
~uri.

pàsar/a, -es *s.f.* pasăre, păsări;
sar o ~es sastrisqe ca (niște)
păsări din fier [*v. cirikló*].

pàs/os, -òja *s.m. v. j a d i m i*.

pàst/a, -es *s.f.* pastă, -e; ~a
dandénqi pastă de dinți.

pastern/i, -ă *s.f.* 1. rufă, -e; *i
rromní thóla* ~ă *k-i maşina
thowimásqi* romeaua spală
rufe la maşina de spălat.
2. boarfă, -e; *o bagázos o
pasternénça* bagajul cu
boarfe. 3. îmbrăcăminte;
~ea *xarkumáqe* îmbrăcă-
minte de armată.

pastil/a, -es *s.f.* pastilă, -e.

pastirma *s.f.* pastramă.

paś *prep.* († *paśá* † *paśál*
"lângă", uneori în forme

- elidate *paş-o, paş-i, paş-o*)
 lângă; ~ *o kher* lângă casă;
 ~ *i phabáj* lângă măr; ~
mánthe lângă mine, ~ *túthe*
 lângă tine, ~ *lésthe* lângă el,
 ~ *láthe* lângă ea, ~ *aménthe*
 lângă noi, ~ *tuménthe* lângă
 voi, ~ *lénthe* lângă ei (ele).
- paşá** *prep.* (< *paşál*) *v. p a ş.*
- paşál** *prep.* lângă (în acest dial.
 funcţionează preponderent
 sub forma *paş*) [*v. p a ş*].
- paşárla** (*perf.* *paşardás*) *vb. tr.*
 a culca (pe cineva).
- paşi/nó**, (-jí, -né, -né) *adj.*
 culc/at, (-ată, -aţi, -ate).
- paşóla** (*perf.* *paşiás* (*m.*)
paşinó, (*f.*) *paşiji*, (*m. f. pl.*)
pasine) *vb. intr.* a dormi;
 a se culca; *i pisáj paşólas*
but pisica dormea mult;
paşián láça? te-ai culcat
 cu ea?
- pát/os**, -òja *s.m.* pat, ~uri;
perawdó k-o pátos căzut la
 pat.
- patráj**, ~a *s.m.* frunză, -e; *o~ o*
ambrinaço frunza copacu-
 lui.
- patròn/os**, -òja *s.m.* patron, ~i.
pàtrulea *num. ord. al ~ al*
 patrulea; *na dikhóm deküt o*
al pàtrulea nu l-am văzut
 decât pe-al patrulea.
- patusárla** (*perf.* *patusardás*) *vb.*
tr. a acoperi, a înveli.
- pazàr/i**, -ă *s.m.* târg, ~uri; ne-
 goţ, ~uri.
- paúj**, ~a *s.m.* păun, ~i; *o pauís*
si les pènes zinzardé păunul
 are pene lungi.
- pärincòja** *s.m. (pl.)* părinţi [*v.*
 şi *m a n u ş*].
- pärisóla** (*perf.* *pärisajás*) *vb.*
 I. *refl.* a i se părea; *mánqe ~*
mie mi se pare; *lésqe päri-*
sajás lui i s-a părut. II.
intr.; *lésqe (láqe) avéla* lui
 (ei) îi pare; *lésqe (láqe)*
avijás lui (ei) i s-a părut.
- pästàj/a**, -es *s.f.* păst/ai, -ăi; ~a
mazarăqi păstaic de mazărc.

- pătur/a**, -es *s.f.* pătură, -i; ~a *poşomăqi* pătură de lână.
- pe¹** *pron., adj. pos (la nom. pl., m. sau f. și la cazurile oblice)* al său, a sa, ai săi, ale sale; ~ *araimăta* greșelile sale; ~ *sastréça* cu socrul său; *o kak xoxadás pe sastrén* unchiul și-a înșelat socrii.
- pe²** *pron. refl. v. p e s.*
- pedâl/a**, -es *s.f.* pedală, -e.
- peinda** *num. card.* cincizeci.
- pek/ló**, (-í, -lé, -lê) *adj.* copt, (coaptă, copti, coapte).
- péla** (*perf.* piljás) *vb. tr.* 1. a bea. 2. a suga; *o burètos ~ o paj* buretele suga apa. 3. ~ *titi* a fuma [a bea tutun].
- pelikàn/os**, -òja *s.m.* pelican, ~i.
- pendudúj** *num. card.* cincizeci și doi.
- pendueftá** *num. card.* cincizeci și șapte.
- penduejné** *num. card.* cincizeci și nouă.
- penduék** *num. card.* cincizeci și unu.
- penduoxtó** *num. card.* cincizeci și opt.
- pendupáné** *num. card.* cincizeci și cinci.
- penduśów** *num. card.* cincizeci și șase.
- penduštár** *num. card.* cincizeci și patru.
- pendutrín** *num. card.* cincizeci și trei.
- penic/a**, -es *s.f.* peniț/ă, -e; ~a *skriimásqi* peniță de scris.
- penžar/dó**, (-zí, -dé, -dê) *adj.* cunosc/ut, (-ută, -uți, -ute).
- penžarla** (*perf.* penžardás) *vb.* 1. *tr.* a cunoaște, a recunoaște; *les me penžardóm les* pe el l-am cunoscut. 2. *réfl.*; ~ *pes* a se (re) cunoaște; *amé penžardám amén* noi ne-am cunoscut.
- pepèr/i¹**, -ă *s.m.* ardei, ardei; ~ă *kabàdes* ardei grași.

pepèr/i², -ă *s.m.* kaló ~i;

1. piper. 2. vânăță, vinctc.

peperisq/o, (-i, -e, -e) *adj.*

1. de ardei, al (a, ai, ale) ardeiiului. 2. de piper, al (a, ai, ale) piperului.

peraw/dó, (-zí, -dê, -dê) *adj.*

dărâm/at, (-atã, -ați, -ate).

perèt/os, -òja *s.m.* pcre/te, -ți.

perctósq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de

perete, al (a, ai, ale) peretelui; *kalendără peretósqe* calendar de perete.

pèri/a, -es *s.f.*, perie, -i;

~a *kovorísqi* perie de covor.

perisãrla (*perf.* perisardás) *vb.*

tr. a peria; *o pâpus* ~ *pésqi* *i* *unifõrma* bunicul își perie *unifõrma*.

periuc/a, -es *s.f.* periuțã, -e; ~a

dandênqi periuțã de dinți.

përla (*perf.* peljãs) *vb. intr.* a

cãdea; *i phabáj përla pral i ambrîn* mărul cade din pom.

pèrn/a, -es *s.f.* pernã, -i.

per/ó, -é *s.m.* mahala, ~lc; cartier, ~e.

pes *pron. refl.* (*intrã în structura vb. refl.*) se; *dikhéla ~ súkãr* se vede bine.

pésqe *pron. refl.* (*în dat. sg. pers. a III-a, m. sau f.*) sieși; *ow da vakerdãs* ~ el și-a zis.

pésqi *pron. refl. v. p é s q e.*

pésθar *pron. refl.* (*în abl. sg. pers. a III-am. sau f.*) de la (din) sine, de (cãtre) sine, prin sine.

pésθe *pron. refl.* (*în locat. sg. pers. a III-am. sau f.*) în (la) sine; *o kak vakerdãs an* ~ unchiul și-a zis în sinea sa.

pètik/os, -òja *s.m.* petic, ~e; *i tópa buté petikónça* mingea cu multe petice.

péça *pron. refl.* (*în soc. sg. pers. a III-a, m. sau f.*) cu sine.

pi *pron., adj. pos.* a sa; ~ *çhip* limba sa.

- piăc/a**, -es *s.f.* piață, piete; *i ~a*
o *zisáqi* piața orașului.
- pianist/os**, -òja *s.m.* pian/ist,
-iști.
- pian/os**, -òja *s.m.* pian, ~e.
- pilăf/os**, -òja *s.m.* pilaf, ~uri.
- pilcai/mós**, -máta *s.m.* căsăto-
ri/e, -i.
- pilcárta** (*perf.* pilcardás) *vb. tr.*
a căsători; a însura, a
mărita; *si lazîmi te pilcarés*
les trebuie să-l însori.
- pilt/ó**, (-cí, -té, -tê) *adj.* căsă-
tor/it, (-ită, -iți, -ite); însu-
r/at, (-ați); mărit/ată, (-ate).
- pilcôla** (*perf.* pilcajás) *vb. refl.*
a se căsători, a se însura, a
se mărita.
- pi/mós**, -máta *s.m.* băutură, -i;
k-o xamós hen k-o pimós la
mâncare și la băutură.
- pip/a**, -es *s.f.* pipă, -e.
- pir/í**, -ă *s.f.* oală, -e (de pă-
mânt); canistră, -e.
- pirr/ó**, -é *s.m.* pici/or, -oare.
- pirorr/í**, -ă *s.f.* (*dim.*) olicică,
olicele.
- pisáj**, ~a *s.f.* pisică, -i.
- piškír/í**, -ă *s.m.* pros/op, -oape;
ștergar, ~e.
- pišóm**, ~á *s.m.* purică, -i.
- plantisárta** (*perf.* plantisardás)
vb. tr. a planta.
- plăpum/a**, -es *s.f.* plăpumă,
plăpumi.
- plăs/a**, -es *s.f.* plasă, -e; ~ *ma-
chésqi* plasă de pește.
- plastikósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
plastic, al (a, ai, ale) plas-
ticului.
- plăz/a**, -es *s.f.* plajă, -e; *o
chăw kérta ~a* băiatul face
plajă.
- plic/os**, -òja *s.m.* plic, ~uri;
~òja *tar o amalá* plicuri de
la prieteni.
- plosk!** *interj.* pleosc!
- plüg/os**, -ója *s.m.* plug, ~uri.
- po I.** *adv.* 1. (*se folosește în
formarea gradului comp. și
superl. rel.*) mai; ~ *šukár*

- mai frumos; ~ *címa sar...*
 mai puțin decât... 2. (în
formarea numeralelor dis-
tributive) ~ *trin* câte trei;
 ~*trin* ~ *trin* trei câte trei.
- II. *prep.* (pa + *art. hot.* o
 < p-o) pe; *p-o avér kaštá* pe
 alte lemne; *p-o sósθe?* pe
 ce? III. *pron., adj. pos.* al
 său; *po séró* capul său; *po*
phrál fratele său.
- pòd/os, -òja *s.m.* pod, ~uri.
- pòft/a, -es *s.f.* poftă, -e; *te avél*
tut ~a! poftă bună!
- pojnipa *adv.* apoi; pe urmă;
 după aceea; *àma* ~ dar apoi.
- pòlic/a, -es *s.f.* poliță, -e.
- pòl/os, -òja *s.m.* pol, ~i; *po but*
do polónθar mai mult de
 doi poli.
- pòmp/a, -es *s.f.* pompă, -c; ~a
pajísqi pompă de apă; ~a
pucarimásqi pompă de
 umflat.
- porlí, -ă *s.f.* coadă, cozi; ~i *ele-*
fantósqi coadă de elefant.
- poruncísarla (*perf.* poruncísar-
 dás) *vb. tr.* a porunci; *so po-*
runcísarca? ce porunccești?
- porr, ~á *s.m.* 1. fulg, ~i. 2. pa-
 nă, pene.
- posai/mós, -máta *s.m.* înțepă-
 tur/ă, -i.
- posáwla (*perf.* posawdás) *vb.*
 1. *tr.* a înțepa; *o berujá*
posawdé les albinele l-au
 înțepat. 2. *refl.* ~ *pes* a se
 înțepa; *o žukél posáwlas*
ánθ-o karró cățelul se
 înțepa în mărcine.
- postáv/os, -òja *s.m.* postav,
 ~uri.
- postavósq/o, (-i, -e, -c) *adj.* de
 postav, al (a, ai, ale) posta-
 vului; *i fábrica* ~i fabrică de
 postav.
- poš *vb. tr. invar.* (la toate pers.
 de la ind. prez.) pot (poți,
 poate, putem, puteți, pot);
 ~ *te avél* poate să vină;
 ~ *mudárla* la poți să o
 omori.

pošet/a, -es *s.f.* poșet/ă, -e.
poșik *s.f.* lut; *kanença poșikăqe*
cu cești de lut.

poșikăq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
lut, al (a, ai, ale) lutului.

pošóm *s.f.* lână; *fustes ~ăqe*
fuste de lână; *șižimi pošo-
măqo* funie de lână.

pošomăq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de
lână, al (a, ai, ale) lânii;
calcùja ~e ciorapi de lână.

pòšt/a, -es *s.f.* poșt/ă, -e.

poštăq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de poștă,
al (a, ai, ale) poștei; *~e va-
gonòja* vagoane de poștă.

poštăr/i, -ă *s.m.* poștaș, ~i.

poštăs/i, -ă *s.m. v.* p o ș t à r i.

potkòv/a, -es *s.f.* potcoav/ă, -e;
o ~es o grastésqe potcoa-
vele calului.

pòz/a, -es *s.f.* poz/ă, -e.

pozăr/i, -ă *s.m.* fotograf, ~i.

pozisăr/la (*perf.* pozisardás) *vb.*
tr. refl. a (se) fotografia; *haj
te pozisarás amén!* hai să ne
pozăm!

praxusar/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.*
îngrop/at (-ală, -ați, -ate); *o
muló si ~dó ánth-i phuw* mor-
tul este îngropat în pământ.

praxusarimăk/os, -òja *s.m.* în-
mormânt/ are, -ări.

praxusari/mós, -măta *s.m.* în-
mormânt/are, -ări.

praxusăr/la (*perf.* praxusardás)
vb. tr. a îngropa.

pral *prep.* (în formele *pral o*,
pral i, *pral o*) de pe; *i tòpa
pér/la ~ i sinia* mingea cade
de pe masă.

prasála (*perf.* prastás) *vb. tr.* a
critica; *te prasál les* să-l
critice.

pră în *expr. provenită din
lb. română: na ~ nu* prea.

prèc/os, -òja *s.m.* preț, ~uri;
kalé precónça ... cu prețu-
rile astea ...

primăr/i, -ă *s.m.1.* primar, ~i.
2. bulibaș/ă, -i.

primari/a, -es *s.f.* primări/e, -i;
an pi ~a în primăria sa.

- primisár/la** (*perf.* primisardás) *vb. tr.* a primi; *o dat na primisardás les tatál nu l-a primit.*
- prim/os**, (-a, -òja, -es) *num. ord.* (*cu val. de adj.*) *v. seftés.*
- prisp/a**, -es *s.f.* prisp/ã, -e.
- privàt/a**, -es *s.f. v. xînzáj.*
- privatizimé** *adj. invar.* privatiz/at, (-atã, -ați, -ate).
- privatizisár/la** (*perf.* privatizisardás) *vb. 1. tr.* a privatiza. *2. refl.* ~ *pes* a se privatiza.
- problém/a**, -es *s.f.* problem/ã, -e; *i* ~a rezolisár/la *pes* problema se rezolvã.
- profesiònal/os**, (-a, -òja, -es) *adj.* profesional, (~ã, ~i, ~e); *o škòla* ~a școalã profesionalã.
- profesòr/a**, -es *s.f.* profesoar/ã, -e.
- profesòr/os**, -òja *s.m.* profesor, ~i.
- prosòp/os**, -òja *s.m.* pros/op, -oape.
- prosti/a**, -es *s.f.* prosti/e, -i; *vaj mânqi sa(w)î prostia!* vai de mine ce prostie!
- protestisár/la** (*perf.* protestisardás) *vb. tr.* a protesta; *hen o martoròja protestisardé și martorii au protestat.*
- prușúk**, ~ã *s.f.* firimitur/ã, -i.
- pučhcla** (*perf.* pučhítás) *vb. tr.* a întreba; *mangãw te pučhãw tut ek čipa!* vreau să te întreb ceva!
- puj**, ~ã *s.m.* pui, pui.
- pukéla** (*perf.* pukadás) *vb. tr.* a pârî, a denunța.
- pumar/ó**, (-í, -é, -ê) **I. pron., adj.** *pos.* al său, a sa, ai săi, ale sale; (la cazurile oblice și la nom. pl.): **pumaré**; ~é *deãca* cu mama lor; ~é *ternimãnça* cu tinerețile lor; ~é *duméça* cu spatele lor; *o lelékes phaglê* ~é *phakhã* berzele și-au rupt aripile. **II. pron. refl.** (*în forma contrasã pumé*, la *pl., m. și f., la cazurile oblice*)

pe sine, se -s-; o *phralá phirawdé pumén* frații s-au plimbat. III. *pron. de întărire* (numai în forma elidată *pumé la pl., m. și f.*): (*acuz.*) *pumén* pe ei înșiși, pe ele însele, (*gen.*) *puménq/o*, (-i, -e, -e) al (a, ai, ale) lor, (*dat.*) *puménqe* (*puménqi*) lor înșiși, lor însele, (*locat.*) *puménthe* în ei înșiși, în ele însele, (*abl.*) *puménθar* de (căt-re) ei înșiși, ele însele, (*soc.-instr.*) cu ei înșiși, cu ele însele.

pumaré pron., adj. pos. v. pumaró.

pumarí pron., adj. pos. v. pumaró.

pumé pron. refl., pron. de întărire v. pumaró.

pumén pron. v. pumaró.

puménça pron. v. pumaró.

puménθar pron. v. pumaró.

puménθe pron. v. pumaró.

puménqe pron. v. pumaró.

puménqi pron. v. pumaró.

puménq/o, (-i, -e, -e) *pron. v. pumaró.*

pùng/a, -es *s.f.* *pung/ă*, -i; ~a *riziça* *pungă* cu orez; ~es *skeresőça* *pungi* cu zahăr.

pura/nó, (-jí, -né, -né) *adj. vech/i*, (-e, -i, -i).

purrang/ó, (-í, -é, -é) *adj. desculț*, (-ă, -i, -e).

purúm, ~á *s.f.* *ceapă*, *cepe*; *purumáça* cu *ceapă*.

putisár/la (*perf.* *putisardás*) *vb. tr.* a putea, a fi în stare; *kibór putisárna* cât puteți; *o nawsaló* ~ te *girsin* bolnavul poate să între; *putisárca hen tu te azutisarés* poți și tu să te ajuți.

putisarzó/la (*perf.*) *vb. refl.* a se putea; *so putisarzólas te kerél?* ce se putea face?

Ph

phabáj, *phabá s.f.* *măr*, *mere*; *ipás phabáj* *jumătate de măr*.

phagála (*perf.* phagás) *vb. tr.* a sparge; *phak* o gledános sparge oglinda!; o lelèkes phaglé pumaré phaká berzele și-au rupt aripile.

phag/ló, (-í, -lé, -lê) *adj.* rupt, (ruptă, ruptî, rupte); spart (spartă, spartî, sparte).

phak, ~á *s.f.* 1. aripă, aripi; o ~énça cu aripile. 2. sprijin (*fig.*).

phándela (*perf.* phandiás) *vb.*
1. *tr.* a lega; o pàpus phandiás o vast bunicul i-a legat mâna. 2. a închide; *phândi la!* închide-o!. II. *refl.*; ~ pes a se lega; a se închide; o *dat* phandiás pes anθré tatăl s-a închis înăuntru.

phandi/mós, -máta *s.m.* pușcărie, -i; *kam besél k-o* ~mós o să stea în pușcărie.

phan/dó, (-zí, -dê, -dê) *adj.*
1. leg/at, (-ată, -ați, -ate).
2. înch/is, (-isă, își, -ise).

pharéla (*perf.* pharadás) *vb. tr.* a rupe; a spinteca; a plesni; *kon pharadás tu?* cine te-a rupt?

pharés *adv.* greu, în mod dificil.

pharésθe *adv.* *pharés* (*în locat.*) la greu; *po* ~ mai greu; ~ *te kerés* mai greu să faci.

pharímásq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de greutate, al (a, ai, ale) greutateii.

phari/mós, -máta *s.m.* greu-
v/ate, -ăți; dificult/ate, -ăți.

phar/ó, (-í, -é, -é) *adj.* greu.

phazóla (*perf.* phaziás) *vb. tr.* *refl.* a se frânge.

phen, **pheá** *s.f.* soră, surori; *avrál te pheáθar* în afară de sora ta.

phénla (*perf.* phendás) *vb. tr.* a spune; a zice; *so phendán tu?* ce-ai zis tu?

pherás, ~a *s.m.* 1. glum/ă, -e.
2. cuvânt, cuvinte. 3. vorb/ă, -e; o *kak mukhás* ~ un-

chiul a lăsat vorbă; *kásθar sas inkandó?* de cine a fost scoasă vorba asta? [v. și *dúma*].

pher/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.*
plin, (~ă, ~i, ~e), umpl/ut,
(-ută, -uți, -ute).

phérta (*perf.* pherdás) *vb. tr.* a
umple; *pher les!* umple-!

phik/ó, -é *I. s.m.* 1. umăr,
umeri; *p-o avréne* ~é pe
umerii altora. 2. spate,
spate. **II.** (*loc. prep.*) *k-o* ~é
în spatele; *k-o phiké o*
grăzdósqi în spatele graj-
dului; *k-o phiké o magazi-
nósqi* în spatele magazi-
nului [v. și *dumó*].

phirari/mós, -máta *s.f.* plim-
b/arc, -ări; *k-o* ~mós la
plimbare.

phirárta (*perf.* phirardás) *vb.*
1. *tr.* a plimba (pe cineva
sau ceva); *haj te phiraráv*
tut o maşináça! hai să te
plimb cu maşina! 2. *refl.*;

~ *pes* a se plimba; *o*
kizajá phirardé pumén ek
çima copiii s-au plimbat
puțin.

phírla (*perf.* phirdás) *vb. intr.* a
umbla; a călători; *hen o*
nevé gadénça sa melalé
phírna! și cu cămăși noi tot
murdari umblă!

phírréla (*perf.* phirradás) *vb. I.*
tr. 1. a deschide; *me phirra-
dóm la* eu am deschis-o;
2. a desface; *i bibi phirra-
dás o gonó* mătuşa a des-
făcut sacul. **II.** ~ *pes* a se
deschide; *o udár phirradás*
pes uşa s-a deschis.

phírr/ó, (-i, -é, -é) *adj.*
desch/is, (-isă, -iși, -ise); *o*
udár sino ~ó *mánθar* uşa
este deschisă de mine.

phow, **phowá** *s.f.* sprânce/ană,
-enc.

phral, ~á *s.m.* frate, frați.

phralésq/o, (-i, -e, -e) *adj.*
frăț/esc, (-ească, -ești, -ești);

mo ~ *asarimós* lauda fratelui meu.

phucar/dó, (-zí, -dê, -dê) *adj.* umflat, (-ată, -ați, -atc); *o balónos si ~dó lésθar* balonul este umflat de el.

phucarimásq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de umflat; *pómpa ~i* pompă de umflat.

phucárta (*perf.* *phucardás*) *vb.* *tr.* a umfla; *za te phucarés o kaućukos!* mergi și umflă cauciucul!

phukn/i, -ă *s.f.* bubă, -e.

phur/i, -ă *s.f.* bătrână, -e; *babă*, -e; *~ie!* babo!

phuri/mós, -máta *s.m.* bătrânețe, -i.

phur/ó, -é *s.m.* bătrân, ~i; moș, ~i; *phuréa!* bătrâne!

phus, ~á *s.m.* pai, ~e.

phuw, ~á *s.f.* pământ, ~uri.

R

ràc/a, -es *s.f.* rață, -e.

racárta *adv. v.* *raci*.

raci *adv.* 1. ieri; *racárta* de ieri. 2. seara, în timpul serii. 3. noaptea, în timpul nopții.

ràdi/os, -òja *s.m.* radio, ~uri.

radiokasetofón/os, -òja *s.m.* raidocasetofon, -oane.

ràft/os, -òja *s.m.* raft, ~uri.

rakaic/a, -es *s.f.* mânășă, -i; *~a pošomáqi* mânășă de lână.

rakèt/a, -es *s.f.* rachetă, -e; *~a tenisósqi* rachetă de tenis.

rakia *s.f.* rachiu (țuică).

rak/ji, ~já *s.f.* fată, fete (care nu sunt de etnie rromă).

rakl/ó, -é *s.m.* băiat, băieți (care nu sunt de etnie rromă); *o kher ekhé raklés-ço* casa unui băiat.

ràk/os, -òja *s.m.* rac, ~i; *loló sar o ~os* roșu ca racul.

ràndela (*perf.* *randiás*) *vb. tr.*; *intr.* a roade; *ràndi o kòkalos!* roade osul!

rapta/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.* sân-ger/os, (-oasă, -oși, -oase).

rár/os, (-a, -ója, -es) **1.** *adj.* rar, (~ă, ~i, ~e). **2.** *adv.*: *ráros* rar; *o dóktoros avéla* ~ doctorul vine rar.

rasáj, ~á *s.m.* pop/ă, -i.

rašánk/a, -es *s.f.* preote/asă, -sc.

rat¹ *s.m.* sânge.

rat², ~ă *s.f.* **1.** noapte, nopti; *láchí ti ~!* noapte bună! *sawri* ~ toată noaptea. **2.** scară, seri.

ràt/a, -es *s.f.* rat/ă, -c; *ánθ-o* ~es *o fajdáça* în rate cu dobână.

räkòr/ă, -es *s.f.* v. *ś i l.*

räkorisárlla (*perf.* *räkorisardás*) *vb.* **1.** *tr.* a răcori. **2.** *refl.*; ~ *pes* a se răcori.

remòrk/a, -es *s.f.* remorc/ă, -i; *mašina remorkáça* mașină cu remorcă.

réslla (*perf.* *restás*) *vb. intr.* a ajunge; (*tu*) *restán kheré?* ai ajuns acasă?

respektimé *adj. invar.* respect/at, (-ată, -ați, -ate).

respektisárlla (*perf.* *respektisardás*) *vb. tr.* a respecta; *amé respektisarása o profesorós* noi îl respectăm pe profesor.

respèktos *s.m.* respect.

rest/ló, (-í, -é, -é) *adj.* **1.** ajuns, (ajunsă, ajunsí, ajunse). **2.** (*și fig.*) înstăr/it, (-ită, -iți, -ite); ~é *manusá* oameni înstăriți.

reusísárlla (*perf.* *reusísardás*) *vb. intr.* a reuși; *na reusísardás k-o eksàmenos* n-a reușit la examen.

revist/a, -es *s.f.* revist/ă, -e.

rez, ~á *s.f.* viță de vie, vie.

rezolvisárlla (*perf.* *rezolvisardás*) *vb. tr.* a rezolva; (*me*) *rezolvisardóm ek pharó hismèci* (cu) am rezolvat o treabă grea.

rezolvisarzóla (*perf.* *rezolvisajás*) *vb. refl.* a se rezolva.

ri, -á *s.f.* pilă, -c; *setôja riênça*
seturi cu pile.

ridik/a, -es *s.f.* ridich/e, -i.

rigl/a, -es *s.f.* rigl/ă, -c; ~a *mo-*
sorimâsqi riglă de măsurat.

rik, rigá *s.f.* parte, părți;
sawrré rigénbe în toate
părțile; *p-i okór rik* pe
partea cealaltă; *ekhé rigábe*
împreună.

iz *s.m.* orez; *riziça* cu orez.

ijôs/os, (-a, -ôja, -es) *adj.*
râi/os, (-oasă, -oși, -oase).

înd/os, -ôja *s.m.* rând, ~uri; *ek*
~os *grastaicénça* un rând
de castraveți.

ișnic/a, -es *s.f.* râșniță, -c;
~ *kafésqi* râșniță de cafea;
~a *akhorénqi* râșniță de
nuci.

ôb/a, -es *s.f.* roab/ă, -e; *an*
phuw o robăça! adu pământ
cu roaba!

binèt/os, -ôja *s.m.* robinet,
~c; *givêta -ôça* chiuvetă cu
robinet.

robòt/os, -ôja *s.m.* rob/ot, -oți;
~os *kherésqo* robot de casă.

ròdela (*perf.* rodiăs) *vb. tr., intr.*
a căuta; *kon ~, arakhéla* cine
caută, găsește; *ròdi ánth-o*
gonè! caută în saci!

ròki/a, -es *s.f.* rochi/e, -i.

ròst/os, -ôja *s.m.* rost, ~uri; *te*
kerâw lénqe da ek ~os să le
fac și lor un rost.

ròskov/a, -es *s.f.* roșcov/ă, -c.

rotùnd/os, (-a, -ôja, -es) *adj.*
rotun/d, (-dă, -zi, -de).

rówla (*perf.* rojás) *vb. intr., tr.*
a plânge; *o phuró rówlas*
bătrânul plângea.

ròz/os, (-a, -ôja, -es) *adj.* roz,
(~ă, ~i, ~e).

ruğinimé *adj. invar.* rugin/it,
(-ită, -iți, -ite).

ruksàk/os, -ôja *s.m.* rucsac, ~uri.

rukun/ó, -é *s.m.* cățe/l, -i.

rulòt/a, -es *s.f.* rulo/ă, -c; ~a *bi*
kololónqi ruloță fără roate.

ruw, ~á *s.m.* lup, ~i; *o ~ avéla*
k-o bakré lupul vine la oi.

ruw/jĩ, -jã *s.f.* băț, bețe.

Rr

rroj, ~ã *s.f.* lingur/ã, -i.

rrom, ~ã *s.m.* rom, ~i; țigan, ~i; *šoró* ~ésqo cap de rom (țigan).

romanésθe *adv.* romanes, în manieră romã; țigãnește.

rroma/nó, (-jĩ, -nė, -nė) *adj.*

1. spoitor/esc, (-cascã, -ești, -ești). 2. rom, (~ã, ~i, ~e); țigãn/esc, (-cascã, -ești, -ești).

rromn/ĩ, -ã *s.f.* 1. romni, rom(n)ea; rom(n)ele (*pl.*); țigancã, țigãnci. 2. nevastă, neveste; *pumaré* ~eñca cu nevestele lor [v. și *lahĩnka*].

S

sa *adv.* (*exprimã persistența, continuitatea*) tot; ~ *dėlas* trat tot striga; ~ *ánθ-o kher* si tot în casã este; o vas ~

melaló si mãna tot murdarã este.

sãbi/a, -es *s.f.* sabie, sãbii.

sãcis *adv.* decãt, numai, doar; *na dikhóm len ~ o štarén* (eu) nu i-am văzut decãt pe cei patru; ~ *ke* numai cã; ~ *kidã* numai așa; ~ *othė* *dišinirim* numai acolo mã gândesc.

sakón *pron., adj.* *nehot.* fiecare.

salãm/os, -òja *s.m.* salam, ~uri; *felies* ~òsqe felii de salam.

salãri/os, -òja *s.m.* salari/u, -i.

sãlb/a, -es *s.f.* salb/ã, -e.

sal/ĩ, -ã *s.f.* cumnat/ã, -e [sora soției persoanei de referință].

sal/ó, -ė *s.m.* cumn/at, -ați [fratele soției persoanei de referință].

samaimė *adj. invar.* usc/at, (-atã, -ați, -ate).

samėn, ~a *s.m.f.* iub/it, -iți; iubit/ã, -e; aman/t, -ți; aman-

- t/ă, -e; ibovnic, ~i; ibovnic/ă, -e; *saméno!* iubito!; *o samena o samenénça* iubiiții cu iubitele.
- săni/a, -es *s.f.* sanie, sănii.
- sánó, (sají, sané, sané) *adj.* 1. subțir/e, (-e, -i, -i). 2. slab, (~ă, ~i, ~e).
- sap, ~ă *s.m.* șarpe, șerpi; ~ *oke-larinça* șarpe cu ochelari.
- săp/a, -es *s.f.* sap/ă, -e.
- sapisárła (*perf.* sapisardás) *vb.* *tr. v. uxánla.*
- sapn/í, -ă *s.f.* 1. șerpoaic/ă, -e. 2. șopârl/ă, -e.
- sapúj, ~a *s.m.* săpun, ~uri.
- sar *adv.* 1. ca, cum precum; ~ *lésþe* ca el; ~ *o dişinmákos* ca gândul. 2. decât; față de (*comp. de inegalitate*); *po čima* ~... mai puțin decât...; *po ternó* ~ *mánþe* mai tânăr decât (față de) mine.
- sarânda *num. card.* patruzeci; ~ *está* patruzeci și șapte; ~
- ejnjá* patruzeci și nouă; ~ *ek* patruzeci și unu; ~ *oxtá* patruzeci și opt.
- sarandudúj *num. card.* patruzeci și doi.
- sarandupáné *num. card.* patruzeci și cinci.
- saranduśów *num. card.* patruzeci și șase.
- saranduštár *num. card.* patruzeci și patru.
- sarandutrín *num. card.* patruzeci și trei.
- sarm/à, -àdes *s.f.* sarma, ~ale.
- sasáq/o, (-i, -e, -e) *adj.* al (a, ai, ale) soacrei.
- sási *adv. v. s à c i s.*
- sastrésq/o, (i-, -e, -e) *adj.* al (a, ai, ale) socrului, de socru.
- sastr/í, -ă *s.m.* metal, ~e; fier; ~ *zoraló* metal tare.
- sastrísq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de fier; al (a, ai, ale) fierului.
- sastr/ó, -e *s.m.* socr/u, -i; *k-e mo* ~ó la socrul meu; *pe* ~éça cu socrul său.

- sastru/nó, (-jí, -né, -né) adj.**
 metalic, (~ă, ~i, ~e).
- sasuj, ~á s.f. soacră, -e.**
- satîr/i, -ă s.m. satâr, ~e.**
- saw¹ pron., adj. interog. rel. v.**
s a w (ó).
- saw² conj. ori; sau.**
- saw(ó), sawí, sawé, sawé pron.,**
adj. interog.-relat. care; ce;
saw(ó) muj melaló si tumén!
ce făcă murdară aveți!
- sawrr/ó, (-í, -é, -é) pron., adj.**
nehot. tot, toată, toți, toate; ~ó
veș toată (întreaga) pă-du-
re(a); ~ó lináj toată vara; ~én-
θar din toate; ánθar ~é gavá
din toate satele; ~é în total.
- săğăt/a, -es s.f. săge/ată, -ți.**
- sălbàtik/os, (-a, -òja, -es) adj.**
 sălbatic (~ă, ~i, ~e).
- sălcí/os, (-a, -òja, -es) adj.**
 sălc/iu, (-e, -i, -i).
- seas f. vb. v. s i.**
- sècer/a, -es s.f. secer/ă, -e.**
- secerisarzóla (perf. secerisar-**
zojás) vb. refl. a se secera.
- seftes num. ord. (adjectival)**
 întâiul, întâia; ~ *manús*
 întâiul om.
- sekisár/la (perf. sekisardás) vb.**
tr. a seca.
- sekrèt/os, -òja s.m. secret, ~e.**
- selèm/i, -ă s.m. salut, ~uri; déla**
 ~i a saluta.
- semafòr/i, -òja s.m. semafor,**
 -oare.
- semánisár/la (perf. semáni-**
sardás) vb. tr. a semăna; o
traktoristos ~ ziw tractoris-
tul seamănă grâu.
- sèmn/os, -òja s.m. semn, ~e;**
 ~os *cirkulaciágo* semn de
 circulație.
- serbimé adj. invar. serb/at,**
 (-ată, -ați, -ate).
- sertâr/i, -ă s.m. sertar, ~e; ~in-**
 ca cu sertare.
- sès/i, ~ă s.m. glas, ~uri.**
- sèt/os, -òja s.m. set, ~uri; ~òja**
riênça seturi cu pile.
- sevenír (perf. sevendi) vb. intr.**
 a deveni bucuros, a se face

- bucuros, a se bucura; *o lăhos sevendí* țiganul s-a bucurat.
- sfăt/os, -òja *s.m.* sfat, ~uri; *sawrré ~óca* cu tot sfatul; *di man ek ~os!* dă-mi un sfat!
- sfèkl/a, -es *s.f.* sfec/ă, -e.
- sfèsnik/os, -òja *s.m.* v. *fè s-n i k o s.*
- sfînt/os, -òja *s.m.* sfânt, sfinți [v. și *somnâl*].
- si *vb. intr.* 1. a fi; a exista; (*me som* (eu) sunt, (*tu seán* (tu) ești, (*ow da*) si, (el) este, (*oj dea*) ea este, (*amè*) seám noi suntem, (*tumè*) siné (voi) sunteți, (*ona*) siné (ei) sunt, (*odana*) siné (ele) sunt. 2. (în exprimarea posesiunii) a avea; *man si ma* eu am, *tut si tut* tu ai, *les si les* el are, *la si la* ea are, *amén si amén* noi avem, *tumén si tumén* voi aveți, *len si len* ei (ele) au.
- sigo *adv.* repede; *khainés ~ foarte repede.*
- sigónde *adv.* devreme; rapid.
- sigur/os, (-a, -òja, -es) *adj.* sigur, (~ă, ~i, ~e).
- sikaimásq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de învățat; ~i, *sikiás* de învățat, a învățat.
- sikéla (*perf.* sikiás) *vb. tr.* a învăța; *te sikón but!* să învățați!
- silaj, ~á *s.m.* cleșt/e, -i (de cósitorit).
- sine *f. vb.* (c *vb.* si "a fi") (ei, ele) sunt; ~ *peklé* sunt coptți (coapte); ~ *sané* sunt subțiri.
- sinl/a, -es *s.f.* masă, mese; *pral i ~a* de pe masă.
- siniáq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de masă, al (a, ai, ale) mesei.
- sino *f. vb.* (c *vb.* si + *cons. n + art. hot. o*) este; *o magariš- qo àmos ~ po xarnó* hamul măgarului este mai scurt.
- sir *s.f.* usturoi; *bùkes ~áqe* căței de usturoi.

siràq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de usturoi, al (a, ai, ale) usturoiului.

situàci/a, -es *s.f.* situație/e, -i; *i ~a si tar phari* situația este grea.

siw/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.* cus/ut, (-ută, -uți, -ute).

síwla (*perf.* siwdás) *vb. tr.* a coase; *si i rakaica!* coase mănusa!

síkla (*perf.* sikti) *vb. tr.* a strânge; a strangula; *sík les meáθar!* strânge-l de gât!

sîmbâta *adv.* sâmbâta.

sîmbur/a, -es *s.f.* sâmbur/e, -i.

sîrm/a, -es *s.f.* sârm/ă, -e.

sîsîisárlla (*perf.* sîsîisardás) *vb. intr.* a sâsâi; *o papiná sîsîisárna* găștele sâsâie.

skandál/os, -òja *s.m.* scandal, ~uri; *me na aldáwa k-o ~os* eu nu sar la scandal [*v. și cingár*].

skàr/a, -es *s.f.* scară, scări.

skàun/os, -òja *s.m.* scaun, ~e.

skòrbur/a, -es *s.f.* scorbur/ă, -i; ~a *ambrînáqi* scorbură în pom.

skriímásq/o, -i, -e, -e) *adj.* de scris; *masína ~i* mașină de scris.

skriimé *adj. invar.* scr/is, (-isă, -iși, -ise).

skriisárlla (*perf.* skriisardás) *vb. tr.* a scrie; *skriisár hen mánqi* scrie-mi și mie!

skùl/a, -es *s.f.* scul/ă, -e; *o gonó ~énça* sacul cu scule.

snòp/os, -òja *s.m.* snop, ~i; ~os *zivésqo* snop de grâu.

so *pron. interrog.* ce; pe ce; ~ *sanlar?* ce credeți? ~ *si lazimi?* ce este necesar?; (*genit.*) *sósq/o*, (-i, -e, -e) ce; care, de ce?, a ce? *sósqo muj?* care gură? [*o gonósqo muj* "gura sacului"]. (*dat.*) *sósqe* [*sósqi*] la ce?, cui?; (*locat.*) *sósθe* la (în) ce? (*abl.*) *sósθar* de (cătore) ce? prin ce, prin intermediul a ce?, de la (din) ce?, (*soc.*) *sóça* cu ce.

sòb/a, -es *s.f.* sob/ă, -e.

- sòja** *s.f.* soia; *o asâw xuzârla ~ moara macinã soia.*
- sokotèl/a**, -es *s.f.* socote/alã, -li.
- sòkr/os**, -òja *s.m. v. s a s t r ó.*
- soldàt/os**, -òja *s.m.* sold/at, -ați.
- solùci/a**, -es *s.f.* soluți/e, -i; *i ~a si saji soluția este slabã.*
- somnakáj** *s.m.* aur.
- somnakósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de aur; al (a, ai, ale) aurului; *i sãlba ~i salbã de aur.*
- somnál**, ~á *s.m.* sfânt, sfinți; *Somnála Dévla! Sfinte Doamne!*
- sósqe** *pron. interog.* so (în dat.) de ce?
- sostã** *s. pl.* izmene.
- sovéla** (*perf.* sunisajás) *vb. tr.* *intr.* a visa; (*me*) sunisajóm *nište kherá* (eu) am visat niște case.
- spik/os**, -òja *s.m.* spic, ~e; ~òja *zívésqe* spice de grâu.
- spojotòr/i**, -oja *s.m.* spoitor, ~i, cositorar, ~i.
- sportiv/os**, -òja *s.m.* sportiv, ~i.
- sportivósq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de sportiv, al (a, ai, ale) sportivului.
- stàci/a**, -es *s.f.* stație, stații.
- stat** *s.m. v. s t à t o s.*
- stàtos** *s.m.* (*sub forma preluată din lb. română de stat*) stat; *magazinos de stat* magazin de stat.
- stãpîn/os**, -òja *s.m.* stãpân, ~i.
- stãg/os**, -òja *s.m.* steag, ~uri.
- stikl/a**, -es *s.f.* sticl/ã, -e; ~a *thudésqi* sticlã de lapte.
- stiklãq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de sticlã, al (a, ai, ale) sticlei.
- stilòw/os**, -òja *s.m.* stîlou, ~ri.
- stîng/os**, (-a, -òja, -es) *adj.* stâng, (~ã, ~i, ~i); *k-i ~a* la stânga.
- stòf/a**, -es *s.f.* stof/ã, -e.
- stråd/a**, -es *s.f.* stradã, strãzi.
- strãin/os**, (-a, -òja, -es) *adj.* strãin, (~ã, ~i, ~e); *ek çhip ~a* o limbã strãinã.

stùp/os, -òja *s.m.* stup, ~i; ~os
berujéngó stup de albine.

sùflet/os, -òja *s.m.* suflet, ~e;
kána o manús mérła, o ~os
inkóla ánthar lésþe când
omul moare, iese sufletul
din el.

sun/ó, -é *s.m.* vis, ~e, (~uri); *si*
man ekh ~ó súkár am un vis
frumos.

superiòr/os, (-a, -òja, -es) *adj.*
superior, (-oară, -ori, -oare).

súrl/a, -es *s.f.* adăpost, ~uri,
zid, ~uri.

susànos *s.m.* susan.

suw, ~á *s.f.* ac, ~e; ~ *thavéça*
ac cu ață.

Ş

şàh/os, -òja *s.m.* şah, ~uri.

şaijzèci *num. card.* şaizeci; ~ *şi*
ćinci şaizeci şi cinci; ~ *şi*
doj şaizeci şi doi; ~ *şi nõwä*
şaizeci şi nouă; ~ *şi opt*
şaizeci şi opt; ~ *şi pàtru*

şaizeci şi patru; ~ *şi şapte*
şaizeci şi şapte; ~ *şi sàse*
şaizeci şi şase; ~ *şi trej*
şaizeci şi trei; ~ *şi ùnu*
şaizeci şi unu.

şakà/s, -des *s.m.* glumă, -e; *o*
~ *nénça bi ~énço...* cu
glume, fără glume...; (*vb.*)
kérła ~s a glumi.

şalùp/a, -es *s.f.* şalupă, -e.

şamatà/s, -des *sm.* 1. zgomot,
~e. 2. gălăgie; 3. larmă.
4. agitație, -i. 5. zarvă.

şànc/os, -òja *s.m.* şanţ, ~uri;
~òja *axorá* şanţuri adânci.

şàpk/a, -es *s.f.* şapcă, şepci.

şaptezèci *num. card.* şaptezeci;
~ *şi ćinci* şaptezeci şi cinci;
~ *şi doj* şaptezeci şi doi; ~ *şi*
nõwä şaptezeci şi nouă; ~ *şi*
opt şaptezeci şi opt; ~ *şi*
şapte şaptezeci şi şapte; ~ *şi*
sàse şaptezeci şi şase; ~ *şi*
trej şaptezeci şi trei, ~ *şi*
ùnu şaptezeci şi unu.

şèf/os, -òja *s.m.* şef, ~i.

šekeri *s.m.* zahăr; *punges sekeriça* punge cu zahăr; *bi sekerisqo* fără zahăr.

šekerisq/o, (-i, -e, -e) de zahăr, al (a, ai, ale) zahărului; *krèma* ~i cremă de zahăr.

šel, ~á *I. s.f.* sută, -e; *duj* ~á două sute. *II. num. 1. distr. po* ~ câte o sută; *adv.* ~ *déwrá* de o sută de ori. *II. adj.:* *šeléngq/o*, (-i, -e, -e) însutit, (-ită, -iți, -ite).

šeraló, -é *s.m.* polițist, polițisti.

šerésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de cap; al (a, ai, ale) capului; *kočák šerésqi* pastilă contra durerii de cap.

šerló, -é *s.m.* cap, ~ete; *bi* ~ésq/o, (-i, -e, -e) fără cap; *bi* ~éngq/o, (-i, -e, -e) fără capete.

šifonèr/l, -ă *s.m.* șifonier, ~e; ~i *vèrdo* șifonier verde.

šil, ~á *s.m.* frig, ~uri; *o ruw mèrta* ~ésθar lupul moare de frig.

šilai/mós, -máta *s.m.* 1. răcoare. 2. frig, ~uri; *si man* ~máta (eu) am friguri.

šila/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.* friguros, (-oasă, -oși, -oase).

šing, ~á *s.m.* corn, coarne; *o* ~énça cu coarne.

šizim/i, -ă *s.m.* 1. funie, -i; ~i *pošomáqo* funie de lână. 2. sfoară, sfori; *o muršá cídèna* *o* ~isθar bărbății trag de sfoară. 3. frânghi/e, -i.

šilar (*perf. šilti*) *vb. intr.* a luci; *o cahàci* ~ *ánθ-o* kham ceasul lucește în soare.

škòl/a, -es *s.f.* școală, școli; *k-i* ~a la școală.

školáq/o, -i, -e, -e) *adj.* de școală, al (a, ai, ale) școlii.

šobolàn/os, -òja *s.m.* v. *k ĭ c ĭ r à n o s*.

šofèr/i, -ă *s.m.* șofer, ~i.

šòld/os, -òja *s.m.* șold, ~uri; *tar* *o* ~os *telé* de la șold în jos.

šomázos *s.m.* șomaj; (*me*) *man-góm* *te giráw ánθ-o* ~ (eu) am vrut să intru în șomaj.

šopīrl/a, -es *s.f.* șopârl/ă, -e.
šōrc/os, -ōja *s.m.* șorț, ~uri; *ek*
khojaló ~os un șorț unsuros.
šorló, -e *s.m. v.* ș e r ó.
šosăwa, **šosēles** *s.f.* șose/a, -le.
šośój, ~á *s.m.* iepur/e, -i.
šośójk/a, -es *s.f.* iepuroaic/ă, -e.
šow *num.* 1. *card.* șase.; *kolé*
šowénθar de (către) cei
 șase. 2. *distr. v.* *po* ~ șase
 câte șase. 3. *adv.* ~ *déwră*
 de șase ori.
šowál, ~á *s.f.* mătur/ă, -i; *o*
 ~ăça cu mătura.
štar *num.* 1. *card.* patru; *na*
dikhóm len dekūt o štarén
 nu i-am văzut decât pe cei
 patru. 2. *col.:* *hen o* ~
 tuspatru. 3. *distr.:* ~ *po* ~
 patru câte patru. 4. *num.*
adv.: ~ *déwră* de patru ori.
štergār/l, -ă *s.m.* ștergar, ~e.
šudraw/dó, (-zí, -dē, -dē) *adj.*
 răc/it, (-ită, -iți, -ite).
šudr/ó, (-í, -é, -é) *adj.* rece,
 (rece, reci, reci).

šukár I. *adv.* 1. bine; *po* ~ mai
 bine. 2. frumos; *dēla muš* ~
 miroase frumos. II. *adj. in-*
var. frum/os, -oasă (*la sg.*)
 ~á (*la pl.*) frum/oși, -oase; *o*
ternimáta siné ~á tinerețile
 sunt frumoase.
šukari/mós, -máta *s.m.* frumu-
 seț/e, -i; *sawrré* ~máça lésço
 cu toată frumusețea lui.
šulaw/dó, (-zí, -dē, -dē) *adj.* mă-
 tur/at, (-ată, -ați, -ate); ~dó *o*
šowaláça măturat cu mătura.
šuláwla (*perf.* šulawdás) *vb. tr.*
 a mătura; *o pàpus* ~ *i bar*
 bunicul! mătură curtea.
šünk/a, -es *s.f.* șunc/ă, -i.
šúnla (*perf.* šundás) *vb. tr.,*
intr. 1. a auzi; *tu šúnca* *o*
me phendóm? tu auzi ce-am
 zis eu? 2. a asculta; *šun man!*
 ascultă-mă! 3. a afla; *o ža-*
mutró na šundás nikhácik
 ginerele n-a aflat nimic.
šunzóla (*perf.* šunziás) *vb. refl.*
 a se auzi; a face să se audă;

şunziás avrí "trosk!" s-a
auzit afară "trosc!".

şut *s.m.* oţet.

şut/ó, (-jí, -é, -é) *adj.* acr/u,
(-ă, -i, -c).

şuw/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.*
umfl/at, (-ată, -aţi, -ate).

T

t-al *prep.* († *prep.* **telál**; *prece-*
dând substantive articulate:
tal-o, tal-i, tal-o) sub, dede-
subtul; ~ *o kher* sub casă;
~ *i pantalûna* sub pantalon;
~ *o grastá* sub cai.

ta I. conj. 1. (*raporturi de coor-*
donare) şi; *za ~ arakh!* du-te
şi caută! 2. (*introduce o pro-*
poziţie consecutivă) încât;
de; *i pantalûna seás pono-*
simé ~ thawdêlas o zdrênces
láðar pantalonul era ponosit
de (încât) curgeau zdrênţele
din el. 3. dar; ~ *na mudár le!*
dar n-o omorî! **II.** *adv.* păi.

taci/mós, -máta *s.m.* căldur/ă,
-i.

taxtáj, ~á *s.m.* pahar, ~e.

talál *prep.* v. *t-a l.*

tălos, ~a *s.m.* barbă, bărbi.

tâlp/a, -es *s.f.* talpă, tâlpi.

tamán *adv.* tocmai, taman.

tank, tangă I. *adj.* *tank* îngust,
~ă; strâmt, ~ă, *tangă* înguşti,
înguste; strâmţi, strâmte; *o*
gat si tank cămaşa este îng-
gustă. **II.** *adv.*; *tank* îngust;
strâmt.

-ta(r)¹ *postp.* (*cu abl. sg.*) de
(către); din; de la; prin; prin
intermediul; despre; *o ma-*
nuşés~ de (către) om; *o ga-*
vés~ din (de la) sat; *mânðar*
despre mine.

tar² *prep.* (*pereche a postp.*
-ta(r) *precedând, de regulă,*
substantive articulate sub
forma: tar o, tar-i, tar-o)
de la din; dinspre; ~ *o vés*
de la (din, dinspre) pădure;
~ *i çhăj* de la (din, dinspre)

fată; ~ o xoraxajă de la (din, dinspre) turci; ~ okór de la celălalt (cealaltă).

tasawzóla (perf. tasawziás) vb. refl. a se îneca; o grastá tasawziné sawrré caii s-au înecat toți.

tató, (tací, taté, taté) adj. căldur/os, (-oasă, -oși, -oase).

táv/a, -es s.f. tavă, tăvi.

tazés, tazédes adj. invar. proaspăt, (-ăță, -eți, -ete); thut ~ lapte proaspăt.

tăk/a, -es s.f. teacă, teci; ~es sabiénqe teci de săbii.

te¹ pron., adj. pos. (la nom. pl. și la toate celelalte cazuri, indiferent de număr) al tău, a ta, ai tăi, ale tale; ~ phralá frații tăi; ~ akhá ochii tăi; ~ phralés pe fratele tău; ~ dajá pe mama ta; ~ phraléça cu fratele tău; ~ bibăça cu mătușa ta; ~ phralénça cu frații tăi; ~ lelekénça cu berzele tale.

te² conj. 1. (ca marcă a conjunctivului) să, ca să; ~ žaw (ca) să merg; ~ keráw (ca) să fac. 2. (conj. subordona-toare) să; te putisarén ~ žan (ca) să poată să meargă; si šukár te dikhés este bine să vezi. 3. dacă; de; ~ súnla to dat... de (dacă) aude tatăl tău...

tekmé/s, -des s.m. șut, ~uri (lovitură cu piciorul).

telál prep. v. t-al.

telé adv. jos; di les ~! dă-l jos!; àle ~ pral o grast! vino jos de pe cal!

telefôn/os, -òja s.m. telef/on, -oane; o ~ puranó žála šukár telefonul vechi sună bine.

televizòr/i, -ă s.m. televiz/or, -oare.

televizòr/os, -òja s.m. v. t-e-levizòri.

temperatùr/a, -es s.f. temperatur/ă, -i; i ~a résła ži k-o peinda gradòja temperatura

- ajunge până la cincizeci de grade.
- těj/os, -òja** *s.m.* tei, tei.
- termomètr/os, -òja** *s.m.* termometr/u, -e.
- termòs/os, -òja** *s.m.* termos, ~uri; ~òja *ekskursièngi* termosuri de excursie ["de excursii"].
- ternahár** *adj. invar.* flăcă/u, -i; fecioar/ă, -e.
- ternimásq/o, -i, -e, -e)** *adj.* de tinerețe, al (a, ai, ale) tinereții.
- terni/mós, -máta** *s.m.* tinerețe, -i.
- tern/ó, -é** *s.m.* tânăr, tineri; *o* ~é *khénla vòlej* tinerii joacă volei.
- te-s** (< *te avés*) să fii!
- testeré/s, -des** *s.m.* ferăstrău, ferăstraie.
- ti** *pron., adj. pos.* a ta; ~ *phen* sora ta; ~ *bibí* mătușa ta.
- tigr/os, -òja** *s.m.* tigr/u, -i.
- tikv/a, -es** *s.f.* tigv/ă, -e.
- timbr/os, -òja** *s.m.* timbr/u, -e.
- tìmp/os, -òja** *s.m.* timp, ~uri; *sawrró* ~os tot timpul; *an kadá* ~os în acest timp [v. și: *vakici*].
- tingիր/a, -es** *s.f.* tingir/e, -i.
- tití** *s.m.* tutun; *pèla* ~ a fuma ["a bea tutun"].
- tîrg/os, -òja** *s.m.* târg, ~uri; *o* ~os *o niškénqo* târgul de vite.
- tîrv/a, -es** *s.f.* cumnat/ă, -e [formulă de adresare între soția persoanei de referință și soțiile fraților persoanei de referință].
- to** *pron., adj. pos.* al tău; ~ *than* locul tău; *an* ~ *than*... în locul tău... ~ *rat* sângele tău.
- tòb/a, -es** *s.f.* tob/ă, -e.
- tokimé** *adj. invar.* toc/at, (-ată, -ați, -ate).
- tòk/os, -òja** *s.m.* toc, ~uri; *o* ~os *o udarésqo* tocul ușii; ~òja *viorèngi* tocuri de vioară ["de viori"].

- tòp/a, -es *s.f.* ming/e, -i.
- tòrt/os, -òja *s.m.* tort, ~uri.
- trädela (*perf.* tradiás) *vb.* *tr.* a mâna; *trádi la, o papiná!* mânã gâsca!
- traktòr/i, -ã *s.m.* tract/or, -oare.
- traktorist/os, -òja *s.m.* tractor/ist, -iști.
- traktòr/os, -òja *s.m.* v. *traktòri*.
- tramvaişq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de tramvai, al (a, ai, ale) tramvaiului.
- tramvâj/os, -òja *s.m.* tramvai, ~e.
- trànda *num. card.* treizeci; (în *num. compuse:* *trandu-*) *trandudúj* treizeci și doi; ~*eftá* treizeci și șapte; ~*ejnjá* treizeci și nouă; ~*ék* treizeci și unu; ~*oxtó* treizeci și opt; ~*pãnc* treizeci și cinci; ~*sów* treizeci și șase; ~*stár* treizeci și patru; ~*trín* treizeci și trei.
- trandafirónq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de trandafiri; al (a, ai, ale) trandafirilor; o ~e *bobokòja* bobocii de trandafiri.
- trandafir/os, -òja *s.m.* trandafir, ~i.
- trându- *num. card.* v. *trànda*.
- tràst/os, -òja *s.m.* traist/ã, -e; *ãnθ-o* ~os în traistã.
- traş, ~á *s.f.* 1. frică. 2. temer/e, -i.
- traşaimák/os, -òja *s.m.* sperietur/ã, -i.
- traşála (*perf.* traşawziás) *vb.* *intr., refl.* a se speria, a se teme; *na traşá* nu te teme!
- traşa/ló, (-jí, -lé, -lé) *adj.* fric/os, (-oasă, -oși, -oase).
- traşaw/dó (-zí, -dé, -dé) *adj.* speriat, (-ată, -ași, -ate); înfricoş/at, (-ată, -ași, -ate).
- trat, ~a *s.f.* strigăt, ~e; *déla* ~a striga, a da strigăt (strigare).
- trăisóla (*perf.* trăisajás) *vb.* *intr.* a trăi; *ke te putisarén te trăisón* ca să poată să trăiască [v. și *jasárla*].

trèbuj *vb. tr., intr., impers.*

trebuie; *na ~ nu trebuie* [v. și *lazîmi*].

trèilea (al) *num. ord.* al treilea.

trèsti/a, -es *s.f.* trestie, -i.

tresùr/a, -es *s.f.* trăsura, -i.

tribunàl/os, -òja *s.m.* tribunal, ~e.

trikotisàr/la (*perf.* trikotisar-dás) *vb. tr.* a tricota.

trin *num. 1. card.* trei; (*la cazurile obl.*) *triné*; ~ *okànqi* de trei ocale. **2. col.** *hen o ~ tustrei*; *hen o ~ bašnè tustrei* cocoși. **3. trin-štar** trei-patru; *p-o dumò triné-štaré mursénqo* pe spinarea a trei-patru bărbați. **4. adv.** ~ *déwră* de trei ori.

trin/os, -òja *s.m.* tren, ~uri.

trinòsq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de tren, al (a, ai, ale) trenului; *barièra ~i* barieră de tren.

trolejbùz/os, -òja *s.m.* troleibuz, ~e.

trompèt/a, -es *s.f.* trompetă, -c.

trošk! *interj.* trosc!

trùnk/òs, -òja *s.m.* trunchi, ~uri; *ánθ-o ~òs o ambrinàqo* în trunchiul copacului

trùp/os, -òja *s.m.* trup, ~uri.

truš *s.f.* sete; *o raktó merélas ~áθar* flăcăul murea de sete; *mudár i~!* potolește setea!

trušan/dó, (-zí, -dé, -dè) *adj.* înset/at, (-ată, -ați, -ate).

tu¹ *pron. pers.* (pers. a II-a, nom., sg.) tu; *tu da* și tu; (*acuz.*) *tu(t)* pe tine, te; (*gen.*) *to, ti, te, te* al tău, a ta, ai tăi, ale tale; (*dat.*) *túqi* ție, îți, -ți-; (*locat.*) *túθe* la (în tine); (*abl.*) *túθar* de (câtre) tine; *din* (de la) tine; *despre* tine, *prin* tine; *prin intermediul* tău; (*soc.*) *túça* cu tine; (*voc.*) tu! tu!

tu² *pron. pers. v.* *t u t*.

tu³ *pron. pers. v.* *t ú q e*.

tufàn/os, -òja *s.m.* tufan, ~i.

túqe *pron. pers. tu* (*la dat., sg.*) ție, îți, -ți-; *ker ~ [túqi]!*

- fă-ți!; *so me vakerdóm*
 ~ [túqi]? ce ți-am spus eu
 ție?
- túqi** *pron. pers. tu* (la *dat.*, *sg.*)
 v. *t ú q e*.
- tumar/ó**, (-í, -é, -é) *pron.*, *adj.*
pos. al tău, (a ta, ai tăi, ale
 tale).
- tumé** *pron. pers.* (pers. a II-a,
 nom., pl.) *voi*; (*acuz.*) *tumén*
 pe voi, vă v-; (*gen.*) *tumar/ó*
 (-í, -é, -é) al vostru, (a voastră,
 ai voștri, ale voastre); (*dat.*) *tuménqi*
 [tuménqe] vouă, vă, vi v-;
 (*locat.*) *tuménthe* la (în) voi;
 (*abl.*) *tuménθar* de (către)
 voi, de la (din) voi, despre
 voi; prin voi, prin intermediul
 vostru; (*soc.*) *tuménça* cu voi;
 (*voc.*) *tumé!* voi!
- tumén** *pron. pers. tumé* (la
acuz., pl.) pe voi, vă, v-.
- tuménça** *pron. pers. tumé* (la
soc., pl.) cu voi.
- tuménθar** *pron. pers. tumé*
 (la *abl. pl.*) de (către) voi;
 din (de la) voi; despre voi;
 prin voi, prin intermediul
 vostru.
- tuménqe** *pron. pers. tumé* (la
dat., pl.) vouă, vă, vi, v-.
- tuménqi** *pron. pers. v. t u -*
m é n q e.
- turbără** *s.f.* turbare.
- turbât/os**, (-a, -òja, -es) *adj.*
 turb/at, (-atã, -ați, -ate).
- turbimé** *adj. invar.* turb/at,
 (-atã, -ați, -ate); *o žukelã*
siné ~ câinii sunt turbați.
- tùrn/os**, -òja *s.m.* turn, ~uri.
- túça** *pron. pers. tu* (la *soc.*,
sg.) cu tine.
- tut** *pron. pers. tu* (la *acuz.*, *sg.*)
 pe tine, te.
- túθar** *pron. pers. tu* (la *abl.*,
sg.) de (către) tine; de la
 (din) tine; prin tine, prin
 intermediul tău.
- túθe** *pron. pers. tu* (la *locat.*,
sg.) la (în) tine.

Th

thabóla (*perf.* thaboljás) *vb.*

intr. a arde; a se arde.

thagār, ~á *s.m.* împăr/at, -ați;

thagára! împărate!

thagarínq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de

împărați, al (a, ai, ale)

împăraților.

thagarésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de

împărat, al, (a, ai, ale)

împăratului; împărăt/esc,

(-ească, -ești, -ești).

thagarn/í, -ă *s.f.* împărăt/ca-

să, -ese; *thgarnie!* împără-

teasă!

than, ~á *s.m.* 1. loc, ~uri. 2. țin-

nut, ~uri; *mo* ~ locul meu;

thow la ~ésθe! pune-o la

loc!

thar, ~ă *s.f.* măse/a, -le; *i thar*

gozăqi măseaua de minte.

thar/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.*

aprin/s, (-să, -și, -se).

thari/mós, -máta *s.m.* arsur/ă,

-i.

thārla (*perf.* thardás) *vb. tr.* a

arde; *thar o kaštá!* arde

lemnle!

thar/ó, (-i, -é, -é) *adj.* 1. în-

cin/s, (-să, -și, -se); ars,

(arsă, arși, arse) 2. iute, iuți;

~ó *pepəri* ardeci iute.

thaw, ~á *s.m.* aț/ă, -e; ~ *loló*

ață roșie.

tháwdela (*perf.* thawdiás) *vb.*

intr. a curge, a șiroi;

thawdénas lésqe awśá (lui)

îi curgeau lacrimile.

thowimásq/o, (-i, -e, -e) *adj.*

de spălat; al (a, ai, ale)

spălatului; *mašina* ~i mași-

nă de spălat.

thowi/mós, -máta *s.m.* spălat,

~uri; spăl/are, -ări.

thówla¹ (*perf.* thowdás) *vb.*

I. *tr.* 1. a pune, a așeza;

thow! pune! așază! *haj te*

thowás la! hai să o punem!

2. a aprinde ["a pune foc"]:

thówla jak a aprinde focul,

a face foc. 3. a apuca, a

prinde; a pune mâna (să facă ceva): *thówla vas. 4. ~ alaw a numi, a pune nume.*

II. refl.: ~ pes a se pune, a se așeza; *o rակé thowdé pumén k-o pe thaná* băieții s-au așezat la locurile lor.

thówla² (*perf. thowdás*) *vb.* **I.** *tr.* a spăla; *i daj ~ o pas-ternă* mama spală rufele. **II.** *refl.* ~ pes a se spăla; *o čhăw ~ pe p-o dandá* băiatul se spală pe dinți; *o dat andás paji te thowás amén* tatăl a adus apă să ne spălăm [*v. și xarikérła*].

thowzóla (*perf. thowzijás*) *vb.* *intr., refl.* a se așeza, a se pune.

thudésq/o, (-i, -e, -e) *adj.* de lapte, al (a, ai, ale) laptelui; *stikla ~i* sticlă de lapte.

thujárła (*perf. thujardás*) *vb.* *tr.* a îngrășa; *o baligàri ~ i phuw* bălegarul îngrășă pământul.

thujǐ/mós, -máta *s.m.* grosim/c, -i; *o ~mós o kušikáqo* grosimea brăului.

thujóla (*perf. thujías*) *vb. intr.* a se face (a deveni) gras; a se îngrășa.

thu/ló, (-jǐ, -lé, -lé) *adj.* gras, (grasă, grași, grase); gros, (groasă, groși, groase).

thut *s.m.* lapte; ~ *gugló* lapte dulce.

thuw *s.m.* fum; *dikhéla pes o ~ ánθar i komina* se vede fumul din coș.

U

uči/mós, -máta *s.m.* înălțim/e, -i.

uči/ö, (-í, -é, -é) *adj.* înalț, (-tă, -ți, -te).

učhăl, ~â *s.f.* umbră, -e.

učhăr/dó, (-zí, -dčé, -dčé) *adj.* învelit, (-ită, -iți, -ite), acoperit, (-ită, -iți, -ite); *mašina ~zí* mașină acoperită.

- učhãrla** (*perf.* učhãrdãs) *vb. tr.*
a înveli; *učhãr o kizãis!*
învelește copilul!
- udár**, ~ã *s.m.* uș/ã, -i.
- uxãnla** (*perf.* uxandãs) *vb.*
(*in*)*tr.* a șapa.
- ulćik/a**, -es *s.f.* olicicã, olicele;
~es *poșikãqe* olicele de
pãmânt.
- ulčõr/os**, -õja *s.m.* urcior, ur-
cioare.
- ulėj** *s.m.* ulei.
- ùlic/a**, -es *s.f.* uliț/ã, -e; *o șoró*
o ~ãqo capãtul uliței.
- umblál**, ~ã *s.m.* bãciun/c, -i.
- umblav/dó**, (-zı, -dć, -dć) *adj.*
spãnzur/at, (-atã, -ați, -ate);
~dó *k-i ambrin* spãnzurat de
pom.
- umbléla** (*perf.* umbladãs) *vb.*
tr. a spãnzura.
- umbrel/a**, -es *s.f.* umbrel/ã, -e; ~a
muršesqi umbrelã de bãrbat.
- úndic/a**, -es *s.f.* undiț/ã, -e; ~a
machėsqi undițã de (pentru)
pește.
- unifõrm/a**, -es *s.f.* uniform/ã,
-e; ~a *șkolãqi* uniformã
școlarã.
- uraimãsq/o**, (-i, -e, -e) *adj.* de
îmbrãcat; *idoja uraimãsqe*
lucruri de îmbrãcat.
- urãrla** (*perf.* urdú) *vb. intr.* a
zbura; *o lelėkes urdulãr but*
oprė berzele au zburat foar-
te sus.
- uraw/dó**, (-zı, -dć, -dć) *adj.*
îmbrãc/at, (-atã, -ați, -ate).
- urėla** (*perf.* urdãs) *vb. I. tr.* a
îmbrãca; *i daj ~ la šukãr*
mama o îmbracã frumos.
II. refl.: ~ *pes* a se îmbrãca;
o kak, akanã, ~ pes kòrkoni
unchiul se îmbracã, acum,
singur.
- ușãrla** (*perf.* ușardãs) *vb. tr.* a
frãmãnta.
- ušt**, ~ã *s.m.* buz/ã, -e.
- ušta/ló**, (-jí, lé, -lé) *adj.* buz/at,
(-atã, -ați, -ate).
- uštėla** (*perf.* uštadãs) *vb. tr.* a
cãlca; a încãlca; *uštadãs les o*

talpáca l-a călcat cu talpa; (*și fig.*) *o bašné ušténa len, o kaxnân cocoșii calcă găinile.*

uzîn/a, -es s.f. uzin/ă, -c.

uzárta (*perf.* uzardás) *vb. tr.* a aștepta; *kathé uzardán les?* unde l-ai așteptat?

ùzuz/i, -e, *adj.* ieftin, ~ă, ieftin/i, ~e; *o gadá siné ~e.* cămășile sunt ieftine.

V

va *adv.* da.

vagòn/os, -òja s.m. *vag/on*, -oane; ~os *metrowòsqo* *vagon* de metrou.

vaj *interj.* vai; ~ (*de*) *mánqi* vai mie, vai de mine.

vaker/dó, (-zí, -dé, -dé) *adj.* zis, (zisă, ziși, zise); spus, (spusă, spuși, spuse); rost/it, (-ită, -iți, -ite); (de)num/it, (-ită, -iți, -ite); vorb/it, (-ită, -iți, -ite).

vakérta (*perf.* vakerdás) *vb. I. tr.* a zice, a spune, a rosti; a

numi, a denumi; *vakér mánqi!* spune-mi!; *o phrál astardás te vakerél lésqe ke si deinó* fratele a început (a prins) să-i spună că este nebun; *sar vakerdás o rašáj?* cum a zis popa?; *na-í man so te vakeráw!* nu am ce zice; *mánqi vakérna...* pe mine mă cheamă... ["mie (ei, ele) îmi zic..."]; *lésqe vakérna...* pe el îl cheamă... ["lui (ei, ele) îi zic..."]. **II. intr.** a vorbi, a glăsu; *tu vakérca, tu kérca* tu vorbești, tu faci.

vakérzola (*perf.* vakerziás) *vb. refl.* a se pronunța, a se rosti, a se (de)numi.

vakic/i, -ă s.m. timp, ~uri; *bi te našalél o ~i fără să piardă timpul.*

vâl/ă, -es s.f. vale, văi; *ánθ-i ~ă* în vale.

vâl/os, -òja s.m. val, ~uri; ~os *stofáqo* val de stofă.

vapòr/i, -ă s.m. vap/or, -oare.

- vàros** *s.m.* var; *parnó sar o ~*
alb ca varul.
- vas, vastá** *s.m.* 1. mână, mâini.
2. palm/ă, -e.
- vasíng/o, (-i, -e, -e)** *adj.* de
Sfântul Vasile.
- vastésq/o, (-i, -e, -e)** *adj.* de
mână, al (a, ai, ale) mâinii;
frina ~i frână de mână.
- vàtr/a, -es** *s.f.* vatră, vetre.
- váz/a, -es** *s.f.* vază, vase; *~es*
luluzénqe vase de flori.
- vaz/dó, (-í, -é, -é)** *adj.* ridic/at,
(-ată, -ați, -ate); înălț/at,
(-ată, -ați, -ate).
- vázela** (*perf.* vaziás) *vb.* I. *tr.* a
ridica, a înălța. II. *refl.*; *~*
pes a se ridica, a se înălța.
- váz/i, -ă** *s.f.* câmp, ~uri; *kibór*
grastá cāróna p-i ~i? câți
cai pasc pe câmp?
- verd/o, (-o, -òja, -òja)** *adj.*
verde, (verde, verzi, verzi);
baj ~o mânecă verde; *pàr-*
kos ~o parc verde; *parkòja*
verdòja parcuri verzi; *bajá*
verdòja mâneci verzi.
- vèsel/os, (-a, -òja, -òja)** *adj.*
vesel, ~ă, ~i, ~e); *gledanòja*
~òja oglinzi vesele.
- vèst/ă, -es** *s.f.* v. *x a b à r i*.
- vcś, ~á** *s.m.* pădur/e, -i.
- vēścsq/o, (-i, -c, -e)** *adj.* 1. de
pădure, al (a, ai, ale) pădu-
rii. 2. sălbatic (~ă, ~i, ~e).
- veveric/a, -es** *s.f.* veveriț/ă, -c.
- vì/a, -es** *s.f.* v. *r e z*.
- vic/a, -es** *s.f.* viț/ă, -e; *snòpos*
~ágo snop de viț.
- vineri** *s.f.* vineri.
- vinet/a, -es** *s.f.* vânăta, vinete
[v. și *palazáj*].
- viòr/a, -es** *s.f.* vioară, viori; *i*
chăj basála k-i ~a fata
cântă la vioară.
- vioráq/o, (-i, -e, -e)** *adj.* de
vioară, al (a, ai, ale) viorii.
- vizaví** *prep.* (*cu abl.*) vizavi;
~ o kherésθar vizavi de
casă; *~ o rromnăθar* vizavi
de femeie.
- vînătòr/i, -ă** *s.m.* vânător, ~i.

vînzătòr/i, -ă *s.m.* vânzător, ~i.
vòja *s.f.* voie; *na-i len* ~ (ei,
ele) nu au voie.

volán/os, -òja *s.m.* volan, ~e;
~os *maşináqo* volan de
maşină.

vòlej *s.m.* volei; *o kizajá khén-
la* ~ copiii joacă volei.

vòr/os, -oja *s.m.* văr, veri.

vrenícia *s.f.* hărnicie; *sawrré
vreniciáça* cu toată hărni-
cia.

vrenik/os, (-a, -òja, -es) *adj.*
harnic, (~ă, ~i, ~e); vrednic,
(~ă, ~i, ~e).

W

wudâr, ~á *s.m.* v. *udâr*.

wušt, ~á *s.m.* v. *ušt*.

Z

zar, ~ă *s.f.* floce, ~i.

zàr/os, -òja *s.m.* zar, ~uri.

zèbr/a, -es *s.f.* zebră, -e.

zer *conj.* v. *zèrim(a)*.

zèrim *conj.* (pentru) că; deoa-
rece; întrucât; fiindcă; căci.

zèr/o, -òja *s.m.* zero, ~uri.

zi, ză *s.f.* cântec, ~e; *zi zinzarí*
cântec lung.

zid/os, -òja *s.m.* zid, ~uri.

zinzar/dó, (-zí, -dê, -dê) *adj.*
lung, (~ă, ~i, ~i); *zubúj ~dó*
haină lungă; înt/ins, (-insă,
-inşi, -inse).

zinzari/mós, -máta *s.m.* lungi-
m/e, -i; *o kokalónqo ~mós*
lungimea oaselor.

zinzárla (*perf.* zinzardás) *vb.*
I. *tr.* a întinde; a lungi.
II. *refl.*; ~ *pes* a se întinde;
a se lungi; *o ruw zinzardás*
pe p-o gonó lupul s-a întins
(s-a lungit) pe sac.

zis¹, ~á *s.f.* oraş, ~e; *zisálen!*
oraşelor!

zis², ~a *s.m.* ziuă, zile; *sawrró*
~ toată ziua; *o kalenda-
rósqo* ~ ziua calendarului.

zisáq/o, (-i, -e, -e) *adj.* 1. de

- oraş, al (a, ai, ale) oraşului; *o maşkár o ~o* centrul oraşului. 2. de zi, al (a, ai, ale) zilei.
- zise** *adv.* ziua, în timpul zilei; *hen ~ hen béwle* şi ziua şi noaptea.
- zisóla pes** (*perf.* zisiás) *vb. intr. refl.* a se face ziuă, a se lumina.
- zisorr/í, -ă** *s.f. (dim.)* orăşel, ~e.
- zivésq/o, (-i, -c, -e)** *adj.* de grâu, al (a, ai, ale) grâului; *kombína ~i* combină de (secerat) grâu.
- ziw** *s.m.* grâu.
- zmè/os, -òja** *s.m.* zme/u, ~i.
- zmcósq/o, (-i, -c, -e)** *adj.* de zmeu, al (a, ai, ale) zmeului.
- zor, ~á** *s.f.* puter/e, -i; sănătate; *bax hen zor!* noroc şi sănătate!
- zora/ló, (-ji, -lé, -léc)** *adj.* sănăt/os, (-oasă, -oşi, -oase); puternic, (~ă, ~i, ~e); tare, (tare, tari, tari); aspr/u, (-ă, -i, -e); *o dandá siné ~lé* dinţii sunt sănătoşi; *paji ~ló* apă tare; *karré ~lé* ţepi tari.
- zorárla** (*perf.* zorardás) *vb. I. tr.* a vindeca, a însănătoşi; *o dat zorardás o phralés tra-śáθar* tatăl l-a vindecat pe frate de frică II. *tr. refl. ~pes* a se vindeca (pe el însuşi).
- zoróla** (*perf.* zorájas) *vb. refl. a* se însănătoşi, a se face sănătos.
- zubúj, ~a** *s.m.* hain/ă, -e.
- zugrăvisárla** (*perf.* zugrăvisardás) *vb. tr.* a zugrăvi.
- zum/í, -ă** *s.f.* ciorb/ă, -e; zeamă; ~i *armăki* zeamă de varză.

Ž

žáb/a, -es *s.f.* v. *žám b a*.

žála (*perf.* gejás) *vb. intr. 1.* a merge; a se duce; *ža kòr-koni!* du-te singur!; (*me*)

- záwas othé* (eu) aş fi mers acolo. 2. ~ *anglé* a înainta. 3. ~ *pasál...* a trece pe lângă...; a părăsi.
- zàmb/a**, -es *s.f.* broa/scă, -şte.
- zàm/os**, -òja *s.m.o* *gledanósqo* ~ geamul oglinzii.
- zàmutr/ó**, -é *s.m.* giner/e, -i; *o zàmutró kerdás ek šukár bar* ginerele a făcut un gard frumos.
- zandàrm/i**, -ă *s.m.* jandarm, ~i; *o ~i arakhéla i zis* jandarmul păzeşte oraşul.
- zandàrm/os**, -òja *s.m.* v. *z an-dàrmi*.
- zánla** (*perf.* zandás) *vb. tr.*, *intr.* a şti; a cunoaşte; (*me*) *zánawas ke avéla* (eu) ştiam că vine.
- žen/ó**, -é *s.m.* ins, inşi.
- žeš**, ~á *s.m.* cumn/at, -aţi [persoanei de referinţă i se adresează astfel soţia fratelui (persoanei de referinţă)].
- žeštáj**, ~a *s.f.* cumnat/ă, -e [soţia fratelui soţiei persoanei de referinţă i se adresează astfel soţiei persoanei de referinţă].
- žgăb/os**, -òja *s.m.* jgheab, ~uri; ~os *kaštésko* jgheab de lemn.
- ži** *prep.* (*in sintagmele* ~ **k-o**, ~ **k-i** şi **k-o**) până; ~ **k-i zis** până la (în) oraş; ~ **k-o gaw** până la sat; ~ **k-o grastá** până la cai.
- žin/dó**, (-zì, -dè, -dè) *adj.* viu, (vie, vii, vii).
- žil/to**, (-ci, -te, -te) *adj.* galben, (~ă, ~i, ~e); *kišáj ~ci* nisip galben.
- žipos** *prep.* până.
- žoj** *s.m.* joi.
- žòja** *adv.* joi(a), în ziua de joi.
- žòk/os**, -òja *s.m.* joc, ~uri; ~os *šakósqo* joc de şah.
- žonglisár/la** (*perf.* žonglisardás) *vb. tr.* a jongla.
- žudekimé** *adj. invar.* judec/at, (-ată, -aţi, -ate).
- žudekisóla** (*perf.* žudekisajás)

- vb. refl.* a se judeca; *o xnamiká žudekisaĵné k-o tribunālos* cuscreei s-au judecat la tribunal.
- žukätòr/os, -òja** *s.m.* jucător, ~i.
- žukél, ~á** *s.m.* câine, câini.
- žuklénq/o, (-i, -e, -e)** *adj.* de câini, al (a, ai, ale) câinilor.
- žuk/jí, -ǎ** *s.f.* cățe/a, -le.
- žùl/to, (-ci, -te, -te)** *adj. v. zillto.*
- žungaló, (-jí, -lé, -lé)** *I. adj.* urât, (urătă, urâți, urâte). **II. adv.:** ~lésŕe (în mod) urât.
- žuw, ~á** *s.f.* păduch/e, -i.
- žuwa/ló, (-jí, -lé, -lé)** *adj.* păduchi/os, (-oasă, -oși, -oase).
- žuwjǎq/o, (-i, -e, -e)** *adj.* de femeie, al (a, ai, ale) femeii.
- žuwjěnq/o, (-i, -e, -e)** *adj.* de femei, al (a, ai, ale) femeilor.
- žuwjǐ, zuwjǎ** *s.f.* femeie, femei.

**Distribuția elementelor lexicale din idiomul rromilor spoitori
(din punctul dialectal Oltenița) în funcție de limba donatoare:**

I. Limbile indiene (I)

a) *áchòla (áchinò), agór, ajrát, akh, akhór, akhorín, amaró (amari, amaré, amaré), amé (amén, aménq/o, -i, -e, -e, aménqi (aménqe), aménthe, aménthar, aménça), an-, angár, anglá(l) (anglè), ánla, anθ- (o, i, o), ánthar, anθré, arakhéla, aró, arró, asála, astárla, asárla, así, athé ((k)athé), avéla, avér, avrí, awsín, awzís, baj, bajíchó (bajíchi), bakró, bakrí, bal, bangó, baró, baróla, barr, basála, baséla, bašno, bawlál, bawraló, băw, beng, berúj, beséla, bikénla, bilažawdó, bistréla, bis, bisaléla, bokh (bokhaló), boléla, breš, buxló, bukó, but, bu(t)žandó, cacárla (cacimós), ciknó, cil, ciló, cinla, cirál, cirnóla, cáció, ćajarla, ćank, ćar, ćarárla, ćaréla, ćaró, ćaróla, ćik, ćingádela, ćingár, ćip, ćiríkló, ćisló, ćor (ćorál, ćoréla, ćorní), ćucí, ćumúdela, ćurri, ćhaj, ćham, ćhamizí, ćhar, ćhaw, ćhe, ćhíla, ćhínla, ćhúri, dab, dant (dandárla), dat, deinó, Del (Devél), déla, deš, dikhéla (dikhimós), dori, drab (drabárla), drakh, duj, dukh (dukhála), dumó, dur, ek, garéla, gat gaw, gawunó, gažó (gaži), ge- (<vb. žála), goj, gonó, gozí, gudó (gudimós, gudárla), guró (gurní), xaink, xarnó, xarróla, xoxójla, xuxúrr, xutéla (xutandó, bixutandó), inkánla, inkóla, (i)paš, ivént, iw, jak, jagaló, jíl, jindrá, kadá (kadaná), kadă, kadaláqi, kaló (kajardó, kajárla),*

kam, kan, kaná (kadaná), kándela, karia, karik, karró, kašt, kat, kathé (k)athé, kaθar, k-o (-i, -o, -o), kerkó, kérla (kerdó, kerimásqo), kidá, kidela (kidinó), kojwló, kolĭn, kon (kas, kásq/o, (-i, -e, -e), kásqe, (kásqi), kásθe, kásθar, káça), kibór, kidibór, kisaló, kɔdà (kodowá), kouá ((k)odaná), koria, kowá (kodowá), kuji, kham, khénla, kher, khojik, khur, khuwéla, lačhó (lačhès, lačhimós, lačhárla), la(n), (láq/o, (-i, -e, -e), láqi (láqe), láθe, láθar, laça), laš (lažála, lažandó), lèla, len (lénq/o, (-i, -e, -e), lénqi (lénqe), lénθe, lénθar, lénça), les (lésq/o, (-i, -e, -e), lésqi (lésqe), lésθe, lésθar, léça), linaj, lokhó (lokhès), loló (lojárla, lojðla), lon (londó), macimós (mató), mačhó, man (mánqi (mánqe), mánθe, mánθar, mánça), mangéla, manúš, márla (marimós), marró, mas, màsik, maškár, me, melaló (melajímós), men, mérla (merimós, muló), mirikló, mó, mudária, muj (mósqo), muk(h)éla, murréla, mur(ú)š, musí, na (naná, ni), naj, nakh, nakhéla, nangó, našála, našéla, n-aši, nevó, ni (niekh), niekhrigáθe, nikhačik, odaná ((k)odaná), oj (oj, dā), okojnér, okojrigáθe, okór, oná, oprál(dán), opré, othé ((k)othé), ow (ow da), pa, pacaimós, paj (pajárla), panc, parno (parnimós, parninó, parnála, parnóla), paša(l) (pašé), penžár:la (penžardó), pekló, péla (pimós), peráwla (perawdó), pér:la, ve(s), pi, piri, pirró, pišóm, po, porí, posáwla (posaimós), pošik, pral, prasála, pučhéla, pumar/ó (-i, -é, -é), pumén (puménq/o (-i, -e, -e), puménqi (puménqe), puménθe, puménθar, puménça), puranó, purrangó, phabáj, phagála (phagló), phak, phándela (phandimós, phandó), pharéla, pharó (pharés, pharimós), phen, phénla, pherás, phér:la (pherdó), phikó,

phirárla (*phirarimós*), *phírla*, *phírréla* (*phírró*), *phow*, *phral*,
phucárla (*phucardó*, *phucarimásq/o.* (-i, -e, -e), *phukní*, *phur/ó* (-i,
 -e, -e) (*phurimós*), *phus*, *phuw*, *raci*, *rándela*, *rakji*, *rakló*, *raptaló*
 (*rat*), *rašáj*, *rat*, *ródelá*, *rroj*, *rrom* (*rroman/ó* (-i, -é, -é)), *rówla*,
sakón, *saló*, *sanó*, *sap* (*sapni*), *sar*, *sastrí* (*sastrunó*), *sastró*, *sasúj*,
saw/ó (-i, -é, -e), *sawrr/ó* (-i, -é, -é), *si*, *sigó*, *sikéla* (*sikaimós*),
síwla (*siwdó*), *so* (*sósq/o.* (-i, -e, -e), *sósqi* (*sósqe*), *sósθar*, *sósθe*,
soça), *somnakáj* (*somnakósq/o.* (-i, -e, -e)), *somnál*, *suw*, *šel*,
šeraló, *šeró*, *šil*, *šing*, *šosój* (*šosójka*), *šow*, *štar*, *šudró*, *šukár*
 (*šukarimós*) *šuláwla* (*šowál*, *šulawdó*), *šúnla*, *šut*, *šuwló*, *tasavzola*,
tató (*cacimós*), *telál* (*telè*), *ternó* (*ternimós*), *ti*, *trádelá*, *traš* (*tra-*
šála, *trašaló*, *trašaimós*, *trašawdó*), *trin*, *truš* (*trušandó*), *tu* (*tut*,
túqi (*túqe*), *túθe*, *túθar*, *túça*), *tumé* (*tunèn*, *tumar/ó* (-i, -é, -é),
tuménqi (*tuménqe*), *tuménθe*, *tuménθar*, *tuménça*), *thabòla*, *than*,
thar, *thárla* (*tharó*, *tharimós*), *thaw*, *tháwdela*, *thówla*, (*thowimós*),
thuló (*thujárla*, *thujòla*, *thujímós*), *thut*, *thuw*, *ucó* (*ucimós*), *uchál*
 (*uchárla*, *uchárdó*), *urárla*, *uréla* (*urawdó*), *umblál* (*umbláwla*,
umblawdó), *úst*, *ústéla*, *vakérla* (*vakerdó*), *va*, *vas* (*vastá* (pl.)), *zis*
 ("zi", *zise*), *ziw*, *žála*, *žamutró*, *žánla*, *ženó*, *žindó*, *žukél*, *žuki*,
zuwji, *žuw* (*žuwaló*), *-θar*, *-θe*, *-qo* (*-qi*, *-qe*, *-qe*), *-qi* (*-qe*), *ça*.

b) A se vedea mai jos și cuvintele romne ce prezintă configurații etimologice multiple în limbile:

I – P – Arm. – K – T: *bax* (*baxtaló*)

I – P – Arm. – K: *kowrró*

I – P – Arm. – G: *koć* (*ík*)

I – P – O: *ruw*

I - P - K: *angursí, bi, bori*

I - P - Alb.: *kar*

I - P: *akaná, bar, bibi brišint, cirmó (cirmaló), mol, porr, rik, tank, udár*

I - Arm.: *khuró*

I - K: *aláw, daj*

I - G: *cìdela "a trage"* (cf. vb. gr. σύρω "a târî, a trage" vb. ind. *déla "a da"*).

I - Alb.: *xála (xamós) "a mânca"* (cf. și alb. *ha "a mânca"*).

II. Limba pašto (Paš.)

Elementele rome ce se apropie de unele forme din această limbă se regăsesc în următoarele configurații etimologice multiple:

Paš. - P - O: *amál*

Paš. - P - K - A - T - R: *dušmáj (dušmànka)*

III. Limba persană (P)

a) *ašór, buzni, čerxán, deráw (derawésqo), gormusó, xurbùzo, xurdó, keš, kušik, khangeri, pošóm (pošomáqo), résla (restó), veš (vešesq/o, -i, -e, -e)*.

b) Cuvinte rome ce prezintă configurații etimologice multiple în limbile:

P - Arm. - O: *arcíc*

P - Arm. - *burník, čikát, xumér*

P - Arm. - K - T: *mom, momí*

P – Arm. – K – T – G: *zor* (*zoraló, zorárla*)

P – O – G: *ciráx*

P – K: *asăw, awzín, doşéla, rez, sir, vázela, zis*, (“*oraş*”;
zisáq/o, (-i, -e, -e), zisorrí)

P – K – T – Alb.: *bezéx, sinía, taxtáj*

P – T: *vakíci*

P – AR: *xíw (xíwárla)*.

c) A se vedea şi configuraţiile etimologice multiple prezentate anterior:

I – P – Arm. – K – T; I – P – Arm. – K; I – P – Arm. – G;
I – P – O; I – P – K; I – P – Alb. şi I – P, respectiv: Paş. P – O;
Paş. – P – K – A – T – R.

IV. Limba armeană (Arm.)

a) *bokí (bokórrí), gras (grasní, grasténq/o, (-i, -e, -e), grastésq/o, (-i, -e, -e), grastorró), xnamik, kočák, kotór, morcí, rukunó, thagár (thagarní, thagarésq/o, (-i, -e, -e))*.

b) Cuvinte rome ce prezintă configuraţii etimologice comune în limbile:

Arm. – K: *ozí (ozésq/o, (-i, -e, -e))*;

Arm. – G: *balají*;

Arm. – Alb.: *te*.

c) A se vedea şi configuraţiile etimologice prezentate anterior:

I – P – Arm. – K – T; I – P – Arm. – K; I – P – Arm. – G;
I – Arm.; P – Arm. – O; P – Arm.; P – Arm. – K – T;
P – Arm. – K – T – G.

V. Limba oscă (O)

A se vedea configurațiile etimologice multiple prezentate anterior: I – P – O; Paș. – P – O; P – Arm. – O și P – O – G.

VI. Limba gruzină (Gr.): *căfa, cancój, khoji.*

VII. Limba kurdă (K)

a) *axór, benír, bénla (benzéla), căúj, îngéla, orgáj, manzín(á), uźárla, źi.*

b) A se vedea și configurațiile etimologice multiple prezentate anterior:

I – P – Arm. – K – T; I – P – Arm. – K; I – P – K; I – K;
Paș. – P – K – A – T – R; P – Arm. – K – T; P – Arm. K – T – G;
P – K; P – K – T; Arm. – K.

VIII. Limba turcă (T)

a) *ahimáci, ahimisarzóla, altalâr, altîn, babá, basí, bastírla, bèci, bekím, birkàc(i), bitírla, bùha, cisárla, čekér, cíkíci, da, davás, der (zerím), diáns, díbi, díşinír (díşinmăkos), divírla, dowruluşi (dowrús), er, fájda, filáj, furéla, gírla, gizín, hismèci, ilèci, jadími, jardími (kérla ~), jaşárla, karazlí, kerpedéj, kirkárla (kír(k)míşi), kízáj, kuzús, lazími, mavis, oná, ozumánt, pahalís, pallár, samén, sèsi, sevenír, síkļa, śakás, śamatás, śízimi, śílár, testerés, tití, zerím (der).*

b) Cuvinte rrome ce prezintă configurații etimologice multiple în limbile:

T – K – A: *dewri, khainó (khainés, khainimós);*

T – G -: *lelèka;*

T – G – B: *élikos, cembèri, malàkos, painàri, tòpa;*

T – G – B – R: *ah, (h)àjde, alvás, avastán, berekèci, dolàpi, irgàci, kantàri, kapàci, kazàni, kafès, mamaliga, muşamás, okás, pantalùna, pastirmá, pepèri, rakia, satìri, zubúj;*

T – B: *àma, bairi, bòrzi, cahàci, hen, kabás, kalpàci, koláj, malàkos, misiri, pambùci, selèmi, sékèri, tazés;*

T – B – R: *buklùci, císmá, hej!, javàši, kibrìci, odás, palazáj, sarmá.*

b) A se vedea și configurațiile etimologice multiple prezentate anterior: **I – P – Arm. – K – T; Paš. – P – K – A – T – R; P – Arm. – K – T; P – Arm. – K – T – G; P – K – T – Alb.; P – T** cât și cele următoare: **G – T – A – Alb.; R(<T); R (T – G – B).**

IX. Limba greacă (G)

a) *angají, armí, drom, eftá, ejná, xarkúm, xoji (xojámé, xojísóla), i, ìdos, irisárla, kakají, kalkulja, karfí, kòfi, kòkalo, kùci, kurkó, luluzí, maxarimé, màmi, o, oxtó, pále, pánda, papín, pàpus, paramica, peínda, praxusardó, ri, ruvlí, sarànda, trànda, vasing(o) (-i, -e, -e), vàzi, zumí.*

b) Cuvinte rrome ce prezintă configurații etimologice multiple în limbile:

G – T – A – Alb.: *seftés;*

G - B - R: *cixáj*;

G - R: *koéáj*.

c) A se vedea și configurațiile etimologice multiple prezentate ulterior (I - P - Arm. - G; I + G; P - Arm. - K - T - G; P - O - G; Arm. - G; P - O - G; T - G; T - G - B; T - G - B - R - B - G); sau care urmează: R(<G); R (T - G - B).

X. Limba albaneză (Alb.)

a) *muš* (*muškaló*, *muškaimós*), *sàcis* (*sàsî*).

b) A se vedea și configurațiile etimologice multiple prezentate anterior:

T - P - Alb.; I - Alb.; P - K - T - Alb.; Arm. - Alb.; G - T - A - Alb.

XI. Limba bulgară (B)

a) *čák*, *dùma*, *èko*, *gledànos*, *xomòtos*, *komina*, *lahina*, *làhos*, *mèška*, *mojšárta* (*mojšarimós*), *ni*, *rakaica*, *žàmba*, *zìlto*.

b) Cuvinte rome cu forme apropiate în limbile B - G: *paparùda*, *riz*.

c) A se vedea și configurațiile etimologice multiple prezentate anterior (T - G - B; T - G - B - R; T - B; T - B - R, G - B - R) sau care urmează: R (T - G - B).

XII. Limbile slave (S) (altele decât bulgara)

a) *balamí*.

b) A se vedea în secțiunea rezervată cuvintelor de origine română (R), subdiviziunea 5 referitoare la împrumuturile românești în dialectul rromilor spoitori (provenite, la rândul lor din limbi slave).

XIII. Cuvinte rrome (din idiomul spoitorilor) cu etimologie necunoscută (Et. nec.)

axójla, ajnà(ra), ajnà(ça), àle!, ambrîn (ambrînaq/o, (-i, -e, -e), astale, bewlé (bewlóla pes), bumbaràkos, cîma, cîmanikos, cîpa, dep, durní, elkăzîn, xarikérla, xucéla, xujóla, xumaló, xuzárla, indâja, kaldarîna, kísj (și în lb. română cu etimologie improbabilă), kicîrânos, kòrkoni, mîna ("plăcintă"), nâjba (cf. în lb. A na'ib), niška, pacárla, pasterní, pasóla (pašinó), pilcárla (piltó, pilcóla), pojnîpa, prusúk, purúm, samaimé, tàlos, trat, zinzárla (zinzardó, zinzarimós), žeš, žeštáj.

XIV. Limba română (R)

Împrumuturi românești în dialectul rromilor spoitori, la rândul lor provenite din alte limbi

1. *Împrumuturi românești de origine T în idiomul rromilor spoitori:*

a) *preluate direct din limba T: akarètos, còbáj, derbedèos, dùdos (dudósqo), gòzdán, naj;*

b) *existente și în limbile G și B cu forme apropiate: faràsi, ibrikos, jaúrçi, gânta, gûrgüväwa, kaškavàlos, kazmàwa, kibrîci,*

kôškos, konàkos, lalăwa, ligănos, mahmudă, majmûca, makaràwa, musafiri, palazăj, pilăfos, răftos, sirma, sôba (și K), susănos, tâva, zăros, zămos.

2. Împrumuturi românești de origine G, regăsite și în alte limbi balcanice (de la caz la caz, în T, Alb. și B):

bobòkos, címitiris, farfuria, fasiij (fasuísqo), felia, funda, fusta, garòfa, kòrtos, kúrka, kutia, magazia, mǎrgăritără, mistria, monèda, nufăros, palătos, papagătos (papagalósqo), pâsta, pâtos, pelikănos, plăpuma, plikos, prosòpos, rigla, sertări, siguros, străda, trandafiros (trandafirónqo, vapòri, zugrăvisărta).

3. Împrumuturi românești, la origine posibil albancez:

baligări, brădos (bradósqo), bukuròsos, êkos, mălos, simbura, trăstos, vătra.

4. Împrumuturi românești de origine bulgară:

a) Cuvinte cu forme apropiate în limbile B și R: *màkos, mòrkovos, gùšteros, sània, șăpka, škòla (školáqo), tikva, tòkos.*

b) Cuvinte întâlnite, uneori, cu forme apropiate, și în alte limbi balcanice: *giskănos, grèbla, guralivos (și: mujaló), kirligos, klòška, kòlcos, kràka, obòros, patkòva, răsplătímé, ròškova, stăpinos, șobolănos (și: kicirănos), vopsăwa.*

5. Împrumuturi românești în id. rromilor spoitori, la origine slave (S), existente și în:

a) bulgară (B): *borkănos, dūhos, evreinqo, izvòros (și: xaink), kamila, kilcios, kòsa, kožokàri, lăncos, lèbăda, lipimé, lopăta, plūgos, pòlica, ràkos, rănimé, (s)fešnikos, snòpos, stikla (stiklăqo), trèbuj, trèstia, ulěj, ùlica, vāros, vèselos, vèstă (și: xabàri), vòja, zidos, zmèos (zmeósqo).*

b) bulgară (B) și albaneză (Alb.) cu forme apropiate: *magări*.

c) diferite limbi slave (altele decât bulgară), regăsite – în forme apropiate – și în alte limbi balcanice: *bâlta* (și în Alb.), *bòbos*, *bojerínqo*, *cirkòvnikos*, *çitisárlla*, *çüdä*, *dätina*, *däruimé*, *(s)fëšnikos*, *glòta*, *grăždos*, *ito*, *jubisárlla* (și: *mangéla*), *jubirà* (și: *mangimós*), *inkovoimé*, *klòpotos*, *kolivia*, *kotój*, *mòlia*, *nàšos* (*nàša*, *našónqo*), *nikovàla*, *pèrna*, *plàsa*, *pòdos*, *postàvos* (*postavósqo*), *pră*, *primisárlla*, *prostìa*, *rëndos*, *ròkia*, *sàbia*, *sfàtos*, *sfèkla*, *sfintos*, *simbàta*, *stropitòra*, *türgos*, *träisòla*, *trùpos*, *ùndica*, *vàlos*, *vèverica*, *vinovàtos*, *vitàzos*, *vrènikos* (*vreničìa*), *žgàbos*.

d) În afară de acestea, o serie de cuvinte rrome din idiomul rromilor spoitori cu origine necunoscută în limba donatoare, română (R), cunosc uneori, forme apropiate și în alte limbi.

Așa sunt, de pildă, elementele:

bordéj, *çòrkina*, *çügulisárlla*, *ferisárlla*, *flüjeros*, *frîška*, *fùlgos*, *gàta*, *giçisárlla*, *gròpa*, *gutùja*, *kràtica*, *krècos* (*krecomé*), *malàja*, *mazără*, *mèlkos*, *mòša*, *motànos*, *mušecèlos*, *nàjba* (cf. A. *na'ib* cel ce ține locul; necuratul), *nekàzos*, *palarìa*, *pàstàja*, *pèria*, *pùnga*, *ràca*, *ròba*, *skòrbura*, *skùla*, *sîngos*, *sträinos*, *šopirla*.

6. Împrumuturi românești propriu-zise (în dialectul rromilor spoitori din Oltenița)

În această categorie sunt incluse, în general, cuvinte rrome provenite din limba română, ele însele fiind rezultatul unor împrumuturi relativ recente din alte limbi decât cele balcanice:

abeçedàri, *àburos*, *adikä*, *àeros*, *agràfl*, *àko*, *akordiònos*, *akvários*, *alàma*, *alélé!*, *alimentàra*, *altàri* (*altàros*), *aluminàqo*, *alùna*

(alunìca), amàritos (și: cíorró), amendisàrła, amorcàła (amorci-sàrła), angazísól, animàlos, aparàtos, apàrisóla (și: inkóla), apli-kisàrła (și: dèla), apropimé (apropisóla), aràbos, arbùtros, aricòs, arisàrła, arisazóla, àrkos, armàta (armatàqo), artìkolos, artìstos, artizanàtos (artizanatòsqo), asfàltos, aspiratòros (aspirimé, aspi-risàrła, atelièri (atelièros), auròsqo (și: somnakòsqo), autobùzos, aviònos, azutisàrła (azutimé, azutòros, azutoròsqo), bagàzos, bali-gàri, balònos, baltònos, banknòta, bànkos, bàra, barièra, bàrka, baskulànta (baskulisàrła), bàsos, bastònos, batista, bàlcàtos, ben-zìna, berbèkos (și: bakró), bibliotèka, bicìklèta (bicìkletàqo), bidò-nos, bìla, bìròwos, blàtos, blindos (și: laçhó), blòkos, Bobotàza, boksèri, bombòna, bràga, bràvo!, bronzòsqo, bròska, (și: zàmba), brunètos (și: karazlí), bufètos, bùka, bukàtari, bukàtaria (bukà-tàriàqo), buliònos, burètos, burìkos, càra, càrànta (càrànos), cigla, cãjnikos, cãisqo, cãra (și: mom), cãska, cel, centimètros, cèrbos, cèrkos, cèros, cèrsetòros (și: manglitòri), còkolàta, cìrèsa (cìresénqo), cìrkos (cìrkòsqo), cìrkulàcia (cìrkulisàrła), cìrkula-ciàqo), cìsma, cùtura, dàkà, damiğàna, dèci, dekìnd(àrła), dekùt (și: sàcis), desenisàrła (desenimàsqo), destúl, detót, devenisàrła (devenimé), diferisàrła, dirèktoros, doktorica, dòktoros, dolòk, dòmna, dòmnos, dòpos, ekipamèntos, eksàmenos, ekskùrsia, elefàntos, elèva (elèvos) ertisàrła (jertisàrła), ertimé (jertimé), zskavatòri, etàzos, fàbrika, fàpta (și: kerimós), fàros, fèrari, fericimé, filmes, financisàrła, fìros, fòja, fòla, fòrma (formimé), fotogràfi (fotografìa), fotòlios, frànkos (frankónqo, frankòsqo), frìgidèri, frìska, frizèri, frìna, frùkta, frúnza, furkulica, gainàci,

gârda, gèmi (gèmos), gèta, gidònos, giṇda, givèta, giṇdàkos (ṣi: bumaràkos), glòbos, godinos, gri, gùleros, gùma, importàntos, inervisàrła, instrùkia, instrumèntos, interesàntos, invitisàrła (invitimé), jarmaròkos (ṣi: obòros), jertimé (ṣi: ertimé), jertisàrła (ertisàrła), impàkisòła, imprumùtos, ġàmos (ṣi: žàmos), ġimnàs-tika, ġiràfa, kabinètos, kadòwos, kalendàri, kàmera, kamiònos, kapriòra, kàrta, kartièros, kartòfi, karùca, kasèta, kasièra, kàska, kaskàda, kastèlos, kastrònos, kàuza, kàrisàrła, kèstia (ṣi: idos), kìa, kilòci, kilomètros, kind, kiriisàrła, kištigisàrła, klàma, klàsa, kofetària, kòkos, kokostirkos, kolègos, kolòra (kolorimé), komandi-sàrła, kombina, komerciàlos, koncinisàrła, kondicia, konducisàrła, konkùrsos, konsultisàrła, kòntra, kòrbos, korèktos (ṣi: cáció), kòrnos (ṣi: šing), kòrpos, kostòmos, kovòri (ṣi: kovòros), kračünosqo, kredinca (kredincòsos), kriònos, krosetisàrła, krùcã, kufàros, kuj-bos, kùkos, kukurigisàrła (ṣi: bašalã), kulòrà, kumnàta (ṣi: žestãj), kurkànos, kùska, làkrima (ṣi: awšín), làmba, lancisòri, lanterna, lautàri (ṣi: bašaldèri), lãganos, legùma, lèġã, lèntos (ṣi: javàši), lokomòtiva, lucisàrła (ṣi: sillar), lumina (lumináqo, luminisàrła), lùnã, màcos, mačinisàrła (ṣi: xuzàrła), magazinòs, màrci (màrcã), màrfa, màrtoros, mašina (mašináqo), mârġãwa (ṣi: mirikló), me-dàlia, mèjos, memòria (ṣi: gozi), merèos, mèšteros, mètros, mìa, miliciànos (ṣi: šeraló), militàri, mìnã "minã", mineràlos, minis-tros, mìnus (ṣi: bi), mirãsa (ṣi: borì), mirikló (ṣi: mârġãwa), mirisòła, mistrècos, mèrkuri (mèrkurã), mèzos, mìnèri, mòbila, mormìntos, mosorisàrła (mosorimásqo, mosorimós), motòri, mul-cumimé, muncitòri, mùntã, mùra, muskulòsos, mustàca, musulmà-

ios, negustòri, nekezisárła, nepòta (nepòtos), nište, oficèri,
 kelàrà, okolisárła, olàros, organizisárła (organizimé), òri, òrzos,
 vàlos, pakètos, palèta, pàlošos, pànglika, pantòfi, papiòta,
 vapùša, parbrizos, pàrkä, pàrkos, pàrtä (și: rik), pàsara, pàsos,
 pastila, patrònos, pàtrulä, paúj, pàrincòja (și: manusä), pàrisòla,
 pàtura, pedàla, penica, perètos, (peretòsço) perisárła și periùca
 (pèria, cu et. nec.), pètikos, piàca, pianistos (piànos), pipa, pisáj,
 plantisárła, plastikòsço, pläza, plòsk!, pòfta (sl.), pòlos, pòmpa,
 poruncisárła, poš, pošeta, pòšta (poštáço), poštàri (poštàși), pòza
 (pozàri, pozisárła), prècos, primàri, primaria, primos (și: seftés),
 prispa (probabil sl.) privatizisárła (privatizimé), problèma, pro-
 fesionàlos, profesòra, profesòros, protestisárła, putisárła, putisar-
 zòla, ràdios, radiokasetofònos, rakèta, ràros, ràta, ràkòrà (ràkori-
 sárła), remòrka, respètos, (respektisárła, respektimé), reușisárła,
 revista, rezolvisárła (rezolvisarzóla), ridika, rijòsos, rișnica, robi-
 nètòs, robòtos, ròstos, rotùndos, ròzos, ruģinimé, ruksàkos, rulòta,
 salàmos, salàrios, sàlba, sapisárła, săģàta, sàlbàtikos, sàlcios,
 sècera (secerisarzóla), sekisárła, sekrètòs, semafori, semànisárła,
 sèmnos, serbimé, sètòs, situàcia, sīsīsárła, skandalòs, skàra,
 skàunos, skriisárła (skriimé, skriimásço), sòja, sokotàla, sòkros
 (și: sastró), soldàtos, solúcia, spikos, sportivos (sportivòsço),
 stàcia, stàtos, stilòwos, stòfa, stùpos, sùfletòs, superiòros, sàhos
 (joc de șah), șajzèci, șalùpa, șàncos, șaptežèci, șèfos, șifonèri,
 șoferi, șòldos, șomàžos, șòrcos, șosàwa, ștergàri, șunka, tàlpa,
 tàka, telefonos, televizòri (televizòros), temperaturà, tèjos, termo-
 mètros, termòsos, tigros, tòba, tokimé, tòrtos, traktòri (traktòros),

traktoristos, tramvåjos (tramvaísqo), trèilå, tresùra, tribunålos, trikotisårta, trinos (trinósqo), trolejbùzos, trompèta, trosk!, trunkõs, turbåtos (turbimé), túrnos, ulçika, ulçóros, umbrèla, unifórma, uzina, vagónos, vålá, våza, vèrdos, vica (şi: rez), vineri, vìneta (şi: palazáj), viòra (vioráqo), vizaví, vìnåtòri, vìnzåtòri, volånos, vòlej, zèbra, zèro, žudekisóla (žudekimé), žukåtòros.

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ
DEPARTAMENT CĂRȚI Nr. 32.367

Cuprins

Cuvânt înainte	
Abrevieri și semne	1
Alfabetul limbii rromani	1
Dicționar rrom (spoitoresc)-român	1
Distribuția elementelor lexicale din idiomul rromilor spoitori (din punctul dialectal Oltenița) în funcție de limba dona- toare	12

Tehnoredactor : FLORICA BUDNIC

Bun de tipar : 20.04.1998.

Fomat : 32 / 70 × 100.

Coli de tiar : 4,5.
